

99. Tiistaina 18 päivänä lokakuuta 1994

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

käsitellään sosiaali- ja terveysvaliokunnan ehdotus eduskunnan lausunnoksi kuntoutuslainsäädännön vaikutuksia ja kuntoutusjärjestelmän kehittämistä koskevasta selonteosta 3341

Valtioneuvoston selonteko n:o 1
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 25

Toinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi varallisuusverolain 24 §:n muuttamisesta 3372

Hallituksen esitys n:o 123
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 46

2) Ehdotus laiksi veroasioissa annettavaa keskinäistä virka-apua koskevan yleis-sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 3373

Hallituksen esitys n:o 129
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 47

Esitellään:

3) Hallituksen esitys n:o 219 laiksi ulkomaalaisvirastosta, laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta ja laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta „

4) Hallituksen esitys n:o 228 laeiksi Helsingin yliopistosta annetun lain muuttamisesta ja Eläinlääketieteellisestä korkeakoulusta annetun lain kumoamisesta 3373

5) Hallituksen esitys n:o 237 valmisteve-
rotusta koskevaksi lainsäädännöksi „

6) Hallituksen esitys n:o 238 laiksi maa-seutuelinkeinojen valituslautakunnasta
annetun lain muuttamisesta „

7) Hallituksen esitys n:o 239 laiksi Val-
tion viljavaraston liiketoiminnoista muo-
dostettavasta osakeyhtiöstä „

8) Hallituksen esitys n:o 241 ympäristö-
hallintoa koskevaksi lainsäädännöksi 3374

9) Hallituksen esitys n:o 243 kolttalaiksi
sekä laiksi leimaverolain 30 §:n muuttami-
sesta 3376

10) Ed. Ala-Nissilän ym. lakialoite n:o
71 laiksi tuloverolain 58 §:n muuttamisesta „

11) Talousarvioaloitteet n:ot 1—669 ... „

1 R. Aho ym.: Määrärahan osoitta-
misesta Hyvelän — Söörmarkun
tien rakentamiseksi nelikaistaiseksi

2 R. Aho ym.: Määrärahan osoitta-
misesta valtionapuun kunnille ja
kuntayhtymille työttömyyden lie-
ventämiseen

3 Aittoniemi: Määrärahan osoitta-
misesta kotitalousneuvontaa teke-
vien järjestöjen toimintaan

4 Aittoniemi: Pakolaisten huoltoon ehdotetun määrärahan vähentämisestä

5 Aittoniemi: Määrärahan osoittamisesta Somaliasta ja Jugoslavian Kosovosta saapuneiden pakolaisten palauttamiseksi kotimaahansa

6 Ala-Nissilä: Määrärahan osoittamisesta maatalouskonemuseohankkeen suunnitteluun ja toteuttamiseen

7 Ala-Nissilä: Määrärahan osoittamisesta Someron ja Palikkalan välisen tien peruskorjaukseen

8 Ala-Nissilä: Määrärahan osoittamisesta ns. HAKU-tien rakentamiseen välillä Aura — Mynämäki — Mietoinen

9 Ala-Nissilä ym.: Määrärahan osoittamisesta Turun — Toijalan radan parantamiseen

10 Alaranta: Eduskunnan valio-kuntien matkoihin ehdotetun määrärahan vähentämisestä

11 Alaranta: Puolue toiminnan tukemiseen ehdotetun määrärahan vähentämisestä

12 Alaranta ym.: Määrärahan osoittamisesta Oulaisten Petäjäskosken ala-asteen rakentamiseen

13 Alaranta ym.: Määrärahan osoittamisesta Oulaisten lukion rakentamiseen

14 Alaranta ym.: Määrärahan osoittamisesta Pyhäjoen lukion rakentamiseen

15 Alaranta ym.: Määrärahan osoittamisesta Pyhäjokisuun kunnostuksen toisen vaiheen toteuttamiseen

16 Alaranta ym.: Määrärahan osoittamisesta maaseudun teiden peruskorjaukseen

17 Alaranta ym.: Määrärahan osoittamisesta omaishoidon tukemiseen

18 Andersson ym.: Määrärahan osoittamisesta opintorahaan liittyvän ikärajan vaikutusten poistamiseen

19 Andersson ym.: Määrärahan osoittamisesta jazzmusiikin edistämiseen

20 Andersson ym.: Taiteilijoiden valtionpalkintoihin ehdotetun määrärahan jakoperusteista

21 S-L. Anttila: Määrärahan osoittamisesta velkasaneeraustoiminnan kriisiryhmien käyttöön

22 S-L. Anttila: Määrärahan osoittamisesta Naisjärjestöt yhteistyössä -yhteenliittymän projekteihin

23 S-L. Anttila: Määrärahan osoittamisesta eläinlääketieteellisen koetilan perustamiseen

24 S-L. Anttila ym.: Määrärahan osoittamisesta Pentinkulman päivien järjestämiseen

25 S-L. Anttila: Määrärahan osoittamisesta maatalouden neuvonnan keskittämisestä Jokioisiin syntyviin kustannuksiin

26 S-L. Anttila: Määrärahan osoittamisesta Perunatuotannon tutkimus- ja kehittämissäätiölle Lammin tutkimuslaitoksen tilojen lunastamiseen

27 S-L. Anttila: Määrärahan osoittamisesta maatalous- ja elintarviketuotannon lähialueyhteistyöinstituutin perustamiseen

28 S-L. Anttila ym.: Määrärahan osoittamisesta Forssan ja Tammelan välisten kevyen liikenteen väylien rakentamiseen

29 S-L. Anttila: Määrärahan osoittamisesta Hämeen tiepiirille käytettäväksi Lounais-Hämeen tiehankkeisiin

30 S-L. Anttila: Määrärahan osoittamisesta Hämeen tiepiirille käytettäväksi Kanta-Hämeen alueen tiehankkeisiin

31 S-L. Anttila ym.: Määrärahan osoittamisesta valtatie 2:n kehittämissuunnitelman laatimiseen

32 S-L. Anttila: Määrärahan osoittamisesta pk-yritysten kehittämispalvelutoimintaan

33 S-L. Anttila ym.: Määrärahan osoittamisesta ydin-Hämeen pienyritysten viennin lisäämisprojektiin

34 S-L. Anttila: Määrärahan osoittamisesta Forssan seudun jätehuoltoinvestointien edistämiseen

35 S-L. Anttila ym.: Määrärahan osoittamisesta Liesjärven kansallispuiston opastuskeskuksen suunnitteluun

36 S-L. Anttila ym.: Määrärahan osoittamisesta Forssan kehräämöalueen kunnostamiseen opetus- ja kulttuurikeskukseksi

37 U. Anttila ym.: Ammatillisen aikuiskoulutuksen määrärahojen käyttämisestä

38 U. Anttila ym.: Määrärahan osoittamisesta valtionosuuksiin kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksiin

39 U. Anttila ym.: Määrärahan osoittamisesta työllistämiseen ympäristönsuojelutehtävissä

40 U. Anttila ym.: Määrärahan osoittamisesta valtionapuun työttömyyden lieventämiseen

41 U. Anttila ym.: Määrärahan osoittamisesta asuntojen korjaustoiminnan avustuksiin

42 Antvuori ym.: Määrärahan osoittamisesta lasten päivähoitoa koskevien etuuksien laajentamiseksi

43 Apukka: Määrärahan osoittamisesta kuntien harkinnanvaraiseen avustukseen

44 Apukka: Määrärahan osoittamisesta Lapin tiehankkeisiin

45 Apukka: Määrärahan osoittamisesta Kemi — Kellosele-rataosuuden peruskorjaukseen

46 Apukka: Määrärahan osoittamisesta rautatieyhteyden suunnitteleksi Keivitsan alueelle

47 Astala ym.: Puolustusmateriaalihankeisiin ehdotetun määrärahan vähentämisestä

48 Astala ym.: Määrärahan osoittamisesta Valtion taidemuseon kokoelmien kartuttamiseen

49 Astala ym.: Määrärahan osoittamisesta Turun Kulttuurikeskuksen saneeraukseen

50 Astala ym.: Määrärahan osoittamisesta romaniväestön koulutus- ja kulttuurikeskuksen kehittämiseen

51 Astala ym.: Määrärahan osoittamisesta Vapaa-ajattelijain Liiton tukemiseen

52 Astala ym.: Määrärahan osoittamisesta ilmansuojelun ja jätehuollon investointien korkotukeen

53 Astala ym.: Määrärahan osoittamisesta Kurjenrahkan kansallispuiston perustamiseen

54 Aula ym.: Määrärahan osoittamisesta vaikeaan taloudelliseen tilanteeseen joutuneiden kuntien avustamiseen

55 Aula ym.: Määrärahan osoittamisesta vammaisten vapauttamiseksi auton käyttömaksusta

56 Aula ym.: Määrärahan osoittamisesta Simon kalantutkimus- ja kalanviljely-yksikön rakentamiseen

57 Aula ym.: Määrärahan osoittamisesta opintolainojen asevelvollisuusaikana erääntyvien korkojen maksamiseen

58 von Bell ym.: Määrärahan osoittamisesta Kainuun prikaatin varus- ja taisteluvälinevaraston rakentamiseen

59 von Bell ym.: Määrärahan osoittamisesta Kainuun prikaatin kasarmien perusparannukseen

60 von Bell ym.: Määrärahan osoittamisesta Kainuun prikaatin varuskunta-alueelle rakennettujen asuntojen peruskorjaukseen

61 von Bell ym.: Määrärahan osoittamisesta Kainuun prikaatin sotilaskodin muutostöiden toteuttamiseen

62 von Bell ym.: Määrärahan osoittamisesta Kainuun prikaatin harjoitusalueen saunan uudelleenrakentamiseen Kuhmon Vuosangassa

63 von Bell ym.: Määrärahan osoittamisesta Kajaanin opettajankoulutuslaitoksen päärakennuksen peruskorjaukseen

64 von Bell ym.: Määrärahan osoittamisesta Piilolan-Tuupalan yläasteen peruskorjaukseen Kuhmossa

65 von Bell ym.: Määrärahan osoittamisesta Lentiiran koulun peruskorjaukseen Kuhmossa

66 von Bell ym.: Määrärahan osoittamisesta Kontion koulun peruskorjaukseen Kuhmossa

67 von Bell ym.: Määrärahan osoittamisesta Kainuun keskusammattikoulun Kuhmon toimitilojen peruskorjaamiseen

68 von Bell ym.: Määrärahan osoittamisesta Sana ja Sävel kalevalaisessa Kajaanissa -kesätapahtuman tukemiseen

69 von Bell ym.: Määrärahan osoittamisesta Kainuun Jazzkevät -tapahtuman tukemiseen

70 von Bell ym.: Määrärahan osoittamisesta Iisalmen — Kontiomäen — Oulun radan sähköistämiseen

71 von Bell ym.: Määrärahan osoittamisesta Vartiuksen terminaali- ja teollisuusalueen kehittämiseen

72 von Bell ym.: Määrärahan osoittamisesta korkotuen maksamiseen Kera Oy:n pohjoisen piirin alueella

73 von Bell ym.: Määrärahan osoittamisesta Kainuun Perheenäitien Lomakotiyhdistys ry:n toiminnan tukemiseen

74 Biaudet ym.: Kehitysyhteistyön määrärahan kohdentamisesta

75 Biaudet ym.: Pakolaisten ja turvapaikan hakijoiden vastaanottoon osoitettujen määrärahojen käyttämisestä humanitäärisiin tarkoituksiin

76 Dromberg ym.: Maakuntien omaehtoisen kehittämisen turvaamisesta 2-, 5 b- ja 6-tukialueiden ulkopuolisilla alueilla

77 Dromberg ym.: Helsingin yliopiston eläinlääketieteellisen tiedekunnan toimintaedellytysten turvaamisesta

78 Enestam ym.: Ulkomaanyhdistysten valtionavun jakamisesta

79 Enestam ym.: Määrärahan osoittamisesta peruskoulun, lukion ja musiikkioppilaitosten perustamishankkeisiin

80 Gustafsson ym.: Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarojen ja kosuhteen palauttamisesta ennalleen

81 Gustafsson ym.: Määrärahan osoittamisesta Suomen nuorisokirjallisuuden instituutin kannatusyhdistys ry:n toiminnan tukemiseen

82 Gustafsson ym.: Määrärahan osoittamisesta Työväen keskusmuuseoyhdistys ry:n toiminnan tukemiseen

83 Gustafsson ym.: Määrärahan osoittamisesta siirtoviemärin ja yhdysvesijohdon rakentamiseksi Vilkalan ja Hämeenkyrön välille

84 Haavisto ym.: Määrärahan osoittamisesta Suomen kirjallisuuden tiedotuskeskuksen toiminnan tukemiseen

85 Haavisto ym.: Määrärahan osoittamisesta opintorahaan

86 Hacklin ym.: Määrärahan osoittamisesta Jämsän teletalon saneeraamiseen valtion virastojen toimitiloiksi

87 Hacklin ym.: Määrärahan osoittamisesta kevyen liikenteen väylän rakentamiseksi Jämsän — Jämsänkosken tielle välille Kinkolan silta — aluesairaalan tienhaara

88 Hacklin ym.: Määrärahan osoittamisesta valtatie 9:n perusparannustöiden aloittamiseksi välillä Hämeen piirin raja — Jämsä

89 Halonen: Kehitysyhteistyön määrärahan kohdentamisesta

90 Halonen ym.: Määrärahan osoittamisesta romanien koulutus- ja kulttuuriyksikölle

91 Hassi: Tulojen keräämisestä autourheiluverolla

92 Hassi: Määrärahan osoittamisesta Venäjän suomalais-ugrilaisen kansojen paikallisradiotoiminnan kehittämiseen

93 Hassi ym.: Maa- ja puutarhatalouden kansalliseen tukeen ehdotetun määrärahan vähentämisestä

94 Hassi ym.: Määrärahan osoittamisesta maatalouden ympäristötukeen

95 Hassi ym.: Tieverkon kehittämiseen ehdotetun määrärahan vähentämisestä

96 Hassi ym.: Määrärahan osoittamisesta Valtionrautateiden radanpitoon

97 Hassi ym.: Määrärahan osoittamisesta Teknologian kehittämissuunnan ympäristötekniikan tuotekehitysavustuksiin

98 Hassi ym.: Teollisuuden ja kaupan varastotappioiden korvaamiseen ehdotetun määrärahan vähentämisestä

99 Hautala ym.: Pelastushallinnon erityismenoihin ehdotetun määrärahan vähentämisestä

100 Hautala ym.: Määrärahan osoittamisesta öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjuntaan

101 Hautala ym.: Määrärahan osoittamisesta Viikin — Vanhankaupunginlahden luonnonsuojelualueen kunnostustöihin

102 Hautala ym.: Määrärahan osoittamisesta luonnonsuojelualueiden hankkimiseen

103 Helle ym.: Määrärahan osoittamisesta Valtionrautateiden radanpitoon Pietarinradan kehittämiseksi

104 Hiltunen ym.: Määrärahan osoittamisesta poliisin toimintaedellytysten turvaamiseen

105 Hiltunen ym.: Määrärahan osoittamisesta Kankaanpään ammatillisen aikuiskoulutuskeskuksen laitehankintoihin

106 Hiltunen ym.: Määrärahan osoittamisesta Takuu-Säätiön pääoman korottamiseen

107 Hiltunen ym.: Määrärahan osoittamisesta Takuu-Säätiön toiminnan tukemiseen

108 Hiltunen ym.: Määrärahan osoittamisesta Rauman seudun kätulähetys ry:n turva- ja kriisikodin hankkimiseen

109 Hiltunen ym.: Määrärahan osoittamisesta Alkoholisti- ja evankelioimistyö ry:lle Kirjaskylän nar-komaanikodin toiminnan tukemiseen Parkanossa

110 Hiltunen ym.: Määrärahan osoittamisesta viihdeteollisuuden haitallisia vaikutuksia tutkivan työryhmän asettamiseen

111 Hiltunen ym.: Määrärahan osoittamisesta seksibisnekseen liittyvien ongelmien torjuntaan

112 Hurskainen: Määrärahan osoittamisesta Imatra Big Band -festivaalin tukemiseen

113 Hurskainen: Määrärahan osoittamisesta Suomen matkailumuseon perustamiseen Imatralla

114 Hurskainen: Määrärahan osoittamisesta Sorokulman — Tarnalan maantien peruskunnostamiseen

115 Hurskainen: Määrärahan osoittamisesta Särkisalmen — Simpeleen tien kunnostamiseen

116 Hurskainen ym.: Määrärahan osoittamisesta eläkeläisalennukseen rautateillä

117 Hurskainen: Määrärahan osoittamisesta Ivo-niemen matkailukeskuksen rakentamiseen

118 Hurskainen ym.: Määrärahan osoittamisesta FAS-lapsen oppaan kirjoittamiseen

119 Ihämäki: Määrärahan osoittamisesta asevarikko 2:n Nokan varastoalueen rakentamiseen Hartolassa

120 Ihämäki: Määrärahan osoittamisesta Järvenpään — Lahden — Heinolan — Lusin moottoritien suunnitteluun

121 Ihämäki ym.: Määrärahan osoittamisesta Kymijoen kanavaselvityksen jatkamiseen

122 Jansson: Maa- ja puutarhatalouden turvaamisesta Ahvenanmaan maakunnassa

123 Jouppila ym.: Määrärahan osoittamisesta Hetan Musiikkipäivien tukemiseen

124 Jouppila ym.: Määrärahan osoittamisesta Pääatalo-instituutin toiminnan tukemiseen

125 Jurva ym.: Määrärahan osoittamisesta korvauksiin rikoksen uhreiksi joutuneille

126 Jurva ym.: Määrärahan osoittamisesta opintorahajärjestelmän uudistamiseen

127 Jurva ym.: Suomen Kansallisoopperan Säätiölle ehdotetun määrärahan vähentämisestä

128 Jurva ym.: Määrärahan osoittamisesta nykytaiteen museon suunnittelemiseksi oopperatalon tiloihin

129 Jurva ym.: Määrärahan osoittamisesta valtionosuuksina ja -avustuksina yleisten kirjastojen käyttökustannuksiin

130 Jurva ym.: Määrärahan osoittamisesta tieosuuden Kotka — Hamina — Venäjän raja perusparantamiseksi

131 Jurva ym.: Määrärahan osoittamisesta virkojen perustamiseksi patentti- ja rekisterihallitukseen

132 Jurva ym.: Määrärahan osoittamisesta uusiutuvia ja vaihtoehtoisia energiamuotoja koskevan tutkimuksen tehostamiseen

133 Jurva ym.: Määrärahan osoittamisesta virkojen perustamiseksi tarkastuslautakuntaan

134 Jurva ym.: Määrärahan osoittamisesta rintamaveteraanien kuntoutustoimintaan

135 Jurva ym.: Määrärahan osoittamisesta pakolaisten palkkaamiseen humanitäärisiin avustustehtäviin kotimaassaan

136 Jurva ym.: Määrärahan osoittamisesta työttömyyden lieventämiseen

137 Jurva ym.: Määrärahan osoittamisesta ylivelkaantuneiden asunonhankkijoiden korkotukeen

138 Jurva ym.: Määrärahan osoittamisesta Helsingin vuokra-asutokannan lisäämiseen

139 Jääskeläinen ym.: Määrärahan osoittamisesta katastrofivalmiusvarastojen luomiseen

140 Jääskeläinen: Maakunnan kehittämiseksi ehdotetun määrärahan vähentämisestä

141 Jääskeläinen ym.: Määrärahan osoittamisesta kuntien koulutoimen rakennusten peruskorjauksiin

142 Kalli ym.: Määrärahan osoittamisesta Lapin Tl. — Hinnerjoen tien rakentamiseen

143 Kalli ym.: Määrärahan osoittamisesta ratayhteyden Uusikaupunki — Rauma — Pori — Parkano tarveselvityksen laatimiseen

144 Kalliomäki ym.: Kuntien verotulojen täydennykseen ehdotetun määrärahan vähentämisestä

145 Kalliomäki ym.: Puolustusmateriaalihankintoihin ehdotetun määrärahan vähentämisestä

146 Kalliomäki ym.: Puolustusvoimien toimintamenoihin ehdotetun määrärahan vähentämisestä

147 Kalliomäki ym.: Maa- ja puutarhatalouden kansalliseen tukeen ehdotetun määrärahan vähentämisestä

148 Kalliomäki ym.: Määrärahan osoittamisesta tieverkon kehittämiseen

149 Kalliomäki ym.: Määrärahan osoittamisesta joukkoliikenteen palvelujen ostoon ja kehittämiseen

150 Kalliomäki ym.: Määrärahan osoittamisesta Valtionrautateiden radanpitoon

151 Kalliomäki ym.: Määrärahan osoittamisesta valtionosuuteen kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannuksiin

152 Kalliomäki ym.: Määrärahan osoittamisesta työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen lisäämiseen

153 Kalliomäki ym.: Määrärahan osoittamisesta työllistämistuen lisäämiseen

154 Kallis ym.: Määrärahan osoittamisesta valtiontalouden tasapainottamiseksi tarvittavan yhteisvastuusopimuksen laatimiseen

155 Kallis ym.: Määrärahan osoittamisesta valtiollisten ja kunnallista vaalien ajankohdan yhdistämismahdollisuuksien selvittämiseen

156 Kallis ym.: Määrärahan osoittamisesta rakennusavustuksena Karhunmäen kristilliselle kansanopistolle

157 Kallis ym.: Määrärahan osoittamisesta Lohtajan Kirkkomusiikkijuhlat ry:n toiminnan tukemiseen

158 Kallis ym.: Määrärahan osoittamisesta kansainvälisen leirikouksen rakentamiseen Kokkolaan

159 Kallis ym.: Määrärahan osoittamisesta paikallistien 17939 peruskorjaukseen Kruunupyssä

160 Kallis ym.: Määrärahan osoittamisesta Keski-Pohjanmaan grafiittiprojektin tukemiseen

161 Kallis ym.: Määrärahan osoittamisesta Vetelin voimalaitosta varten perustettavalle yhtiölle

162 Kallis ym.: Määrärahan osoittamisesta Kokkolanseudun Invalidit ry:n tukemiseen

163 Kallis ym.: Määrärahan osoittamisesta Luthersk Inremission hem -nimisen kuntoutuslaitoksen toiminnan tukemiseen Luodossa

164 Kallis ym.: Määrärahan osoittamisesta Emelie-kodin toiminnan tukemiseen Kokkolassa

165 Kallis ym.: Määrärahan osoittamisesta Suomen ev.lut. Kansanlähetys ry:n toiminnan tukemiseen

166 Kallis ym.: Määrärahan osoittamisesta Larsmon Lähetyskoti ry:n toiminnan tukemiseen

167 Kallis ym.: Määrärahan osoittamisesta rekisteröimättömän työnantajan suorittamien palkan oheismaksujen ja ennakonpidätyksen yksinkertaistamiseen

168 Kankaanniemi ym.: Määrärahan osoittamisesta Haapamäen avovankilan rakentamiseksi Keuruulle

169 Kankaanniemi: Määrärahan osoittamisesta maaseutuneuvonnan tukemiseen

170 Kankaanniemi: Määrärahan osoittamisesta metsänparannustöihin Keski-Suomessa ja Savossa

171 Kankaanniemi ym.: Määrärahan osoittamisesta Uuraisten ja Kintauden välisen maantien perusparannustyön jatkamiseen

172 Kankaanniemi ym.: Määrärahan osoittamisesta Keiteleen kanavan alikulkukorkeuksien korottamiseksi

173 Kankaanniemi: Määrärahan osoittamisesta Pirkkanmaan Jengityö ry:lle saatunanpalvojen vanhempainyhdistystoiminnan aloittamiseen

174 Kankaanniemi ym.: Määrärahan osoittamisesta kristillisten järjestöjen päihdehuoltotyön tukemiseen

175 Kankaanniemi ym.: Ympäristörahaston perustamisesta

176 Karhunen: Pakettiautojen vapauttamisesta auton käyttömaksusta

177 Karhunen: Määrärahan osoittamisesta Hyvinkään terveydenhuolto-oppilaitoksen kunnallistamiseen

178 Kasurinen ym.: Määrärahan osoittamisesta liikuntapaikkarakentamisen lisäämiseen

179 Kautto ym.: Asuntojen peruskorjausavustusten jakamisesta

180 Kemppainen ym.: Määrärahan osoittamisesta Oulun yliopiston Kaajanin kehittämiskeskuksen toimintaan

181 Kemppainen ym.: Määrärahan osoittamisesta kaluston hankintaan merenkululaitoksen Pohjanlahden merenkulkupirille

182 Kemppainen ym.: Kehitysalueiden yritysten kuljetustuen turvaamisesta

183 Kemppainen ym.: Määrärahan osoittamisesta Vaalan keskustaajaman aluelämpölaitoksen ja -verkon laajentamiseen

184 Kohijoki: Lenin-museolle ehdotetun määrärahan poistamisesta

185 Kohijoki ym.: Määrärahan osoittamisesta rintamaveteraanien eläketurvan budjettiperusteiseen parantamiseen

186 Kohijoki ym.: Määrärahan osoittamisesta rintamalisän budjettiperusteiseen korottamiseen

187 Kohijoki ym.: Määrärahan osoittamisesta sotainvalidien asunonmuutostöiden budjettiperusteiseen korvaamiseen

188 Kohijoki ym.: Määrärahan osoittamisesta sotilasvammakorvausten budjettiperusteiseen korottamiseen

189 Kohijoki ym.: Määrärahan osoittamisesta sotainvalidien puolisoiden kuntoutukseen

190 Koistinen ym.: Määrärahan osoittamisesta kotitalous- sekä käsi- ja taideteollisuusneuvontajärjestöjen toiminnan tukemiseen

191 Koistinen ym.: Määrärahan osoittamisesta maaseutuyritysten strategiasuunnitelmien tekemiseen

192 Koistinen ym.: Määrärahan osoittamisesta kotirintamanaisten kuntoutukseen

193 Koistinen ym.: Määrärahan osoittamisesta sotainvalidien neuvontapalvelujen kehittämiseen

194 Koistinen ym.: Määrärahan osoittamisesta rintamaveteraanien kuntoutukseen

195 Koistinen ym.: Määrärahan osoittamisesta sotalaskien kuntoutukseen

196 Koistinen ym.: Määrärahan osoittamisesta omaishoidon tukemiseen

197 Komi ym.: Määrärahan osoittamisesta Joroisten ja Kangasniemen musiikkijuhlien tukemiseen

198 Komi ym.: Määrärahan osoittamisesta valtatie 5:n leventämiseen välillä Joroinen — Varkaus

199 Komi ym.: Määrärahan osoittamisesta valtatie 5:n rakentamiseen välillä Joroinen — Varkaus

200 Korhonen: Määrärahan osoittamisesta Pudasjärven turvevoimalan rakentamiseen

201 Korhonen ym.: Määrärahan osoittamisesta valtionapuun työttömyyden lieventämiseen

202 Korkeaoja ym.: Määrärahan osoittamisesta Euran ja Raijalan välisen tien perusparannukseen

203 Korteniemi ym.: Määrärahan osoittamisesta Kemi — Tornion ammattikorkeakoulun vakinaistamiseen ja kehittämiseen

204 Korteniemi ym.: Määrärahan osoittamisesta pohjavesien käytönottoon Kemi — Tornio-alueella

205 Kortenieniemi ym.: Määrärahan osoittamisesta Kemin — Tornion moottoritiehankkeen toteuttamiseen

206 Kortenieniemi ym.: Määrärahan osoittamisesta veneväylien kunnostamiseen Perämeren pohjukassa

207 Kortenieniemi ym.: Määrärahan osoittamisesta rautatien kunnostamiseen välillä Kemi — Kellosekä

208 Kortenieniemi ym.: Määrärahan osoittamisesta Kemi — Tornio-alueen ympäristöteknologian keskuksen perustamiseen

209 Kortenieniemi ym.: Määrärahan osoittamisesta Luoteis-Lapin liittämiseksi valtakunnan sähköverkkoon

210 Kortenieniemi ym.: Määrärahan osoittamisesta Perämeren kansallispuiston kehittämiseen

211 Korva ym.: Lainopillisen asiantuntija-avun järjestämisestä Vuotoksen tekojärven mahdollisen toteuttamisen johdosta haittaa kärsiville

212 Korva ym.: Kuntien valtionosuuksien vähennysten laskentaperusteista

213 Koskinen ym.: Määrärahan osoittamisesta puolustusvoimien elektroniikkakeskuksen perustamiseen Riihimäelle

214 Koskinen ym.: Määrärahan osoittamisesta Hämeen linnan ja siihen liittyvien alueiden kehittämiseen

215 Koskinen ym.: Määrärahan osoittamisesta Etelä-Suomen vihertietokeskuksen perustamiseen Janakkalan Harvialaan

216 Koskinen ym.: Määrärahan osoittamisesta kauppa- ja teollisuusministeriön yrityspalvelutoimiston perustamiseen Hämeen maakuntaan

217 Laakkonen ym.: Määrärahan osoittamisesta Tuupovaaran yläasteen perusparannukseen

218 Laakkonen ym.: Määrärahan osoittamisesta Joensuun kristillisen koulun toiminnan tukemiseen

219 Laakkonen ym.: Määrärahan osoittamisesta Suomen Teologisen Instituutin toiminnan tukemiseen

220 Laakkonen ym.: Määrärahan osoittamisesta Möhkön ruukkimuseohankkeen tukemiseen Ilomantsissa

221 Laakkonen ym.: Määrärahan osoittamisesta Itä-Suomen vihertietokeskuksen perustamiseen Polvijärvellä

222 Laakkonen ym.: Määrärahan osoittamisesta yhdyskuntien vesihuoltotoimenpiteisiin Pohjois-Karjalassa

223 Laakkonen ym.: Määrärahan osoittamisesta Rikkarannan paikallisten peruskorjaukseen Outokummussa

224 Laakkonen ym.: Määrärahan osoittamisesta Ohtaansalmen sillan rakentamiseen

225 Laakkonen ym.: Määrärahan osoittamisesta Maljasalmen paikallisten perusparantamiseen Outokummussa

226 Laakkonen ym.: Määrärahan osoittamisesta Ruvaslahden tien korjaamiseen Polvijärvellä

227 Laakkonen ym.: Määrärahan osoittamisesta turvevoimalan suunnitteluun Ilomantsissa

228 Laakkonen ym.: Määrärahan osoittamisesta Viisi leipää -palvelukotiyhdistyksen toimintaan

229 Laakkonen ym.: Määrärahan osoittamisesta työllisyyden parantamiseen Pohjois-Karjalassa

230 Laakkonen ym.: Määrärahan osoittamisesta puutteellisesti asuvien asuntojen korjauksiin Pohjois-Karjalassa

231 Laakso ym.: Määrärahan osoittamisesta ylimääräisten taiteilijaeläkkeiden myöntämiseen

232 Laakso: Arvonlisäveropohjaan perustuviin maksuihin Euroopan unionille ehdotetun määrärahan poistamisesta

233 Laaksonen ym.: Puolustusvoimien toimintamenoihin ehdotetun määrärahan vähentämisestä

234 Laaksonen ym.: Määrärahan osoittamisesta Satakunnan maa- ja metsäinstituutin Kullaan yksikön rakentamiseen

235 Laaksonen ym.: Määrärahan osoittamisesta yhdyskuntien vesihuoltotoimenpiteisiin

236 Laaksonen ym.: Määrärahan osoittamisesta Porin — Mäntyluodon rataosan parantamiseen

237 Lahikainen: Määrärahan osoittamisesta Toivakan asevarikon Hartolan varasto-osaston 2. alueen rakentamiseen

238 Lahikainen ym.: Määrärahan osoittamisesta Suomen kirjallisuuden tiedotuskeskuksen toimintaan

239 Lahikainen ym.: Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenoihin ehdotetun määrärahan vähentämisestä

240 Lahikainen ym.: Maaseutuelinkeinopiirien toimintamenoihin ehdotetun määrärahan vähentämisestä

241 Lahikainen ym.: Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen toimintamenoihin ehdotetun määrärahan vähentämisestä

242 Lahikainen ym.: Maa- ja metsätalouden eräisiin korvauksiin ehdotetun määrärahan vähentämisestä

243 Lahikainen ym.: Hukkakauran torjuntaan ehdotetun määrärahan vähentämisestä

244 Lahikainen ym.: Kala-, riista- ja porotaloudelle ehdotetun määrärahan vähentämisestä

245 Lahikainen ym.: Maatalouden tutkimuskeskukselle ehdotettujen määrärahojen vähentämisestä

246 Lahikainen: Määrärahan osoittamisesta Koskenmyllyn — Haminanmäen maantien peruskorjaukseen

247 Lahikainen: Määrärahan osoittamisesta Hartolan ja Viisari-
mäen välisen tieosuuden peruskorjaamiseen

248 Lahikainen ym.: Määrärahan osoittamisesta valtatie 5:n osuuden Heinola — Lusi rakentamiseen moottoritieksi

249 Lahikainen: Määrärahan osoittamisesta valtatie 5:n perusparantamiseen välillä Lusi — Kuortti

250 Lahikainen ym.: Määrärahan osoittamisesta Kymijoen kanavaselvityksen jatkamiseen

251 Lahikainen ym.: Määrärahan osoittamisesta Savonradan yleisuunnitteluun

252 Lahikainen: Määrärahojen osoittamisesta työttömyyden lieventämiseen

253 Lahikainen: Määrärahan osoittamisesta rantojen toteuttamissuunnitelmaan Sysmässä

254 Lahti-Nuuttila ym.: Määrärahan osoittamisesta yleisten kirjastojen käyttökustannuksiin

255 Lahti-Nuuttila ym.: Määrärahan osoittamisesta maantien 325 (Huutijärvi — Sahalahti — Kuhmalahti — Kuhmoinen) perusparantamiseen

256 Lahtinen ym.: Määrärahan osoittamisesta vesi- ja ympäristöhallinnon Keski-Suomen aluelaboratorion korjaus- ja laajennustyön aloittamiseen

257 Laine ym.: Määrärahan osoittamisesta kalataloudellisiin rakentamis- ja kunnostamishankkeisiin Taivassalossa

258 Laine ym.: Määrärahan osoittamisesta Turun tiepiirin perustienpitoon

259 Laine ym.: Määrärahan osoittamisesta Kustavin ja Lokalahden välisen Lehmäkurkun tieyhteyden rakentamiseen

260 Laine ym.: Määrärahan osoittamisesta paikallisteiden liittymien rakentamiseen valtatie 8:lle Laitilassa

261 Laine ym.: Määrärahan osoittamisesta liittymän rakentamiseen valtatie 9:lle Loimaalla

262 Laine ym.: Määrärahan osoittamisesta kevyen liikenteen väylien rakentamiseen Kustavin keskusta-alueella

263 Laine ym.: Määrärahan osoittamisesta Uudenkaupungin ohikulkutien rakentamiseen

264 Laine ym.: Määrärahan osoittamisesta Suomen ja Pietarin liikenne- ja tietoliikenneyhteyksien kehittämiseen

265 Laine ym.: Määrärahan osoittamisesta Turunmaan ulkosaariston sähköistämiseen

266 Laine ym.: Määrärahan osoittamisesta Varsinais-Suomen työllisyysohjelman laatimiseen ja toteuttamiseen

267 Laitinen: Määrärahan osoittamisesta maakunnan kehittämishankkeiden lisäämiseen

268 Laitinen ym.: Määrärahan osoittamisesta Keski-Suomen ammattioppilaitoksen graafisen tekniikan tilojen rakentamiseen

269 Laitinen ym.: Määrärahan osoittamisesta Keiteleen kanavasiltojen rakentamiseen

270 Laitinen ym.: Määrärahan osoittamisesta Jyväskylän seudun vesihuoltotöiden toteuttamiseen

271 Laivoranta ym.: Määrärahan osoittamisesta Uudenkaupungin — Rauman — Porin radan tarveselvityksen laatimiseen

272 Lamminen ym.: Määrärahan osoittamisesta Porin prikaatin kasarmi- ja ruokalatojen rakentamiseen

273 Lamminen: Määrärahan osoittamisesta korkotuettomien opintolainojen koron maksuun asevelvollisuusajalta

274 J. Leppänen ym.: Määrärahan osoittamisesta Keski-Suomen maatalous- ja metsäopiston lisärakentamiseen ja korjaukseen Tarvaalassa

275 P. Leppänen ym.: Määrärahan osoittamisesta Keski-Suomen opiston peruskorjaukseen

276 P. Leppänen ym.: Määrärahan osoittamisesta Liimattalan paikallisten perusparantamiseen

277 P. Leppänen ym.: Määrärahan osoittamisesta hiukkaskiihdytimen rakentamiseksi Suomeen

278 P. Leppänen ym.: Määrärahan osoittamisesta työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen ostopalveluihin

279 Liikkanen: Määrärahan osoittamisesta Vehkataipaleen kanavan sillan rakentamiseen

280 Liikkanen ym.: Määrärahan osoittamisesta Lappeenrannan lentokentän kiitotien jatkamiseen

281 Lindqvist ym.: Määrärahan osoittamisesta Hämeen rykmentin huoltokoulutuskeskuksen asekoulun kenttätukikistön opetuskorjaamon rakentamiseen

282 Lindqvist ym.: Määrärahan osoittamisesta moottoritien Järvenpää — Lahti — Heinola — Lusi rakentamisen aloittamiseen

283 Lindqvist: Määrärahan osoittamisesta Kopsuon tien peruskorjauksen aloittamiseen Asikkalassa

284 Louvo: Määrärahan osoittamisesta E 18 -tiehen liittyvän Haminan alittavan tunnelin suunnittelemiseen

285 Louvo: Aikuisten järjestelmällisen hammashuollon laajentamisesta

286 Louvo: Määrärahan osoittamisesta sotilasvammakorvausten budjettiperusteiseen korotukseen

287 Louvo: Määrärahan osoittamisesta Vekaranjärven siirtoviemärin rakentamiseen Valkealassa

288 Luhtanen ym.: Määrärahan osoittamisesta Kehä I:n ja Tuusulantien eritasoliittymän perusparantamiseen

289 Luhtanen ym.: Määrärahan osoittamisesta valtatie 7:n rakentamiseen moottoriliikennetieksi välillä Koskenkylä — Loviisa

290 Luukkainen ym.: Määrärahan osoittamisesta varsinaiseen kehitysyhteistyöhön

291 Luukkainen ym.: Määrärahan osoittamisesta lainopillisen asiantuntija-avun hankkimiseen Vuotoksen allasalueen asukkaille ja maanomistajille

292 Luukkainen ym.: Määrärahan osoittamisesta järjestöille vapaaehtoiseen sivistystyöhön

293 Luukkainen ym.: Metsänparannustukeen ehdotetun määrärahan vähentämisestä

294 Luukkainen ym.: Metsänparannustuen kohdentamisesta metsäluonnon monipuolisuutta vahvistaviin hankkeisiin

295 Luukkainen ym.: Määrärahan osoittamisesta eläinsuojelutyöhön

296 Luukkainen ym.: Linja-autoliikenteen läänikohtaisten määrärahojen jakoperusteista

297 Luukkainen ym.: Junaliikenteen peruspalveluiden turvaamisesta yhdenvertaisesti koko maassa

298 Malm ym.: Määrärahan osoittamisesta maantien 673 peruskorjaamiseen Moikipään ja Korsnäsin kirkonkylän välillä

299 Markkula ym.: Kuntien valtionosuuksien jakoperusteiden tarkistamisesta

300 Metsämäki ym.: Määrärahan osoittamisesta rataosan Helsinki — Turku perusparantamiseen

301 Moilanen ym.: Eduskunnan ryhmäkansliolle ehdotetun määrärahan vähentämisestä

302 Moilanen ym.: Poliittisen toiminnan avustamiseen ehdotetun määrärahan vähentämisestä

303 Moilanen ym.: Määrärahan osoittamisesta kansainväliseen kehitysyhteistyöhön

304 Moilanen ym.: Määrärahan osoittamisesta vaihtoehtoisten rangaistusmuotojen kehittämiseen

305 Moilanen ym.: Määrärahan osoittamisesta nuorten tekemien rikosten sovitteluun

306 Moilanen ym.: Määrärahan osoittamisesta vapautuvien vankien jälkihoidon järjestämiseen

307 Moilanen ym.: Määrärahan osoittamisesta sotilasappien määrän lisäämiseen varuskunnissa

308 Moilanen ym.: Määrärahan osoittamisesta vanhemmuuteenvalmennuksen ottamiseksi osaksi asevelvollisten koulutusta

309 Moilanen ym.: Määrärahan osoittamisesta kristillisten koulujen toiminnan tukemiseen

310 Moilanen ym.: Määrärahan osoittamisesta uskonnollisten lehtien tukemiseen

311 Moilanen ym.: Määrärahan osoittamisesta syöpäpotilaiden hoidon tehostamiseen HYKSin sädehoitoklinikalla

312 Moilanen ym.: Määrärahan osoittamisesta syövän kivunhoidon lisäämiseen

313 Moilanen ym.: Määrärahan osoittamisesta leukemiaa sairastavien lasten erikoishoidon järjestämiseen

314 Moilanen ym.: Määrärahan osoittamisesta dialyysihoidon lisäämiseen

315 Moilanen ym.: Määrärahan osoittamisesta vammaisten kuljetuspalvelujen järjestämiseen

316 Moilanen ym.: Määrärahan osoittamisesta vanhusten palvelupuhelinverkoston rakentamiseen

317 Moilanen ym.: Määrärahan osoittamisesta huumeiden vastaiseen toimintaan vankiloissa

318 Moilanen ym.: Määrärahan osoittamisesta naisten alkoholiklinikoiden toimintaan

319 Moilanen ym.: Määrärahan osoittamisesta Pelastusarmeijan raittius- ja alkoholityön tukemiseen

320 Moilanen ym.: Määrärahan osoittamisesta Vapaaksi Huumeista ry:n vastaanottokodin toiminnan tukemiseen

321 Moilanen ym.: Määrärahan osoittamisesta huumeiden käyttäjille tarkoitettujen vastaanottokotien tukemiseen

322 Moilanen ym.: Työllisyysmäärärahojen jakoperusteista

323 Morri ym.: Määrärahan osoittamisesta liikenneturvallisuusjärjestelyihin valtatie 23:lla välillä Makkaraoja — Siekkinen Virroilla

324 Muttalainen ym.: Määrärahan osoittamisesta valtatie 5:n parantamiseen Mikkelin läänissä

325 Muttalainen ym.: Määrärahan osoittamisesta työttömyyden lieventämiseen Mikkelin läänissä

326 Myller ym.: Määrärahan osoittamisesta Itä-Suomen liikenneverkon kehittämiseen

327 Myller: Määrärahan osoittamisesta työllistämiseen valtion virastoissa ja laitoksissa Pohjois-Karjalassa

328 Myller: Määrärahan osoittamisesta kunnille ja kuntayhtymille työttömyyden lieventämiseksi Pohjois-Karjalassa

329 Myller: Määrärahan osoittamisesta aikuiskoulutuksen ostopalveluihin Pohjois-Karjalassa

330 Myller: Määrärahan osoittamisesta työllisyysperusteisten investointiavustusten lisäämiseen Pohjois-Karjalassa

331 Myller: Määrärahan osoittamisesta sijoitusmenoihin työllisyyden turvaamiseksi Pohjois-Karjalassa

332 Mäkelä ym.: Puoluetukeen ehdotetun määrärahan poistamisesta

333 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta Baltian maiden teolisiin hankkeisiin

334 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta korvauksiin rikoksen uhreille

335 Mäkelä ym.: Yhdyskuntapalvelun toimeenpanomäärärahojen korottamisesta

336 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta Haapamäen avovankilan rakentamiseksi Keuruulle

337 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta talousrikostutkinnan tehostamiseen

338 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta kotimaisten panssaritujen ajoneuvojen hankkimiseen maavoimille

339 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta varusmiesten päivärahan korottamiseen

340 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta varuskuntien rakennusten saneeraukseen

341 Mäkelä: Määrärahan osoittamisesta uusien koulutustilojen rakentamiseen Ilmavoimien viestikoululle

342 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta varuskuntien ja varikoiden rakentamiseen Keski-Suomessa

343 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta Ilmavoimien viestikoulun saneeraamiseen ja Keski-Suomen rykmentin vesistökalustohallin sosiaali- ja huoltotilojen rakentamiseen

344 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta eläkkeiden indeksitarkistuksiin

345 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta Jyväskylän oikeus- ja poliisitalon rakentamiseen

346 Mäkelä: Määrärahan osoittamisesta Lastenlinnan sairaalan psykiatriseen tutkimustoimintaan

347 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta opintotuen huoltajalisän maksamiseen

348 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta aikuisopiskelijoiden opiskelumahdollisuuksien turvaamiseksi

349 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta vastavalmistuneiden nuorten takuuharjoittelupaikkajärjestelmään

350 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta valtionosuutena peruskouluopetuksen käyttökustannuksiin

351 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta Tarvaalan maatalousoppilaitoksen opetustyöpajan peruskorjaukseen

352 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta Jyväskylän teknillisen oppilaitoksen lisärakennuksen rakentamiseen

353 Mäkelä: Määrärahan osoittamisesta Keski-Suomen terveydenhuolto-oppilaitoksen vanhojen rakennusten muutostöihin

354 Mäkelä: Määrärahan osoittamisesta Mustalaislähetys ry:n toimintaan

355 Mäkelä: Määrärahan osoittamisesta käsi- ja taideteollisuusjärjestöille sekä kotitalousneuvontatyöhön

356 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta saamelaisvaltuuskunnalle saamenkielisen kulttuurin edistämiseen

357 Mäkelä: Määrärahan osoittamisesta Keski-Suomen vilkkaiden sorateiden päällystämiseen

358 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta Jyväskylän — Tankolammen tien rakentamiseen välillä Lohikoski — Seppälänkangas

359 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta Kinnulan — Perhon maantien perusparantamiseen

360 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta Keski-Suomen tiepiirille Kuhmoisten kunnan maanteiden perusparantamiseen

361 Mäkelä: Määrärahan osoittamisesta henkilöliikenteen kevytkaluston hankkimiseen rautateille

362 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta rautatien rakentamiseksi väleille Kulus — Sodankylä — Ivalo — Kirkkoniemi ja Sodankylä — Kittilä — Kolari

363 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta Kivijärven lentokentän peruskorjaukseen ja laajennukseen

364 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta Lapin teollisuuslaitoksille alueelliseen kuljetustukeen

365 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta pk-yritysten investointien korkotukeen

366 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta kotimaisten polttoainetutkimukseen ja kehittämiseen

367 Mäkelä: Määrärahan osoittamisesta haja-asutusalueiden vähittäiskaupan investointeihin

368 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta tapaturmaviraston toiminnan tehostamiseen

369 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta ylimääräisen rintamalisän korottamiseen

370 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta rintamasotilaseläkkeiden tasokorotuksiin

371 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta kotirintamanaisten kuntoutukseen

372 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta sotainvalidien puolisojen kuntoutukseen ja virkistystoimintaan

373 Mäkelä ym.: Pakolaisten ja turvapaikan hakijoiden vastaanottoon esitetyn määrärahan vähentämistä

374 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta kuntien valtionapuihin

375 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta rintasyövän varhais-toteamisen edistämiseen

376 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta elintensiirtotoimintaan

377 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta pienyritysten vuosilomarahan maksamiseksi

378 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta vähävaraisten lasten lomatoimintaan

379 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta Raittiuden Ystävät ry:n toimintaan

380 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta Psoriasisliiton toimintaan

381 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta Kriisipalvelu ry:n toimintaan

382 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta Sydäntautiliitto ry:n toimintaan

383 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta Diabetesliitto ry:n toimintaan

384 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta Veikko Hurstin suoritettaman avustustoiminnan tukemiseen

385 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta harkinnanvaraisen työllistämistuen korottamiseen

386 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta työttömyyden lieventämiseen

387 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta Piippaharjun — Niemisjärven maantien perusparantamiseen työllisyystöinä

388 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta työllisyysperusteeseen valtionapuun investointeihin Keski-Suomessa

389 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta sijoitusmenoihin työllisyyden turvaamiseksi Keski-Suomessa

390 Mäkelä: Määrärahan osoittamisesta Keski-Suomen vesi- ja ympäristöpiirin laboratoriorakennuksen laajennukseen

391 Mäkelä: Määrärahan osoittamisesta Vihtavuoren — Leppäveden — Jyväskylän siirtoviemärin rakentamistöiden aloittamiseen

392 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta opiskelija-asuntojen rakentamiseen

393 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta vanhusten ja vammaisten asuntojen korjaamiseen

394 Mäkelä ym.: Määrärahan osoittamisesta sotainvalidien ja rintamamiesten asuntojen korjaamiseen

395 Mäki-Hakola: Määrärahan osoittamisesta Vaasan — Seinäjoen — Jyväskylän valtatie risteysjärjestelyihin Nurmossa ja Seinäjoella

396 Mäkipää ym.: Määrärahan osoittamisesta pioneerivarikon monitoimirakennuksen rakentamiseen Parkanossa

397 Mäkipää ym.: Määrärahan osoittamisesta valtion virastotalojen rakentamiseen ja talonrakennusten suunnitteluun

398 Mäkipää ym.: Määrärahan osoittamisesta Vilppulan peruskoulun yläasteen peruskorjaukseen ja lisärakentamiseen

399 Mäkipää ym.: Määrärahan osoittamisesta kansanopistojen käyttökustannuksiin

400 Mäkipää ym.: Määrärahan osoittamisesta metsämarjojen ja sienien käytön edistämiseen

401 Mäkipää ym.: Määrärahan osoittamisesta valtatie 3:n parantamiseen Ikaalisissa ja Parkanossa

402 Mäkipää ym.: Määrärahan osoittamisesta Kera Oy:n riskipääomarahastoa varten

403 Mäkipää ym.: Määrärahan osoittamisesta pienten ja keski suurten yritysten kehittämispalveluihin

404 Mäkipää ym.: Energiatalouden tutkimusmenoihin ehdotetun määrärahan vähentämisestä

405 Mäkipää ym.: Määrärahan osoittamisesta työttömyysturvalautakunnalle lisähenkilöstön palkkaamiseen

406 Mäkipää ym.: Määrärahan osoittamisesta ylimääräiseen rintamalisään

407 Mäkipää ym.: Määrärahan osoittamisesta sotilasvammakorvausten indeksikorotukseen

408 Mäkipää ym.: Määrärahan osoittamisesta rintamaveteraanien kuntoutustoimintaan

409 Mäkipää ym.: Määrärahan osoittamisesta pienyrittäjien vuosilomajärjestelmän kustannuksiin

410 Mäkipää ym.: Määrärahan osoittamisesta työmarkkinatuen korottamiseen

411 Mäkipää ym.: Määrärahan osoittamisesta sotainvalidien asuntojen muutostöiden korvattavuuden laajentamiseen

412 Mölsä ym.: Määrärahan osoittamisesta Eläinlääketieteellisen korkeakoulun Hautjärven klinikan rakennushankkeisiin

413 Nikula ym.: Määrärahan osoittamisesta kuntien yhdistymisavustuksiin

414 Nikula ym.: Määrärahan osoittamisesta ruokarahan maksamiseen viikonloppuvapaalla ja lomilla oleville varusmiehille

415 Nikula ym.: Määrärahan osoittamisesta Suomenlinnan traverssi Adlerfeldtin korjaamiseen

416 Nikula ym.: Määrärahan osoittamisesta Porlan kalanviljelylaitoksen peruskorjaukseen

417 Nordman ym.: Määrärahan osoittamisesta Nybyn ja Dalbackin välisen tieosuuden peruskorjaamiseen

418 Nyby: Määrärahan osoittamisesta vallankäyttöä koskevan tutkimuksen käynnistämiseen

419 Nyby: Metsäojituksiin ehdotetun määrärahan vähentämisestä

420 Nyby: Määrärahan osoittamisesta raakavesialtaan suunnittelemiseksi Ähtävänjokeen

421 Nyby: Määrärahan osoittamisesta Koulukadun uusimiseen Pietarsaaressa

422 Nyby: Määrärahan osoittamisesta Lillbyn ja Korttesjärven välisen maantien 741 peruskorjaamiseen

423 Näsi: Määrärahan osoittamisesta saamelaiden ja kolttien elinolojen turvaamiseen

424 Näsi: Määrärahan osoittamisesta Inarin saamelaismuseon — Ylä-Lapin opastuskeskuksen rakentamiseen

425 Näsi: Määrärahan osoittamisesta Tornionjoen ja Simojoen elvyttämiseen lohijoiksi

426 Näsi: Määrärahan osoittamisesta tunturirautahautomon rakentamiseen Utsjoelle

427 Näsi: Määrärahan osoittamisesta matkailun kannalta tärkeiden tieyhteyksien rakentamiseen Lapis-
sa

428 Näsi: Määrärahan osoittamisesta Akujärven ja Raja-Joosepin välisen maantien perusparannukseen

429 Näsi ym.: Määrärahan osoittamisesta Sodankylän Keivitsan nikkeli-kupariesiintymän tutkimiseen

430 Näsi ym.: Määrärahan osoittamisesta satelliittivastaanottoaseman perustamiseen Sodankylään

431 Näsi: Määrärahan osoittamisesta Enontekiön ja Muonion kuntien liittämiseksi valtakunnan sähköverkkoon

432 Näsi: Määrärahan osoittamisesta Ylitornion Meltosjärvien kunnostamiseen

433 A. Ojala ym.: Määrärahan osoittamisesta Oriveden asevarikon rakennustöihin

434 O. Ojala ym.: Määrärahan osoittamisesta Naisjärjestöt Yhteistyössä -yhteenliittymän toiminnan tukemiseen

435 O. Ojala ym.: Määrärahan osoittamisesta Vuosaaren palvelutalon perustamiskustannuksiin

436 O. Ojala ym.: Määrärahan osoittamisesta avustuksiin asuntojen korjaustoimintaan

437 Ollila ym.: Määrärahan osoittamisesta 4H-liiton toiminnan tukemiseen

438 Ollila ym.: Määrärahan osoittamisesta siirtoviemärin ja yhdysvesijohdon rakentamiseen Luopioisten kirkonkylän, Aitoon ja Rautajärven välille

439 Paasio: Määrärahan osoittamisesta varsinaiseen kehitysyhteistyöhön

440 Paasio ym.: Määrärahan siirtämisestä kehitysyhteistyön korkotuesta muuhun kehitysyhteistyöhön

441 M. Pietikäinen ym.: Ympäristökasvatusjärjestöjen toiminnan tukemisesta

442 M. Pietikäinen ym.: Määrärahan osoittamisesta kantatien 53 perusparantamiseen välillä Hanko — Skogsby

443 Polvi: Määrärahan osoittamisesta kuntien verotulojen täydennykseen

444 Polvi ym.: Määrärahan osoittamisesta maakunnan kehittämisrahaan

445 Polvi: Määrärahan osoittamisesta invalideille maksettavan autoveron palautusosan korottamiseen

446 Polvi: Määrärahan osoittamisesta Savo-Karjalan tiepiirin perustienpitoon

447 Polvi ym.: Määrärahan osoittamisesta työttömien työllistämiseen valtion virastoissa ja laitoksissa

448 Polvinen ym.: Määrärahan osoittamisesta Hakasuon kalanviljelylaitoksen toiminnan tehostamiseen

449 Polvinen ym.: Määrärahan osoittamisesta metsäkeskusten ja metsälautakuntien valtionapuun

450 Polvinen ym.: Määrärahan osoittamisesta metsänparannuslainoihin

451 Polvinen: Määrärahan osoittamisesta Ylivieskan — Pyhäsalmen rataosan perusparannukseen

452 Polvinen ym.: Määrärahan osoittamisesta Kontiomäen — Murto-
mäen rataosan perusparannuk-
seen Paltamossa ja Kajaanissa

453 Polvinen ym.: Määrärahan osoittamisesta Kainuun mekaani-
sen puunjalostusteollisuuden kau-
pan ja tuotannon kehittämiseen

454 Polvinen ym.: Määrärahan osoittamisesta hiukkaskiihdytin-
hankkeeseen

455 Polvinen ym.: Määrärahan osoittamisesta Kuhmon Ystävyy-
den puiston opastuskeskuksen hen-
kilöstön palkkaamiseen

456 Puisto ym.: Määrärahan osoit-
tamisesta opintotuen korkoavus-
tukseen äitiyspäivärahan ja van-
hempainrahan saajille

457 Puisto ym.: Määrärahan osoit-
tamisesta Säkylän Pyhäjärven suo-
jeluun

458 Pulliainen: Määrärahan osoit-
tamisesta Pudasjärven luonnonsuo-
jeluyhdistys ry:lle Iijoki-soudun jär-
jestämiseen

459 Pulliainen: Määrärahan osoit-
tamisesta metsämarjojen ja sienien
käytön edistämiseen

460 Pulliainen: Määrärahan osoit-
tamisesta kalatalouden edistämi-
seen Oulujärvellä

461 Pulliainen: Määrärahan osoit-
tamisesta alkuperäisten suomalais-
ten kotieläinkantojen säilyttämiseen
geenipankkikantoina

462 Pulliainen: Määrärahan osoit-
tamisesta avustuksiin yhdyskuntien
vesihuoltotoimenpiteisiin

463 Pulliainen ym.: Määrärahan osoittamisesta vanhusten ja vam-
maisten asuntojen korjauksiin

464 Pykäläinen ym.: Puolustus-
materiaalihankintoihin ehdotetun
määrärahan vähentämisestä

465 Pykäläinen ym.: Määrärahan osoittamisesta Imatran Pelkolan ra-
janylityspaikan avaamiseen kan-
sainväliselle liikenteelle

466 Pykäläinen ym.: Määrärahan osoittamisesta Kotkan ammattikor-
keakoulun vakinaistamiseen ja
Kouvolan seudun ammattikorkea-
koulukokeilun aloittamiseen

467 Pykäläinen ym.: Määrärahan osoittamisesta kansainvälisen met-
sä- ja puutalouden koulutuksen tur-
vaamiseen Kotkassa

468 Pykäläinen ym.: Määrärahan osoittamisesta Valkealan Repove-
den suojelualueen kehittämiseen

469 Pykäläinen ym.: Määrärahan osoittamisesta satamainvestointien
korkotukeen Kymen läänissä

470 Pykäläinen ym.: Määrärahan osoittamisesta perusradanpidon
turvaamiseen ja rataverkon kehittä-
miseen Kymen läänissä

471 Pykäläinen ym.: Määrärahan osoittamisesta Ylämaan kansainvä-
lisen kivikeskuksen multimediaoh-
jelmaan

472 Pykäläinen ym.: Määrärahan osoittamisesta sotilasavustuksiin

473 Rajamäki: Määrärahan osoit-
tamisesta puurakentamisen arkki-
tehtonaisen suunnittelukurssin järjes-
tämiseen Pieksämäen metsäoppilai-
toksessa

474 Rajamäki: Määrärahan osoit-
tamisesta Rautalammin Jaakonhar-
jun vedenottamon rakentamiseen

475 Rajamäki: Määrärahan osoit-
tamisesta Leppävirran pohjavesi-
hankkeen toteuttamiseen

476 Rajamäki: Määrärahan osoittamisesta Puurtilan vesihuollon runkolinjan rakentamiseen

477 Rajamäki: Määrärahan osoittamisesta Ruokojärven kunnostukseen

478 Rajamäki: Määrärahan osoittamisesta yksityismetsien ensiharvennusten tehostamiseen

479 Rajamäki: Määrärahan osoittamisesta Kaavin Maarianvaaran tieosuuksien parannustöihin

480 Rajamäki: Määrärahan osoittamisesta kevyen liikenteen väylän rakentamiseen Kangaslammin tien varteen Varkaudessa

481 Rajamäki ym.: Määrärahan osoittamisesta rataosan Pieksämäki — Varkaus korjaustöihin

482 Rask ym.: Määrärahan osoittamisesta Kemin syväsataman lisälaiturin suunnitteluun

483 Renko ym.: Määrärahan osoittamisesta koulurakentamiseen Oulun läänissä

484 Renko ym.: Määrärahan osoittamisesta Pohjois-Pohjanmaan vesihuoltolaitteiden rakentamiseen

485 Renko ym.: Määrärahan osoittamisesta peruskuivatushankkeisiin Oulun maaseutupiirissä

486 Renko ym.: Määrärahan osoittamisesta Oulun tiepiirille yleisten teiden perustienpitoon

487 Renko ym.: Määrärahan osoittamisesta avustuksiin yhdyskuntien vesiensuojelutoimenpiteisiin Pohjois-Pohjanmaalla

488 Riihijärvi: Määrärahan osoittamisesta Suomen Työhevosseura ry:lle työhevoskilpailujen järjestämiseen

489 Riihijärvi: Määrärahan osoittamisesta lannan varastotilojen laajennusinvestointeihin

490 Riihijärvi ym.: Määrärahan osoittamisesta Järvi-Suomen Luomun 2000 -projektiin

491 Riihijärvi: Määrärahan osoittamisesta vesistöjen kunnostuksen yhteydessä pyydetyn vähäarvoisen kalan hyötykäytön kehittämiseen

492 Riihijärvi: Määrärahan osoittamisesta Särkisenmäen — Talluskylän — Kiukoonahon tien perusparantamiseen

493 Riihijärvi ym.: Määrärahan osoittamisesta Savon kanavan suunnitteluun

494 Riihijärvi: Määrärahan osoittamisesta Iisalmen — Ylivieskan radan kunnostamiseen

495 Riihijärvi: Määrärahan osoittamisesta kivivarojen hyödyntämisen edistämiseen Pohjois-Savossa

496 Riihijärvi: Määrärahan osoittamisesta ”Matkailujyvät jemma” -projektin toteuttamiseen

497 Riihijärvi: Määrärahan osoittamisesta Koillis-Savon matkailun kehittämisprojektiin

498 Riihijärvi: Määrärahan osoittamisesta vesistöjen kunnostukseen

499 Rimmi ym.: Määrärahan osoittamisesta Lylyn viestivarikon rakennustöihin

500 Rimmi ym.: Bruttokansantuloon perustuviin maksuihin Euroopan unionille ehdotetun määrärahan poistamisesta

501 Rimmi ym.: Määrärahan osoittamisesta työttömien harrastustoiminnan tukemiseen

502 Rimmi ym.: Määrärahan osoittamisesta palkkaturvaan

503 Rimmi ym.: Määrärahan osoittamisesta kaatopaikkojen puhdistus- ja kunnostustöihin Lempäälässä

504 T. Roos ym.: Määrärahan osoittamisesta musiikki-instituutien toiminnan tukemiseen

505 T. Roos ym.: Määrärahan osoittamisesta Vammalan vanhan kirjallisuuden päivien tukemiseen

506 T. Roos ym.: Määrärahan osoittamisesta Sata-Häme Soi -musiikkitahtuman tukemiseen

507 T. Roos ym.: Määrärahan osoittamisesta vammaisten kulttuuriviikkotoimintaan

508 T. Roos ym.: Määrärahan osoittamisesta työväentalojen ja seurantalojen korjaustöihin

509 T. Roos ym.: Määrärahan osoittamisesta Esittävän säveltäjäseuran edistämiskeskuksesta

510 T. Roos ym.: Määrärahan osoittamisesta tieyhteyden Vammala — Vesilahti — valtatie 3 suunnitteluun

511 T. Roos ym.: Määrärahan osoittamisesta Eläkkeensaajien Keskusliitolle ystävä- ja tukitoimintaa varten

512 T. Roos ym.: Määrärahan osoittamisesta Säkylän Pyhjärven suojeluun

513 Rossi ym.: Määrärahan osoittamisesta Ohtaansalmen sillan ja siihen liittyvän tieosuuden rakentamiseen

514 Ryynänen ym.: Määrärahan osoittamisesta avustuksiin ulkomaanyhdistyksille

515 Ryynänen ym.: Määrärahan osoittamisesta valtatie 5:n kunnostamiseen välillä Hiltulanlahti — Vehmasmäki

516 Rätty ym.: Määrärahan osoittamisesta kirjailija Väinö Linnan Reitin säilyttämiseen ja kunnostamiseen

517 Rätty ym.: Määrärahan osoittamisesta Päijänneluontokeskuksen kehittämiseen ja laajentamiseen

518 Rönholm ym.: Määrärahan osoittamisesta Naantalin musiikkijuhlien avustamiseen

519 Rönholm ym.: Määrärahan osoittamisesta Naantalin väylän syventämiseen

520 Röntynen ym.: Määrärahan osoittamisesta lääninhallituksille poliisin läänijohtohenkilöstön palkkaukseen

521 Röntynen ym.: Opetusministeriön hallinnonalan valtionosuuksien alennuksen perusteista

522 Saari: Määrärahan osoittamisesta Ähtärin sisääntulotien ja keskustan liikennejärjestelyihin

523 Saastamoinen ym.: Määrärahan osoittamisesta luterilaisen kirkkomuseon perustamiseen

524 Saastamoinen ym.: Määrärahan osoittamisesta pistoraitteen rakentamiseen Juankoskella

525 Sasi: Määrärahan osoittamisesta Pohjola-Norden ry:n toimintaan

526 Sasi ym.: Määrärahan osoittamisesta Pirkanmaan terveydenhuolto-opilaitoksen laajentamiseen

527 Seivästö ym.: Määrärahan osoittamisesta Turun kristillisen kansanopiston toiminnan tukemiseen

528 Seivästö ym.: Määrärahan osoittamisesta Virttaan — Kaarinan syöttövesijohdon rakentamiseen

529 Seivästö ym.: Määrärahan osoittamisesta luomutuotannon markkinoinnin edistämiseen

530 Skinnari ym.: Määrärahan osoittamisesta maantien 295 (Levanto — Koski Hl) perusparantamiseen

531 Skinnari ym.: Määrärahan osoittamisesta Teknologian kehittämiskeskuksen konsultointiyksikön perustamiseen Lahteen

532 Stenius-Kaukonen ym.: Määrärahan osoittamisesta pääradan Helsinki — Tampere nopeustason nostamiseen

533 Suhola ym.: Määrärahan osoittamisesta Tikkakosken lentokonehallin muutostöihin

534 Suhola ym.: Määrärahan osoittamisesta Ilmavoimien viestikoulun koulutustilojen rakentamiseen Tikkakoskella

535 Suhonen ym.: Ajoneuvoveroa koskevan tulokertymän alentamisesta

536 Suhonen ym.: Ulkoasiainministeriön toimintamenoihin ehdotetun määrärahan vähentämisestä

537 Suhonen ym.: Varsinaiseen kehitysyhteistyöhön ehdotetun määrärahan vähentämisestä

538 Suhonen ym.: Varsinaiseen kehitysyhteistyöhön ehdotetun määrärahan vähentämisestä

539 Suhonen ym.: Määrärahan osoittamisesta valtionavustuksena veteraanijärjestöille maanpuolustustyöhön

540 Suhonen ym.: Sydän- ja astmapotilaiden vapauttamisesta auton käyttömaksusta

541 Suhonen ym.: Kansainväliseen kulttuuriyhteistyöhön ehdotetun määrärahan vähentämisestä

542 Suhonen ym.: Määrärahan osoittamisesta valtionosuutena kansalaisopistojen käyttökustannuksiin

543 Suhonen ym.: Määrärahan osoittamisesta ammatilliseen aikuis-koulutukseen

544 Suhonen ym.: Taiteen tukemiseen ehdotetun määrärahan vähentämisestä

545 Suhonen ym.: Määrärahan osoittamisesta liikunnan ja nuorisotyön tukemiseen

546 Suhonen ym.: Määrärahan osoittamisesta Lapin tiepiirin tienpiitoon

547 Suhonen: Määrärahan osoittamisesta maantien 1821 peruskorjauksen jatkamiseen Kaksikerran järven ympäri kulkevalla osuudella

548 Suhonen ym.: Määrärahan osoittamisesta yleisten teiden perustienpitoon

549 Suhonen ym.: Määrärahan osoittamisesta tieverkon kehittämiseen

550 Suhonen ym.: Määrärahan osoittamisesta linja-autoliikenteen matkustuskustannusten alentamiseen

551 Suhonen ym.: Määrärahan osoittamisesta Valtionrautateiden radanpitoon

552 Suhonen ym.: Määrärahan osoittamisesta lääkärin määräämien vitamiini- ja hivenainevalmisteiden korvaamiseen sairausvakuutuksen kautta

553 Suhonen ym.: Määrärahan osoittamisesta ylimääräisen rintamalisän budjettiperusteiseen korottamiseen

554 Suhonen ym.: Määrärahan osoittamisesta rintamaveteraanien eläkkeiden budjettiperusteiseen korottamiseen

555 Suhonen ym.: Määrärahan osoittamisesta ikääntyneiden so-
tainvalidien kuntoutuksen tehostamiseen

556 Suhonen ym.: Määrärahan osoittamisesta sotalaskien sosiaali-
etuuksien parantamiseen

557 Suhonen ym.: Määrärahan osoittamisesta lasten päivähoidon turvaamiseksi

558 Suhonen ym.: Määrärahan osoittamisesta lasten syöpäsairauksien hoidon tehostamiseen

559 Suhonen ym.: Määrärahan osoittamisesta työvoimapolitiikan tehostamiseksi tarvittaviin palkkakustannuksiin

560 Suhonen ym.: Määrärahan osoittamisesta Pidä Saaristo Siistinä ry:n toiminnan tukemiseen

561 Suhonen ym.: Ympäristöinvestointeihin Suomen lähialueen maissa ehdotetun määrärahan vähentämisestä

562 Suhonen ym.: Alueellisten ympäristökeskusten toimintamenoihin ehdotetun määrärahan vähentämisestä

563 Suhonen ym.: Suomen ympäristökeskukselle ehdotetun määrärahan vähentämisestä

564 Suhonen ym.: Luonnonsuojelualueiden hankintaan ehdotetun määrärahan vähentämisestä

565 Suhonen ym.: Määrärahan osoittamisesta ylivelkaisten asuntovelallisten korkotukeen

566 Suhonen ym.: Määrärahan osoittamisesta Turun seudun asuntopulan poistamiseen

567 Taina ym.: Määrärahan osoittamisesta moottoritien jatkorakentamiseen Iittalasta Kuljuun

568 Taina ym.: Määrärahan osoittamisesta Tampereen eteläisen kehäväylän rakentamiseksi välillä Lakkala — Kalkku

569 Takala: Määrärahan osoittamisesta työttömien lääkäreiden työllistämiseen omalääkärikeilulla

570 Tennilä: Määrärahan osoittamisesta täyden opintorahan maksamiseen alle 20-vuotiaille opiskelijoille

571 Tennilä: Määrärahan osoittamisesta Alakorkalon ala-asteen peruskorjaukseen ja laajentamiseen Rovaniemen maalaiskunnassa

572 Tennilä: Määrärahan osoittamisesta Kemian ammatillisen aikuis-
koulutuskeskuksen rakentamiseen

573 Tennilä: Määrärahan osoittamisesta Rovaniemen Arktikum-talon laajentamiseen

574 Tennilä: Määrärahan osoittamisesta Saamelaismuseon — Ylä-Lapin opastuskeskuksen rakentamiseen

575 Tennilä: Määrärahan osoittamisesta Ranuan eläinpuiston kehittämiseen

576 Tennilä: Määrärahan osoittamisesta Lintulan kalanviljelylaitoksen toiminnan tukemiseen Ounasjoella

577 Tennilä: Määrärahan osoittamisesta Perämeren kalataloustutkimusaseman rakentamiseen Simoon

578 Tennilä: Määrärahan osoittamisesta kevyen liikenteen väylän rakentamiseksi välille Tervolan kirkonkylä — Mattinen

579 Tennilä: Määrärahan osoittamisesta Posion — Kemijärven tien perusparantamiseen

580 Tennilä: Määrärahan osoittamisesta Lapin teiden rakentamiseen ja kunnostamiseen

581 Tennilä: Määrärahan osoittamisesta sillan rakentamiseen Kemi-joen yli Pelkosenniemenellä

582 Tennilä: Määrärahan osoittamisesta Laurilan ja Rovaniemen välisen rataosuuden peruskorjaamiseen

583 Tennilä: Määrärahan osoittamisesta Sallan ja Kantalahden välisen radan rakentamiseen

584 Tennilä: Määrärahan osoittamisesta kevytjunal liikenteen aloittamiseen välillä Kemi — Tornio — Haaparanta

585 Tennilä: Määrärahan osoittamisesta Keivitsan malmitutkimukseen Sodankylässä

586 Tennilä: Määrärahan osoittamisesta alueelliseen kuljetustukeen

587 Tennilä: Määrärahan osoittamisesta Veitsiluoto Oy:n Kemijärven sellutehtaan laajentamiseen

588 Tennilä: Määrärahan osoittamisesta valtakunnan sähköverkon rakentamiseen Muonioon ja Enontekiölle

589 Tennilä: Määrärahan osoittamisesta lämpökeskuksen rakentamiseen Pelloon

590 Tennilä: Määrärahan osoittamisesta työttömyysturvan peruspäivärahan korottamiseen

591 Tennilä ym.: Määrärahan osoittamisesta työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen opintososiaaliin etuihin

592 Tennilä: Määrärahan osoittamisesta työllisyyden edistämiseen Lapin läänissä

593 Tennilä: Määrärahan osoittamisesta Ylläksen alueen jätevesipuhdistamon rakentamiseen

594 Tennilä.: Määrärahan osoittamisesta viemärin rakentamiseen välille Ylivojakkala — Kiviranta Torniossa

595 Tiuri ym.: Määrärahan osoittamisesta kansanedustajien avustajien palkkaamiseen

596 Tiuri ym.: Määrärahan osoittamisesta tekniikan arviointitoimintaa koskevaan selvitykseen

597 Tiuri ym.: Määrärahan osoittamisesta Uudenmaan tiepiirille moottoriliikennetien rakentamiseen välille Koskenkylä — Loviisa

598 Tiuri ym.: Määrärahan osoittamisesta maantie 102:n rakentamiseen

599 Tiuri ym.: Kärkistensalmen sillan rakentamiseen ehdotetun määrärahan poistamisesta

600 Toivonen ym.: Määrärahojen osoittamisesta näyttämötaiteen edistämiseen

601 Tykkyläinen ym.: Taiteilijapurahojen myöntämistä koskevien perustelujen muuttamisesta

602 Tykkyläinen ym.: Määrärahan osoittamisesta Visuaalisten taiteiden työskentelykeskus Yhdysvalloissa -säätiön toimintaan

603 Tykkyläinen ym.: Määrärahan osoittamisesta Savonradan suunnitteluun

604 Törnqvist ym.: Määrärahan osoittamisesta Lieksan Vaskiviikköjen toiminnan tukemiseen

605 Törnqvist ym.: Määrärahan osoittamisesta Loma-Kolin ja Purnulahden kaava-alueiden vesihuollon toteuttamiseen

606 Törnqvist ym.: Määrärahan osoittamisesta Loma-Kolin ja Kolin kylän alueen keskitetyn vesihuollon toteuttamiseen

607 Törnqvist ym.: Määrärahan osoittamisesta Savo-Karjalan tiepiirille tiehankkeiden toteuttamiseen

608 Törnqvist ym.: Määrärahan osoittamisesta Joensuu — Helsinki — Oulu-yöpikajunan liikennöinnin jatkamiseen

609 Törnqvist ym.: Määrärahan osoittamisesta Nurmeksen — Kontiomäen rataosan perusparantamiseen

610 Törnqvist ym.: Määrärahan osoittamisesta Niiralan — Onkamon rautatien kunnostamiseen

611 Törnqvist ym.: Määrärahan osoittamisesta Kolin opastuskeskuksen perustamiseen

612 Törnqvist ym.: Määrärahan osoittamisesta Kolin kansallispuiston kehittämiseen

613 Ukkola: Vammaisten vapauttamisesta auton käyttömaksusta

614 Ukkola ym.: Opetushallituksen lakkauttamisesta

615 Ukkola ym.: Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan toiminnan järjeistämistä

616 Ukkola: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskusten lakkauttamisesta

617 Urpilainen: Määrärahan osoittamisesta satamatien rakentamiseen Kokkolassa

618 Urpilainen: Määrärahan osoittamisesta Pohjanmaan radan kunnostamiseen

619 Urpilainen: Määrärahan osoittamisesta Räyrynginjärven kunnostamiseen Vetelissä

620 Wahlström ym.: Määrärahan osoittamisesta varsinaiseen kehitysyhteistyöhön

621 Varpasuo ym.: Määrärahan osoittamisesta lottaperinteen keräämistä varten

622 Varpasuo ym.: Määrärahan osoittamisesta valtatie 1:n perusparantamiseen välillä Lohjanharju — Suomensjärvi

623 Varpasuo ym.: Määrärahan osoittamisesta Nummelan eritasoliittymän rakentamiseen Vihdissä

624 Vehkaoja: Vammaisten vapauttamisesta auton käyttömaksusta

625 Vehkaoja: Määrärahan osoittamisesta kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuteen

626 Westerlund ym.: Määrärahan osoittamisesta Suomen Syöpäinstituutin Säätiön toiminnan tukemiseen

627 Vihriälä ym.: Määrärahan osoittamisesta Eteläpohjalaiset Spleit kansanmusiikkiyhdistys ry:n toiminnan tukemiseen

628 Vihriälä ym.: Määrärahan osoittamisesta pesäpallokenttien peruskorjaukseen

629 Viljamaa ym.: Määrärahan osoittamisesta vammaistutkimuksen keskuksen perustamiseen Jyväskylään

630 Viljamaa ym.: Määrärahan osoittamisesta Vaasan valtatievälin Multia — Ähtäri suunnitteluun

631 Viljanen ym.: Määrärahan osoittamisesta velkojen vakauttamislainaan Karkkilan kaupungille

632 Virrankoski ym.: Määrärahan osoittamisesta yhdistys- ja seurantaloiden korjausavustuksiin

633 Virrankoski: Vesihuoltolaitteiden rakentamisen korkotuen myöntämisvaltuuden lisäämisestä

634 Virrankoski ym.: Määrärahan osoittamisesta yhdyskuntien vesi- huoltotoimenpiteisiin

635 Virrankoski ym.: Määrärahan osoittamisesta rintamalisää vastaavan korvauksen maksamiseen vapaaehtoisina palvelleille ulkomaan kansalaisille

636 Vistbacka ym.: Tasavallan presidentin palkkion ja edustusrahojen vähentämisestä

637 Vistbacka ym.: Määrärahan osoittamisesta puolustusvoimien toimintamenoihin

638 Vistbacka ym.: Määrärahan osoittamisesta kotitalouksien velkojen armahtamisesta aiheutuviin kustannuksiin

639 Vistbacka ym.: Määrärahan osoittamisesta Ullavan yläasteen rakentamiseen

640 Vistbacka ym.: Määrärahan osoittamisesta Alajärven musiikkikoulun lakisäätöiseen valtionosuuteen

641 Vistbacka ym.: Määrärahan osoittamisesta ympäristötaiteen opetuksen aloittamiseen Alajärvellä

642 Vistbacka ym.: Määrärahan osoittamisesta kalateiden rakentamiseen Pyhäjoen voimalaitoksiin

643 Vistbacka ym.: Määrärahan osoittamisesta tieverkon kehittämiseen

644 Vistbacka ym.: Määrärahan osoittamisesta maantien 752 peruskorjaukseen välillä Perho — Salamajärvi

645 Vistbacka ym.: Määrärahan osoittamisesta perusradanpitoon

646 Vistbacka ym.: Määrärahan osoittamisesta Etelä-Pohjanmaan rautatieverkon kehittämiseen

647 Vistbacka ym.: Määrärahan osoittamisesta rataverkon kehittämiseen

648 Vistbacka ym.: Määrärahan osoittamisesta Nurmeksien — Kontiomäen rataosan perusparantamiseen

649 Vistbacka ym.: Määrärahan osoittamisesta Veteliin suunnitellun voimalaitoksen perustamiskustannuksiin

650 Vistbacka ym.: Elintarviketeollisuuden EU-sopeuttamistuen vähentämisestä

651 Vistbacka ym.: Määrärahan osoittamisesta haja-asutusalueiden vähittäiskaupan tukemiseen

652 Vistbacka ym.: Määrärahan osoittamisesta työttömyysturvan peruspäivärahan korottamiseksi

653 Vistbacka ym.: Määrärahan osoittamisesta työttömyyden lieventämiseen

654 Vistbacka ym.: Määrärahan osoittamisesta työttömyyden torjumiseksi käynnistettäviin investointeihin

655 Vistbacka ym.: Määrärahan osoittamisesta palkkaan rinnastettavien alihankkijasaatavien maksamiseen konkurssitapauksissa

656 Vistbacka ym.: Määrärahan osoittamisesta Selin kierrätyskeskuksen toiminnan tukemiseen

657 Vistbacka ym.: Määrärahan osoittamisesta Patanan- ja Räyrinjärvien kunnostamiseen

658 Vistbacka ym.: Määrärahan osoittamisesta lämmityslaitoshankkeiden korkotukeen

659 Vuorensola ym.: Määrärahan osoittamisesta Lenin-museon ylläpitoon

660 Vuorensola ym.: Määrärahan osoittamisesta maantien 330 (Soppeenmäki — Kyrönlahti) parantamiseen

661 Vähänäkki: Määrärahan osoittamisesta vesihuoltolaitteiden rakentamisen korkotukeen

662 Vähänäkki ym.: Määrärahan osoittamisesta E 18 -tien kehittämiseen välillä Koskenkylä — Vaalimaa ja Koskenkylä — Kouvola

663 Vähänäkki: Määrärahan osoittamisesta HELI-radan suunnitteluun välillä Helsinki — Kotka — Hamina

664 Vähänäkki: Määrärahan osoittamisesta yhdyskuntien vesiensuojeluinvestointien korkotukeen

665 Vähänäkki: Määrärahan osoittamisesta yhdyskuntien vesiensuojelutoimenpiteiden avustamiseen

666 Väistö: Määrärahan osoittamisesta Suomen Siirtolapuutarhaliitto ry:n toiminnan tukemiseen

667 Väistö: Määrärahan osoittamisesta metsätalousyrittäjyyden edistämiseen Pohjois-Karjalassa

668 Väistö: Määrärahan osoittamisesta asuntojen peruskorjauksiin Pohjois-Karjalassa

669 Ääri ym.: Määrärahan osoittamisesta Puurijärven — Isosuon kansallispuiston opastuskeskuksen rakentamiseen

Pöydällepanoa varten esitellään:

12) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 48 hallituksen esityksen johdosta ETA-sopimuksen pöytäkirjan 31 muuttamista koskevan ETA:n sekakomitean päätöksen N:o 10/94 hyväksymisestä (HE 201) 3377

13) Hallintovaliokunnan mietintö n:o 10 hallituksen esityksestä laiksi kirkkolain 20 luvun 5 §:n muuttamisesta (HE 171) „

14) Hallintovaliokunnan mietintö n:o 11 hallituksen esityksestä laiksi Pelastusopistosta (HE 172) „

15) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 18 hallituksen esityksestä laiksi kotieläinjalostuslain muuttamisesta (HE 143) „

16) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 19 hallituksen esityksestä laiksi hevostalouslain muuttamisesta (HE 144) .. „

17) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 20 hallituksen esityksestä laiksi metsänviljelyaineiston kaupasta annetun lain muuttamisesta (HE 146) „

18) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 21 hallituksen esityksestä taimituslain muuttamisesta (HE 169) „

19) Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 26 hallituksen esityksestä laiksi asevelvollisen kuoltua suoritettavasta taloudellisesta tuesta (HE 212) 3377

20) Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 27 hallituksen esityksestä laeiksi kansaneläkelain ja sairausvakuutuslain sekä eräiden muiden kansaneläkelaitoksen toimeenpanemien lakien muuttamisesta (HE 206) ”

21) Ympäristövaltiokunnan mietintö n:o 10 hallituksen esityksestä laiksi ulkoilulain muuttamisesta (HE 130) ”

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aho E., Alho, Hacklin, Hurskainen, Hämäläinen, Ihmäki, Jäätteenmäki, Karhunen, Kohijoki, Kuuskoski, Laakso, Lahikainen, Lahtinen, Laurila, Lehtinen, Mattila, Moilanen, Mäkelä, Niinistö, Norrback, Pekkarinen, Ranta, Rehn E., Roos J., Saastamoinen, Stenius-Kaukonen, Suhonen, Urpilainen, Viinanen ja Vuorensola.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Alho, Viinanen, Karhunen ja Mäkelä.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden takia edustajat Hämäläinen, Laakso, Ranta ja Vuorensola, virkatehtävien takia edustajat Hurskainen, Jäätteenmäki, Kuuskoski, Moilanen, Norrback, Pekkarinen, E. Rehn ja Saastamoinen sekä yksityisasioiden takia edustajat E. Aho, Lahikainen, Laurila, Lehtinen, Niinistö ja Urpilainen, tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien takia ed. Hacklin, tämän kuun 21 päivään yksityisasioiden takia edustajat Ihmäki, Kohijoki, Mattila ja J. Roos sekä ensi marraskuun 14 päivään sairauden takia ed. Stenius-Kaukonen.

ETA-yhdyntymisasia

Puhemies: Ilmoitetaan, että 13.10.1994 päivätyllä valtioneuvoston kirjelmällä on puhemiehelle saapunut valtiopäiväjärjestyksen 54 a §:ssä tarkoitettu yhdyntymisasia n:o 28.

Yhdyntymisasian n:o 28 ennakkokäsittelyyn lähettäminen

Puhemies: Ilmoitetaan, että puhemies on tänään toimittanut nyt saapuneeksi ilmoitetun yhdyntymisasian n:o 28 eli

ehdotuksen Euroopan unionin neuvoston asetuksen N:o 1408/71 sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä muuttamisesta ja mainitun asetuksen täytäntöönpanemisesta annetun neuvoston asetuksen N:o 574/72 muuttamisesta sekä asetusten N:o 1247/92 ja N:o 1945/93 muuttamisesta

ennakollisesti käsiteltäväksi suureen valiokuntaan, jolle sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan on annettava lausunto.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 520, 522, 535 ja 537. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Valtioneuvoston selonteko kuntoutuslainsäädännön vaikutuksista ja kuntoutusjärjestelmän kehittämisestä

Valtioneuvoston selonteko n:o 1
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 1

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen esitellään sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 25, joka sisältää ehdotuksen eduskunnan lausunnoksi kuntoutuslainsäädännön vaikutuksia ja kuntoutusjärjestelmän kehittämistä koskevasta selonteosta.

Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan ehdottama lausunto, jonka lopullisesta sisällöstä eduskunnan on nyt päätettävä, mikä jälkeen eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen.

Niiden, jotka haluavat tehdä valiokunnan ehdotuksesta poikkeavia ehdotuksia eduskunnan lausunnoksi, on tehtävä ehdotuksensa keskustelun kuluessa.

Selonteon käsittelyssä ei voida tehdä ehdotusta eikä päätöstä valtioneuvoston tai sen jäsenen nauttimasta luottamuksesta.

Keskustelu:

Ed. Skinnari: Arvoisa puhemies! Joulukuussa 1990 budjettilakien käsittelyn yhteydessä eduskunnassa oli senaikaisen hallituksen ja eduskunnan viimeisiä käsittelyssä olevia asioita, kuntoutuslainsäädäntö. Silloin senaikainen sosiaali-valiokunta epäili, että kiireessä — valiokunnalle jäi hyvin vähän aikaa — ei pystytty kaikkiin asioihin niin riittävästi perehtymään, että voitaisiin olla varmoja siitä, millä tavoin tämä kuntoutuslainsäädäntö tulee Suomessa toimimaan. Valiokunta teki sen, mikä eduskunnassa aina silloin tällöin tulee menettelykeinoksi, eli sen, että valtioneuvostolta vaaditaan tietyn ajan kuluessa, tässä tapauksessa kahden vuoden kuluttua, selonteko.

Tässä asiassa kuten varmasti monessa muusakin se sinänsä, että tällainen selonteko vaaditaan, on vaikuttanut kaikkeen siihen keskusteluun ja niihin toimenpiteisiin, joita kuntoutuslainsäädännön voimaan astuttua 1991 loppupuolella on tehty. Monissa keskusteluissa, joissa itsekkin olen ollut mukana, on aina viitattu siihen, että valtioneuvosto on tekemässä tätä selontekoa eduskunnalle. Kun selonteko viime keväänä annettiin, sen jälkeen on odotettu, mitä sanottavaa sosiaali- ja terveystoimi-valiokunnalla on siitä, mitä hallitus omassa selonteossaan on esittänyt.

Nyt tämä sosiaali- ja terveystoimi-valiokunnan vastaus on olemassa. Se on yksimielinen kuten monet muutkin merkittävät, esimerkiksi Euroopan yhdentymiseen liittyvät, asiat valiokunnassa ovat olleet, koska olemme pitäneet monesti itseisarvona sitä, että jos jotakin sanomme, sanomme sen yksimielisesti, ja jos olemme erimielisiä, emme sano mitään. Valiokunnan jäsenille on tässäkin asiassa annettava kiitos siitä aktiivisuudesta, jolla he ovat pyrkineet ja onnistuneetkin vaikuttamaan tämän valiokunnan mietinnön sisältöön.

Rahallisesti kuntoutuksesta siltä osin, kuin se koskee nimenomaan käsiteltävää lainsäädäntöä, vuositasona on kysymys noin 3 miljardista markasta. Kun laki tuli voimaan vuoden 1991 lopussa, verrattuna siihen markkamääräiseen tasoon, joka silloin oli vuositasona käytetty,

on tapahtunut parinsadan miljoonan markkamääräinen lisäys.

Tämän lainsäädännön, kuten monen muunkin, ongelmiksi on muodostunut tietenkin lama ja rahanpuute, joka on näkynyt mm. kunnissa. Kuntien kautta kuntoutukseen vuosittain laetaan rahaa lähes 1,1 miljardia markkaa, joten kuntien taloudessa kuntoutus on erittäin merkittävä asia.

Kuten sanoin, työttömyys ja se, että työpaikkoja on vähentynyt noin 400 000, ovat vaikuttaneet siihen, että kuntoutukseen tapahtuva valikoiminen on tullut erilaiseksi kuin se oli korkeasuhdanteen aikana. Tämä on sellainen asia, joka valiokunnassakin oli esillä.

Yleistaustana voisin todeta sen, että verrattuna esimerkiksi muihin Pohjoismaihin Suomessa eläkkeelle siirtymisikä, keskimäärin 58—59 vuotta, on selvästi alhaisempi kuin muissa Pohjoismaissa. Tästä on tehtävä se johtopäätös, että Suomessa työoloissa on korjattavaa niin fyysisesti kuin henkisesti.

Tähän asiaan myös valiokunta on puuttunut sillä tavoin, että työelämän kehittäminen ei unohtuisi laman aikanakaan. Helpostihan ajatellaan, että kun on töitä, se on ihan riittävä asia työolojen kehittämiseksi. Mutta tilanne on se, että niin yksityisellä sektorilla kuin useasti myös valtion ja kuntienkin tehtävissä ... (Hälinää)

Puhemies (koputtaa): Kehotan edustajia käymään yksityiset keskustelunsa salin ulkopuolella!

Puhuja: ... löytyy paljon työpaikkoja ja työoloja, joissa ei henkinen eikä fyysinenkaan viihtyvyys ole paras mahdollinen. Tätä puoltahan nyt puhemieskin yritti tässä työpaikassa hiekan parantaa. Kiitoksia!

Voidaan todeta, että monessa työpaikassa huono esimies tulee kalliiksi yritykselle, henkilöstölle ja koko yhteiskunnalle, joten tähän asiaan Suomessa pitäisi kiinnittää entistä enemmän huomiota, koska hyvin hoidettu henkilöstö on todellakin se tärkein voimavara, jota yrityksissä on. Tässä tilanteessa erityisesti, kun me olemme Euroopan unioniin liittymisen myötä menossa entistä enemmän kilpailuun mukaan, meidän on huolehdittava siitä, että yrityksissä oleva henkilöstö pärjää.

Kun me valiokuntakäsittelyn aikana kuulumme lähes 40:tä asiantuntijaa, teimme listan niistä asioista, joihin valiokunnan tulisi ottaa kantaa. Jotta tämä jollakin tavalla avautuisi muillekin

kuin valiokunnan asiantuntijoita kuuleville jäsenille, totean tässä meidän esille ottamamme kysymykset, joita on yllättävän paljon.

Näitä kohtia, lukematta niitä missään tärkeysjärjestyksessä, olivat muun muassa: päihdeongelmaiset, asia, joka on tullut monen muunkin asian yhteydessä esiin; mielenterveysongelmista kärsivät; 65 vuotta täyttäneet ja heidän asemansa kuntoutuksessa; suojattua vammaistukea saavat, vaikeavammaiset henkilöt; liian vaikeavammaiset, joiden kohdalla kuntoutuksesta ei olisi muka hyötyä; erilaisten tukien johdosta kuntoutuksen ulkopuolelle jäävät; lyhytkestoisten terapiamuotojen ottaminen osaksi kuntoutusta; vajaakuntoisten työllistämisen tehostaminen; kuntoutusasiakkaiden asema ja oikeus osallistua kuntoutusta koskevaan päätöksentekoon; terveydenhuollon päättämän kuntoutuksen valitusoikeuden puuttuminen; asiakkaita edustavien järjestöjen osallistuminen Kansaneläkelaitoksen ohjeiden valmisteluun; ja Kansaneläkelaitoksen ohjeiden saatavuus. Järjestelmien osalta voisin todeta, että siinä oli esillä tällaisia kysymyksiä: sen hajanaisuus, rahoitus ja, mainitakseni vain eräitä muita, ehkäisevä kuntoutus.

Näistä ja monista muistakin kysymyksistä valiokunta tämän mietinnön laati ja pyrki omasta mielestään parhaalla mahdollisella tavalla tähän ongelmakenttään vastaamaan. Poikkeuksellisesti valiokunta myös nimesi erityisen ja jaoston, joka viimeisteli valiokunnan mietintöä, jota käsiteltiin useassa kokouksessa.

Paitsi yhteiskunnan ja eri tahojen vastuuta kuntoutuksesta valiokunta korostaa jokaisen vastuuta omasta itsestään ja mahdollisuuksien luomista oman elämän hallinnalle. Tämä on varmasti yksi tärkeä asia, jota olemme korostaneet muissakin yhteyksissä. Me emme voi lähteä siitä, että jokaiseen tilanteeseen olisi löydettävissä aina viranomainen tai että lähin omainen olisi viranomainen tai että ihminen kuntoutuu sillä, kun joku toinen hänelle kuntoutusta koko ajan tyrkyttää, vaan yksi lähtökohta on se, että meidän jokaisen on huolehdittava kunnostamme. Tämä monesti on myös pitkän elämän ja hyvän kunnan salaisuus. Suomessahan tämä esimerkiksi työelämässä näkyy siinä, että täytettyään 55 vuotta monessa työpaikassa ihmiset jopa sataprosenttisesti pyrkivät pääsemään joko työkyvyttömyyseläkkeelle, aikaisemmin yksilölliselle varhaiseläkkeelle ja sitä ennen työttömyyseläkkeelle, mutta jollekin eläkkeelle ollaan kuitenkin pyrkimässä.

Tämä ei tietenkään voi olla terveen yhteiskun-

nan merkki, vaan se on juuri työelämään ja ehkä suomalaiseseen ympäristöön muutenkin liittyvää ongelmaa, johon tavalla tai toisella pitäisi saada korjaus. Ellei tähän tilanteeseen saada korjausta, niin nyt, kun kunnat ovat säästäneet ja valtio on tässä ollut mukana, olemme kyllä synnyttämässä sellaista kuntoutuksen aikapommiä, joka tulee pitemmällä tähtäyksellä — eikä välttämättä kovin kaukana ole se aika — räjähtämään koko yhteiskunnan syliin.

Tässä on kysymys eräistä ongelmakohdista, joihin jo viittasinkin ja joita valiokunta on tässä mietinnössään laajemmin selvittänyt esimerkiksi juuri päihdeongelmaisten ja myös mielenterveysongelmaisten osalta. Molempien ryhmien kohdalla ongelmat ovat tänä aikana kärjistyneet, ja kun on vielä sitten työtön ja on päihdeongelmainen, tavallaan on koko tämän järjestelmän ulkopuolella. Millä tavalla tällainen henkilö pystyisi pääsemään työelämään, kun toivottavasti se hetki koittaa, jolloin hänenkin toimintojaan jälleen tarvittaisiin?

Mitä valiokunnan mietintöön tulee muutoin, niin kuten tästä käy ilmi, olemme ensinnäkin tuoneet esille kuntoutuksen keskeisimmät kehittämisalueet, jotka valiokunnan mietinnössä on aluksi luoteltu, enkä niitä käy toistamaan. Ne on tarkoitettu siihen keskusteluun ja tavoitteenasetteluun, joka tapahtuu niin Kansaneläkelaitoksen piirissä, joka on tärkeä kuntoutuksen järjestämisessä, että myös sosiaali- ja terveysministeriön piirissä, työeläkelaitosten ja niihin liittyvien kuntoutuslaitosten piirissä ja myös kunnissa.

Kuntoutuslainsäädäntöhän on nyt muuttumassa vähäiseltä osin, kun hallitus on antanut sitä koskevan esityksen. Tähänkin asiaan valiokunta jo hieman ennakolta puuttui mietinnössä toteamalla mm. sen, että kuntoutusrahan kattavuutta olisi laajennettava, jolloin se käsittäisi myös äsken mainitut päihdeongelmaiset.

Kuntoutuksen laatuun ja tehokkuuteen mietinnössä kiinnitetään hyvinkin paljon huomiota oman otsikon alla ja korostetaan sitä luonnollista tosiasiaa, että mitä varhaisemmassa vaiheessa kuntoutus voi tapahtua, sitä parempiin tuloksiin käytännössä voidaan päästä. Mutta vaikka rahoja tähän on lisätty, kuitenkin hoidettavien määrät eivät ole samassa suhteessa kasvaneet. On todettu myös päällekkäisyyttä, tutkimuksia ja monia sellaisia toimenpiteitä, jotka itse asian eli kuntoutuksen kannalta eivät ole olleet kaikkein tärkeimpiä. Tällaisen byrokratian — negatiivisessa mielessä — vähentäminen olisi tavattoman tärkeää.

Mutta kun puhutaan kuntoutuksen laadusta, niin olisi huomattava se, että näitä asioita käsitellään eri paikoissa. Kun nyt esimerkiksi liikuntalakia ollaan uudistamassa, niin mielellään sitä toivoisi, että myös liikunnan puolella pystyttäisiin lähestymään, niin kuin on käytännössä tapahtunutkin mm. urheiluopistojen osalta, yhä enemmän tavallisia kuntoliijoita ja niitä ihmisiä, jotka kuntoutua enemmän tarvitsevat kuin monet muut. Tässä mielessä kun liikuntalakia nyt hallituksessa valmistellaan — en tiedä, annetaanko sitä, koska se on kohdannut myös aika tavalla vastustusta — niin ainakin sitten eduskuntakäsittelyssä myös liikuntalainsäädännön piiriin liittyvien toimenpiteitten niveltäminen kuntoutukseen olisi tavattoman tärkeää. Esimerkiksi urheiluopistoillahan eräänä ongelmana on se, että pitäisi jollain tavoin pystyä toiminnat rahoittamaan ja myös saamaan ne entistä mielekkäämmiksi koko kansakunnan kannalta.

Valiokunnan mietinnössä tuodaan esille myös työeläkejärjestelmä ja työterveyshuolto. Työeläkelaitos lausunnossaan valiokunnalle yritti esittää, että heillekin määrärahaa on vuosi vuodelta kasvatettu. Se on nyt vähän yli 20 miljoonaa markkaa. Mutta kun ottaa huomioon sen, minkälaiset varat työeläkejärjestelmällä kaiken kaikkiaan on hallinnassaan, eläkevastuuthan ovat yli 150 miljardia markkaa, niin jos kuntoutuslainsäädännön menot vuositasona ovat 3 miljardia ja työeläkelaitosten osuus siitä on runsaat 20 miljoonaa markkaa, kovin suurta vastuuta työeläkejärjestelmä ei tässä vaiheessa kuntoutuksesta kannan. Se on mielestäni epäkohta, johon pitää puuttua.

Ongelmanahan on se, että työeläkelaitokset ovat yksityisiä vakuutuslaitoksia, ja eduskunnan mahdollisuudet vaikuttaa yksityisiin laitoksiin ovat monesta eri tekijästä kiinni. Mutta jos eläkemenoja halutaan tulevaisuudessa vähentää, niin se ei voi tapahtua yksin sillä, että me kohotamme eläkeikää tai vaikeutamme ihmisten eläkkeelle pääsyä. Jos käytännön tosiasiallinen tilanne on se, että meillä on huonot työolot verrattuna moini kilpailijamaihimme ja ihmisten kunto työelämässä on heikompi kuin kilpailijamaissa, on täysin selvää, että eläkemenoja tätä kautta kasvavat. Se, mitä kuntoutuksen laiminlyömisessä säästetään työeläkejärjestelmässä, kyllä häviää eläkkeelle siirtymisinä tai hoitoina tulevaisuudessa, eikä näin käytännössä säästöä synny.

Työterveyshuoltohan on ollut myös leikkausten kohteena. Kuten äsken jo totesin, niin esimerkiksi työpaikkalääkärit ovat jo parin vuoden

ajan tuoneet korostuneesti esille sen, että nyt työpaikoilla laiminlyödään työterveyshuolto ja työolojen kehittäminen, koska ajatellaan, että töissäolo on niin iso etuoikeus, että se riittää myös vastaukseksi työoloihin, olkoot ne sitten minkälaiset tahansa. Näinhän asianlaita ei voi olla.

Mietinnössä puututaan myös kuntoutujien määrittelyyn. Puhutaan siitä, että eduskunta ei mitään muuta, kun hyväksyy hallituksen esityksiä. Tämän lainsäädännön yhteydessä voidaan todeta, että valiokunta muutti kuntoutettavan sanan kuntoutujaksi. Tuli aktiivinen muoto, joten eduskunta tällä tavoin on puuttunut jopa lainsäädännön sisältöön.

Melkein kaikki ikäluokat tässä on tullut jo todetuksikin. Valiokunta hyvässä mietinnössään, joka todella tuli hyvinkin kattavaksi — kiitos siitä vielä kerran valiokunnan jäsenille — on kiinnittänyt huomiota myös lasten asemaan, aivan lopussa kuntoutuksen alan koulutukseen ja tutkimukseen. Minulle itsellenikin oli hieman yllättävää se, kuinka heppoisissa käsissä meillä tämä osa on. Valiokunta totesi mm. sen, että kuntoutus sekä ehkäisevän että psykiatrisen opetuksen osalta vaatisi aivan erityisen professuurin perustamisen. Ihan lopussa valiokunta tuo esille sen ongelman, että jos ei kuntoutujalla ole toimeentuloa turvattu kuntoutumisen aikana, siitäkin muodostuu ongelma, joka ei kuntoutusta ainakaan millään tavoin auta.

Arvoisa puhemies! Keskustelussa, joka nyt alkaa, valiokunnan asiantuntevat jäsenet valottavat myös monia muita asioita, joihin ei tässä ole tilaisuus puuttua.

Ed. Alho merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K u i t t i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Kuntoutus on olennainen osa ihmisen terveyden ja sairaanhoitoa. Sen tavoitteena on palauttaa ihmisen toimintakyky. Se on nähtävä myös entistä enemmän ennalta ehkäisevänä terveydenhuoltana, jolla pystytään estämään sairastuminen ja toimintakyvyn heikkeneminen.

Työttömyyden ja sosiaalisten ongelmien lisääntyessä ihmisen elämän hallinta järkkyy. Tällöin henkisen ja sosiaalisen kuntoutuksen merkitys korostuu. Mitä enemmän me saamme tietoa kuntoutuksen myönteisistä vaikutuksista työkykyyn, terveydentilan kohentumiseen, oman elämän hallintaan ja henkiseen hyvinvointiin, sitä

enemmän olemme joka tasolla myös yksilöinä valmiita panostamaan kuntoutukseen.

Hallituksen antama selonteko ja siihen liittyvä eduskuntakeskustelu ovat olleet tarpeen. Sosiaali- ja terveysvaliokunnassa olemme käsitelleet selontekoa perusteellisesti ja kuunnelleet lukuisia asiantuntijoita. Tavoitteenamme on ollut löytää yhteisesti ne keskeiset kohdat, jotka lainsäädännön edelleen kehittämiseksi ovat välttämättömiä. Keskustan eduskuntaryhmä yhtyy selonteon päälinjauksiin, mietintöön ja niihin kuntoutuksen keskeisiin kehittämisalueisiin ja muutostarpeisiin, jotka on kuvattu mietinnön alkuosassa.

Huolimatta lyhyestä seuranta-ajasta on selvinnyt, että kuntoutuslain uudistus on ollut oikean suuntainen ja se on korjannut merkittävästi kuntoutusjärjestelmäämme ja sen sisältöä. Saatujen kokemusten valossa on tullut esille monia seikkoja, joita edelleen lainsäädännön ja muilla keinoin on kehitettävä. Lain toteutumista on edelleen seurattava, ja hallituksen on annettava uusi selonteko neljän vuoden kuluttua.

Kuntoutusjärjestelmien kehittämisessä on lähtökohtana oltava ensin se, että tunnistetaan kaikki ne tahot, jotka siihen osallistuvat. Työeläkejärjestelmä on aivan liian vähäisessä määrin osallistunut kuntoutusjärjestelmän toimeenpanoon ja rahoitukseen. Kuitenkin järjestelmän itsensäkin kannalta tämä olisi edullista, koska näin voidaan välttää ennen aikaista eläköitymistä ja vähentää eläkekustannuksia. TEL-järjestelmän rooli ja osallistumisvastuu olisi selvitettävä ensi tilassa.

Taustalla nykyisen kuntoutuslainsäädännön uudistamisessa oli huoli työvoiman riittävydestä. Suomalaiset siirtyivät poikkeuksellisen paljon ennen aikaiselle eläkkeelle. Oli tehtävä jotain nopeasti eläkekustannusten alentamiseksi ja työvoiman saannin turvaamiseksi. Työvoiman osalta tilanne lain säätämisen ajankohdasta on muuttunut täysin. Nyt työttömyys ja sen seurannaisvaikutukset ovat tuottaneet yhteiskuntaamme uusia mittavia terveydellisiä ongelmia. Näiden aiheuttamia kuntoutustarpeita on seurattava ja niihin herkästi reagoitava.

Kuntoutuslainsäädännön tärkein tavoite, eläkkeelle siirtymisen vähentäminen, on toteutunut huonoimmin erillisistä kuntoutuksen osaluista. Tähän selonteossakin on kiinnitetty huomiota ja esitetään parannusehdotuksia. Lain säätämisen taustalla oli myös tarve parantaa kuntoutuksen kohdentumista, kuntoutusjärjestelmien puutteellista yhteistyötä, epäselvää työn-

jakoa, kuntoutusajan huonoa toimeentuloturvaa ja monia muita tärkeitä asioita, joita puheen-vuorossani vain osittain käsitelien.

Mielestäni tärkeää on todeta selonteosta se, että huolimatta julkisten menojen säästötoimpiteistä kuntoutusvarat ovat lisääntyneet seuranta-aikana varsin monille ryhmille. Edelleen on korostettava, että kuntoutusvoimavarojen riittävyys säästää sairaanhoito- ja eläkekuluja.

Kuntoutuslakeja uudistettaessa keskusteltiin erityisesti terveydenhuollon ja Kansaneläkelaitoksen keskinäisestä työnjaosta. Epäiltiin, että jaetun vastuun järjestelmä ei toimisi. Kokemus on tuonut esiin hyvin toimivia esimerkkejä ja myös puutteita. Paikallistasolla yhteistyö kuntien asiakasyhteisöryhmissä toimii edelleen hyvin siellä, missä se on ennenkin toiminut. Missä taas on ollut pulmia, ei tilanne ole kohentunut.

Aluetasolla yhteistyö ei ole löytänyt vielä rooliaan. Läänitason kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyöryhmät ovat kylläkin tarpeellisia, mutta ilmeisesti organisatoriset ratkaisut eivät sinällään riitä, vaan tarvitaan vastuunottajia ja koordinaattoreita. Maakuntatasolla muun muassa kuntoutusohjauksella on tässä suhteessa kuitenkin saatu hyviä tuloksia.

Kiristynyt taloudellinen tilanne saattaa vaikuttaa siihen, että vastuuta ehkä yritetään epäselvissä tilanteissa siirtää toiselle. Siksi työnjakoa on vielä edelleen selkeytettävä. Niitä ongelmia, jotka liittyvät kansaneläkelaitoksen ja kuntien/kuntayhtymien rahoitusvastuuseen laitos- ja avohoidon tietyissä korvauksissa, on selvitetty sosiaali- ja terveysministeriössä. Edelleen työnjaossa kuitenkin ilmenee hajanaisuutta. Kansaneläkelaitoksen ja terveydenhuollon kuntoutustarpeen arviointi voi olla asiakkaan kannalta lähtökohdiltaan erilainen ja aiheuttaa väliinputoamista. Myöskin riittävän varhainen kuntoutusaloitus ontuu. Tähän valiokunta kiinnitti vakavaa huomiota. Tätä työtä ollaankin sosiaali- ja terveysministeriössä paraikaa tekemässä.

Arvoisa puhemies! Kansainvälistä tai esimerkiksi Pohjoismaiden välistä kuntoutusjärjestelmien vertailuja on tehty aivan liian vähän. Meidän järjestelmiemme kehitystä on ohjannut sotainvalidien ja sotaveteraanien kuntouttaminen, joka on ollut mittava tehtävä. Siihen meillä on kattava ja hyvä kuntoutuslaitosverkko. Kuntoutukseen käytettävä määräraha, liki 4 miljardia markkaa, on niin suuri, että sen käytön kohdentumista, tehokkuutta ja tuloksellisuutta on tar- koin seurattava myös kansainvälisin vertailuin.

On tutkittava kuntoutus-käsitteen sisältöä ja erilaisia kuntoutusmuotoja.

Kuntoutusjärjestelmämme on edelleen liian laitospainotteinen. Uusiin laitoksiin tulee edelleen suhtautua kriittisesti, sillä nykyisten laitosten käyttöaste on 65 prosenttia. Avohoitopainotisuus lisääntyy yhä teknologian, kulkuyhteyksien parantamisen ja asumistason kohenemisen myötä. Menneinä vuosikymmeninä, 1970- ja 1980-luvuilla, luotu mittava laitospainotus mahdollistaa nyt kilpailun eri laitoksien välillä palvelujen ja tehokkuuden osalta. Olemassa olevia kuntoutuslaitoksia on kehitettävä niin sisällön kuin tuloksellisuuden osalta. Kuntoutuslaitosten osalta on tarve radikaaleihin saneerauksiin ja toiminnallisiin muutoksiin, jotta ne vastaisivat nykyajan todellisia kokonaisvaltaisia kuntoutustarpeita.

Yhdyn valiokunnan näkemykseen siitä, että kuntoutustutkimusta on suunnattava eri kuntoutusmuotojen tuloksellisuuteen, kuntoutusten kustannusten ja hyötyjen arviointiin sekä kuntoutuksen laadun varmistamiseen. Laadun varmistus on keino parantaa kuntoutuksen laatua. Käytännössä hyvin toimivat kuntoutussuunnitelmat merkitsevät sitä, että on lähdetty monipuolisesti kuntoutujan eri tarpeista ja kuntoutuja itse on ollut mukana kuntoutusta suunnittelemassa moniammatillisissa työryhmissä. Suunnitelmien laatimisessa asiantuntemuksen riittävyys tai riittämättömyys on ratkaisevaa koko toiminnan ja tuloksellisuuden kannalta. Kuntoutushenkilöstön rakennetta ja korkeatasoista ammattitaitoa ja taitoja on seurattava. On myös seurattava kuntoutusta antavien yhteisöjen palvelukykyisyyttä. Kuntoutuslaitosten on kehitettävä myös muita kuin fyysisiä toimintaedellytyksiä ja niihin liittyviä kuntoutusmenetelmiä. On korostettava ihmisen kokonaisvaltaista kuntoutustarvetta eli myös psyykkistä ja sosiaalista kuntoutusta.

Selonteko kuten valiokunnan mietintökin puuttui kuntoutuksen väliinpuotoajiin. Heitä ovat mielenterveysongelmista kärsivät, päihdeongelmaiset sekä yli 65-vuotiaat sekä suojattua vammaistukea saavat.

Psykiatrinen kuntoutus onkin tällä hetkellä ongelmallinen. Sen sisältö on selvitetävä ja selkeytettävä. Psykiatrisessa hoidossa on siirrytty nopeasti laitoshoidosta avohoitoon. Paineet mielenterveyttä sairastavien kuntoutukseen ovat kasvaneet avohoidon myötä. Tämä ongelma tulisi nyt kuntien ottaa pikaisesti otteeseensa. Sellaiset väitteet, että mielenterveyttä sairastavat on

jätetty heitteille, ovat mielestäni vakavia. Sosiaali- ja terveysministeriön onkin tarkoin seurattava tilannetta.

Toinen ongelma on päihdeongelmaisten kuntoutus, johon mielestäni olisi tehtävä korjaus kuntoutuslainsäädäntöön niin, että kuntoutusrahaa laitostuntoutuksen ajalta maksettaisiin myös työtä vailla oleville.

Yhä kasvava kuntoutuskohderyhmä ovat vanhukset, joiden toimintakyvyn ja omatoimisuuden ylläpitäminen on välttämätöntä elämän laadun säilyttämiseksi. Näiden lisäksi vaikeavammaisten, eritoten lasten kuntoutuksesta on huolehdittava, jotta he voisivat elää omatoimisina ja välttyä laitoshoidosta mahdollisimman pitkään.

Laki Kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta ja erittäinkin sen 3 § on ollut vaikeavammaisten kannalta merkittävä parannus. Ongelmana kuitenkin on edelleen se, että osa vaikeavammaisista on haluttu Kelan puolelta osoittaa vain kuntien lääkinällisen kuntoutuksen piiriin kuuluvaksi, näin esimerkiksi eteneviä tauteja sairastavat lapset. Toinen ongelma-alue on kuntoutusnäkökyvyn rajoittuminen yksittäisiin terapioihin ja terapeutti/asiakas -työskentelyyn. Esimerkiksi vaikeavammaisten lasten kohdalla tarvitaan eri ammattilaisten jatkuvaa yhteistyötä ja työtä lapsen lähiympäristön kanssa. Kolmantena ongelmakohdana on tarve ostaa kuntayhtymiltä erityispalveluja.

Korostettava on myös sitä seikkaa, että sen jälkeen kun vaikeavammaisten kuntoutus siirtyi Kelalle, asuinpaikka ei ratkaise, kuntoutetaanko vaikeavammaista vai ei. Monien kuntien taloudellinen tilanne on niin heikko, että ne eivät olisi kyenneet kustantamaan vaikeavammaisten kuntoutusjaksoja aikaisemmassa laajuudessa.

Arvoisa puhemies! Selonteossa on tuotu esille kuntoutujan asema ja oikeudet. Se, että kuntoutuksessa on liikaa viranomaisia ja että kuntoutusta annetaan monen järjestelmän kautta, on omiaan vaikeuttamaan omien oikeuksien selville saamista. Perimmäisenä ongelmana on kuntoutuksen järjestelmäkeskeisyys. Palvelujen tuottajat "määräävät", mitä palveluja on käytettävissä. Mielestäni on paikallaan, että sosiaali- ja terveysministeriö laatii oppaan, jossa selvitetäisiin kuntoutusjärjestelmä ja kuntoutujan asema ja oikeudet. Koska kuntoutujan oma halu ja motiivi on kuntoutuksessa lähtökohta ja avainasemassa, on välttämätöntä lisätä lain säännökseen se, että asiakkaalla on oikeus osallistua asiansa käsitteelyyn yhteistyöryhmässä.

Kun vuonna 1991 säädettiin kuntoutuslain-säädäntö, odotukset ammatillisen kuntoutuksen vähentävästä vaikutuksesta eläkemenoihin olivat suuret. Nyt on käytännössä havaittu, että näin ei käynyt. Yksilölle eläkepäätös on vahva kilpailija, kun vaihtoehtona on kuntoutus ja siirtyminen uuteen ammattiin. Näin on varsinkin nykyisessä vaikeassa työllisyysstilanteessa. Ketään ei voi vastoin tahtoaan kuntouttaa. Tähän ongelmaan tulee pureutua ja löytää ratkaisu kuntoutuksen keinovalikoimaa tarkentamalla.

Toinen havaittu ongelma on se, että ammatillinen kuntoutus tulee vaihtoehtona liian myöhään. Yleensä eläkehakemus on jo tällöin tehty. Työssä selviytymiseen ja työkyvyn ylläpitoon tulee reagoida aiemmin.

Kehitysvammaisten osalta 16 ikävuoden jälkeen tulee mahdollistaa eläkkeen sijasta vastaavantasoinen toimentulon turvaava aktivoiva "kuntoutumis- ja kouluttautumisraha" ainakin 4—5 vuodeksi.

Arvoisa rouva puhemies! Työyhteisöissä ovat tänä päivänä ihmiset lujilla. Työkyvyttömyyden syynä ovat yhä useammin mielenterveydelliset häiriöt. Tähän tietysti vaikuttavat työyhteisön ilmapiirin ja työn rasittavuuden lisäksi myös monet työntekijän omat henkilökohtaiset paineet, joihin on vaikea vaikuttaa työsuojelun kautta. Työpaikoilla kiinnitetään tänä päivänä liian vähän huomiota työssäkäyvien ennalta ehkäisevään kuntoutukseen ja niin sanottuihin pehmoinvestointeihin.

Näen, että työyhteisöllisellä kuntoutuksella voitaisiin myönteisesti vaikuttaa työpaikkojen henkiseen hyvinvointiin. Ratkaisevassa asemassa on luonnollisesti työnantaja ja varhaiskuntoutusmäärärahojen suuntaaminen tälle väestöryhmälle. Myös tuki- ja liikuntaperäisissä sairauksissa ja niiden oireisilla on usein tarpeen selvittää jo varhaisessa vaiheessa kokonaisvaltainen kuntoutustarve.

Lopuksi haluan korostaa eräitä keskustalle tärkeitä periaatteita, joita minusta ei voida ohittaa myöskään silloin, kun puhutaan kuntoutuksesta, ja joilla voitetaan merkittävästi ihmisen elämisen ehtoihin.

Ensiksi tuon esille alueellisen tasa-arvon. Mielestäni yhteiskunnan on huolehdittava siitä, että kuntoutujan asuinpaikka ei saa ratkaista sitä, hoidetaanko hänen sairauttaan ja kuntoutetaan-ko hänet toimintakykyiseksi vai ei.

Toiseksi ihmisen oma taloudellinen asema ei saa olla esteenä välttämättömän hoidon saannille. Näistä kansalaisten yhdenvertaisuutta ja tasa-

arvoa ylläpitävistä oikeuksista on huolehdittava kaikkina aikoina.

Kolmanneksi pidän välttämättömänä, että ihmisten omatoimisuutta ja aktiivisuutta edistetään myös kuntoutuksessa.

Arvoisa rouva puhemies! Keskustan eduskuntaryhmä pitää tärkeänä, että kuntoutuskysymyksiin on paneuduttu eduskunnassa. Toivomme, että kuntoutus nähtäisiin entistä enemmän yhtenä arvokkaana keinona kansalaistemme hyvinvoinnin turvaamisessa.

Ed. Muttilainen: Arvoisa puhemies! Eduskunnassa keväällä käyty keskustelu kuntoutuksesta valtioneuvoston selonteon pohjalta oli erittäin tarpeellinen. Keskustelu ei ole rajoittunut ainoastaan eduskuntaan. Myös muualla on haluttu tehdä yhteenvetoa siitä, miten kuntoutus kokonaisuudessaan on onnistunut.

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta käsittelee valtioneuvoston kuntoutusselonteon ja antoi siitä mietinnön. Mietinnössä korostetaan kuntoutuksen keskeisiä kehittämisalueita.

Valiokunta kiirehtii myös kuntoutuslainsäädännön ja sen tulkintojen tarvitsemia välittömiä muutoksia. Riittävän varhainen kuntoutuksen aloittaminen takaa parhaan lopputuloksen. Tässä esiintyy hyvin paljon puutteita. Liian usein kuntoutus aloitetaan liian myöhään parhaan lopputuloksen kannalta.

Arvoisa puhemies! Yhteiskunnassa tapahtuneet monet muutokset ovat vaikeuttaneet kuntoutuksen todellisten muutosten arviointia. Muutamassa vuodessa siirryttiin työvoimapolasta massiiviseen työttömyyteen. Nyt ennakoidaan, että työttömyys tulee koko 1990-luvun parhaimmillaankin säilymään yli kymmenen prosentin tasolla. Tämä asettaa kuntoutukselle myös merkittäviä haasteita.

Hyvin toimiva kuntoutus on mitä suurimmas- sa määrin tasa-arvokysymys. Kaikilla kansalaisilla on oltava mahdollisimman suuret oikeudet osallistua yhteiskunnalliseen elämään. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että vammaisia ja vajaakuntoisia yhteiskunnan on autettava ehkä enemmän kuin eräitä toisia. Tasavertainen osallistuminen yhteiskuntaelämään on osa hyvinvointivaltiota.

Vammaisille ja vajaakuntoisille kansalaisille on taattava henkilökohtaiset oikeudet omiin palveluihinsa. Eräissä maissa on jo esimerkkejä lainsäädännöstä, jossa vammaisille taataan mahdollisuus koulutukseen, liikuntapalveluihin, tulkkaukseen ja työpaikkoihin. Rakennuk-

set on rakennettava ja muutettava sellaisiksi, että pyörätuolilla pääsee kaikkiin olennaisiin paikkoihin. Meillä Suomessakin lainsäädäntöä ollaan kehittämässä tältä osin, mutta työtä vielä riittää.

Kuntoutuslainsäädännön yhteydessä säädetiin yli 20 erilaista uutta lakia ja muutettiin vanhoja. Käyty keskustelu oli silloin hieman epäriivää: muuttuisiko käytäntö todella? Suhteellisen lyhyt seuranta on osoittanut, että muutokset ovat olleet liian vähäisiä. Viranomaisten yhteistoiminta kunnallisella tasolla noudattaa helposti entistä tapaa. Työvoimahallinto on hoitanut omat asiakkaansa ja Kela omansa. Yhteistoiminta kuntatasolla on kuitenkin saatava tehokkaaksi, koska kaikkien kansalaisten etu tätä vaatii.

Lainsäädännön muutoksen yhteydessä Kansaneläkelaitokselle tuli keskeinen asema. Nykyisin Kela käyttää noin miljardi markkaa vuosittain kuntoutuskustannuksiin. Summa on luonnollisesti suuri, mutta suhteutettuna esimerkiksi eläkekustannuksiin se ei ole merkittävä.

Arvoisa puhemies! Kansaneläkelaitoksen antama ammatillisen kuntoutuksen ikäjakauma muuttui selvästi lainsäädännön muutoksessa. Nuorten osuus on edelleen suurin, mutta yli 35-vuotiaiden määrä on kasvanut 3,5-kertaiseksi vuoteen 1990 verrattuna. Tämä onkin ollut keskeinen tavoite. Suurten ikäluokkien ollessa tällä hetkellä noin 45-vuotiaita kuntoutuksen tarve lisääntyy voimakkaasti tässä ryhmässä. Vastuu ei kuitenkaan voi olla pelkästään Kelalla, vaan työterveyshuollon ja työeläkelaitosten panostusta tarvitaan välttämättä.

Eräänä keskeisenä ongelmana on kuntoutuksen alkaminen liian myöhään. Usein vaihtoehtona on työkyvyttömyyseläke tai kuntoutus. Tämä vaihe on ehdottomasti liian myöhäinen. Kuntoutuksen viivästyminen heikentää kuntoutuksen onnistumista, vähentää motivaatiota ja lisää eläkehakuisuutta. Työeläkejärjestelmä on keskittynyt ammatilliseen ja harkinnanvaraiseen kuntoutukseen. Kuntoutustoiminta on kuitenkin jäänyt liian vähäiseksi, ja usein vaihtoehtona on työkyvyttömyyseläke.

Yksilölliseen kuntoutukseen ohjautuu 500—600 henkilöä vuosittain. Työeläkelaitokset valittavat sitä, ettei heillä ole tietoa kuntoutusta tarvitsevista ennen eläkehakemuksen jättämistä. Työeläkelaitosten on kuitenkin luotava yhteydet työpaikoille esimerkiksi työterveyshuollon kautta. Työeläkelaitosten keskeisenä intressinä on oltava aktiivinen kuntoutus, koska sillä on suuri

merkitys tulevaisuuden eläkekustannusten pienentämisessä.

Arvoisa puhemies! Työpaikoilla tapahtuva työkykyä ylläpitävä toiminta lähti varsin vireästi liikkeelle. Työmarkkinajärjestöt saivat yhteisen sopimuksen ja suosituksen asiasta. Taloudellinen lama kuitenkin pysäytti aktiivisen toiminnan. Työntekijöiden kuntoutushalukkuuden suurimmaksi esteeksi nousi pelko joutua irtisanotuksi, mikäli käy ilmi, että on terveydellisiä ongelmia tai niitä on ennakoitavissa tulevaisuudessa. Tämän laatuinen toiminta on erittäin lyhytnäköistä ja vastuutonta näin menetteleviltä työnantajilta, lankeaa lasku sairauspäiviltä ja työkyvyttömyyseläkkeistä koko yhteiskunnan maksettavaksi.

Työkykyä ylläpitävä toiminta laantui laman myötä, ja työpaikoilla ryhdyttiin kuntoutuslistojen sijasta laatimaan listoja lomautuksista ja irtisanomisista. Investoinnit lopetettiin melkein kokonaan. Taloudellisen laman ohella iski myös henkinen lama.

Suurin ikäluokka työmarkkinoilla on tällä hetkellä 40—50-vuotiaat. Työkykyä ylläpitävä toiminta on olennaista juuri näille ikäluokille. On luonnollista, että se on kaikille muillekin tärkeää. Työpaikat on pidettävä kunnossa ja työntekijöille on tarjottava mahdollisuus pitää itsensä kunnossa. Työn uudelleenorganisointi, työn kierrot, laajentaminen ja rikastaminen, työajan jousto positiivisessa mielessä ja itseohjautuvien työryhmien käyttö eivät useinkaan maksa mitään ja kuitenkin niistä saatavat hyödyt ovat merkittäviä.

Nopeasti kasvanut työttömyys on tuonut aivan uudet haasteet. Koko yhteiskunnan tavoitteena on katkaista erityisesti pitkäaikainen työttömyys. Työttömyyteen liittyy sekä henkinen että fyysinen voimavarojen heikkeneminen. Työhön palattaessa tarvitaan kuitenkin hyvää kuntoa sekä ammatitaidon säilymistä. Tuki- ja liikuntaelinten rapistuminen uhkaa ensimmäisenä, ellei liikuntaa ole tarpeeksi. Henkinen vireys säilyy, mikäli koulutusta ja muuta aktiivisuutta järjestetään koko ajan. Työttömien oma toiminta on laajaa useilla kymmenillä paikkakunnilla Suomessa. Tämä on hyvää kuntoutusta, vaikkakaan ei taida sopia määritelmien piiriin.

Kuntoutusta koskeva lainsäädäntö antaa hyvän pohjan tulevalle toiminnalle. Ainakaan se ei ole este tehdä järkevää työtä. Tulevaisuudessa joudutaan entistä enemmän räätälöimään kullekin henkilölle itselleen sopiva kuntoutuksen muoto. Tällöin tarvitaan vahvaa motiivia. Myös

tavoitteiden on oltava realistisia, jotta ne voidaan saavuttaa.

Vastaisuudessa työttömyydenkin aikana on ammatillisen koulutuksen johdettava työhön. Tällöin työelämä ja yrityksissä tapahtuva oppiminen on sovittava yhteen. Elinkeinotukien verkostoa ollaan karsimassa, mutta vajaakuntoisten henkilöiden työhönsijoittumista on edelleen syytä tukea. Näin tuetaan kaikkien ihmisten tasa-arvoista mahdollisuutta osallistua yhteiskunnan toimintoihin.

Arvoisa puhemies! Kuntoutuslainsäädännön tavoitteena on kuntoutujan aseman parantaminen. Kuntoutuksen näkökulmassa onkin tapahtunut vuosien kuluessa selvä muutos parempaan suuntaan. Kuntoutuksen kohteesta, sairaasta potilaasta on tullut subjekti, kuntoutuja. Hän on muuttunut aktiiviseksi osallistujaksi. Kuntoutusta kehitettäessä onkin tunnistettava taustalla vaikuttava ihmiskäsitys. On tärkeää, että se on kokonaisvaltainen.

Kuntoutus on ymmärrettävä kokonaisvaltaiseksi ihmisen, ympäristön ja näiden välisen vuorovaikutuksen huomioon ottavaksi toiminnaksi. Oireiden ja ongelmien pirstomista toisistaan erilleen tulee välttää, ja ihmistä on tarkasteltava kokonaisuutena.

Ihminen on tunteva, ajatteleva, tahtova ja toimiva. Tällöin onkin kuntoutumisen yhteydessä puhuttava siitä prosessista, joka ihmisessä tapahtuu hänen olemassaolonsa eri ulottuvuuksissa. Kuntoutuminen tarkoittaa monien elämänmuutosten hyväksymistä, uudelleen orientoitumista ja arvojen järjestämistä toisin kuin ennen. Kuntoutumisessa ihminen itse etsii ratkaisukeinoja oman työ- ja elämäntilanteensa rakentamiseksi.

Kuntoutuminen on omien voimavarojen tunnistamista ja käyttöön ottamista. Se vaatii paneutumista itsensä kehittämiseen, voimien ja uskalluksen kokeiluun. Elämänhallinta, oman itsensä ja arkiasioiden hoitaminen ovat toimintaa ja työkykyisyyden perusedellytyksiä.

Kuntoutusta ohjaavista periaatteista tärkein on mielestäni ihmisen itsemääräämisoikeus. Ihmisellä tulee olla tilaa ja mahdollisuuksia kehityä itsenäisesti. Tämä edellyttää, että ihminen, kuntoutuja, saa osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon kuntoutumisprosessin kaikissa vaiheissa. Tämä on paitsi oikeudenmukaista myös ihmisten vastuullista, tasa-arvoista mutta yksilöllistä kohtelua, ihmisen kokonaisvaltaista huomioon ottamista. Kuntoutumisen tavoitteiden tulee lähteä kuntoutujan tarpeista, toiveista ja elämän realiteeteista.

Arvoisa puhemies! Kuntoutuslainsäädäntö on merkinnyt parannuksia, mutta kuntoutuksen alueella ja lainsäädännön tulkinnassa on myös paljon puutteita. Kuntoutusuudistuksen yksi keskeinen tavoite oli parantaa kuntoutusjärjestelmien toimivuutta. Kuntoutusta järjestävien tahojen työnjakoa selkeytettiin ja edellytettiin keskinäistä yhteistyötä.

Yhteistyö ei kuitenkaan toimi parhaalla mahdollisella tavalla. Terveystieteiden tutkimuslaitoksissa tehdään kuntoutussuunnitelma mittatilaustyönä yhdessä kuntoutujan kanssa, mutta päätöksentekijä Kela ei välttämättä noudata tehtyä suunnitelmaa vaan suorittaa lisätutkimuksia, karsii osia suunnitelmasta tai ei myönnä rahoja. Kaiken tämän Kela tekee asiakasta, kuntoutujaa, edes näkemättä ja ilman, että asiakas tietäisi, millä perusteella suunnitelmia on muutettu tai hylätty. Kelan ohjeet ovat salaisia. Asiakkaat eivät saa tietää perusteita päätöksille.

Asiakkaan osallistumisoikeutta onkin selkeästi parannettava sekä tulkintojen avulla että tarvittavilla lainmuutoksilla. Esimerkiksi terveydenhuollon kuntoutuspäätösten valitusmahdollisuuksien puuttuminen on ristiriidassa kuntoutusasiakkaan oikeusturvan toteutumisen kanssa.

Arvoisa puhemies! Valtioneuvoston selonteossa ja valiokunnan mietinnössä on tuotu esiin niitä puutteita, joita kuntoutusuudistus aiheutti. Väliinputoajaryhmiä onkin useita, mm. yli 65-vuotiaat vaikeavammaiset henkilöt, liian vaikeavammaiset "kuntoutettavat", mielenterveyshäiriöitä potevat ja päihdeongelmaiset.

Yli 65-vuotiaat vaikeavammaiset jäivät Kelan kuntoutuksen järjestämisvelvollisuuden ulkopuolelle. Heille voidaan järjestää kuntoutus terveydenhuollon toimesta tai Kelan harkinnanvaraisena kuntoutuksena. Nämä mahdollisuudet ovat kuitenkin osoittautuneet marginaalisiksi kuntien taloudellisen tilanteen vuoksi. Vammat ja niistä toimintakyvylle aiheutuvat haitat eivät iän myötä vähene, päinvastoin. Kuntoutus pitäisi heidät kuitenkin toimintakykyisinä, jolloin laitospaikkaa ei ehkä tarvittaisikaan elämän loppuvuosina vaan selvittäisiin avopalveluiden palvelujärjestelmällä.

Mielenterveyden ongelmista kärsivillä ilmenee vaikeuksia kuntoutukseen pääsyssä. Ongelmat johtuvat mm. hoidon ja kuntoutuksen rajan vaikeasta määrittelystä. Kuntoutuksen tarve jatkuu usein myös koko elämän ajan, ja siksi sen tulee olla pitkäjänteistä, oikein ajoitettua ja kokonaisvaltaista. Näihin tarpeisiin vastaamisella on sekä suurta inhimillistä että myös taloudel-

lista merkitystä, koska näin voidaan monesti välttää sairauspäiviä sekä työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymistä.

Päihdeongelmaiset ovat kärsineet eniten kuntien rahapulasta. Päihdehuoltolaki ja -asetus edellyttävät, että päihdehuolto järjestetään sisälöltään ja laajuudeltaan sellaiseksi kuin kunnassa esiintyvää tarve vaatii. Näin laman aikana päihdeongelmaisten kuntoutuksesta on leikattu runsaasti harkitsematta sitä, että nyt tehty liian ankarat leikkaukset tulevat jatkossa kalliimmiksi lisääntyvien terveydenhoitotarpeiden ja tarvittavien laitoshoitopaikkojen kasvun myötä. Valiokunta on mietinnössään kiinnittänyt vakavaa huomiota tämän ryhmän kuntoutuksen tehostamiseen, ja valiokunnan näkemyksiin onkin helpo yhtyä.

Käytännön kuntoutuksessa on ilmennyt ongelmia vaikeavammaisten kuntoutuksessa. Keskusteluissa on esitetty näkemyksiä, ettei kuntoutuksesta ole hyötyä yhteiskunnalle, koska vaikeavammaisella kuntoutujalla ei kuitenkaan ole mahdollisuutta siirtyä tai palata työelämään. Todetaan, että kyseinen henkilö on liian vaikeavammainen kuntoutettavaksi. Tällöin unohdetaan inhimillisuus. Kuntoutuksesta on aina hyötyä ihmiselle sekä yhteiskunnalle. Kuntoutustoimenpiteillä voidaan edistää henkilön toimintakykyä ja tukea häntä mahdollisimman itsenäiseen ja aktiiviin elämään.

Arvoisa puhemies! Kuntoutusuudistuksessa täsmennettiin kuntien tehtäviä kuntoutuksessa. Valtioneuvoston selonteko arvioi kuntien toimineen kuntoutuksen osalta kohtuullisen hyvin tarkkailuvuonna 1992. Kuntoutusmenot supistuivat jo silloin, mutta eivät pelätyn paljon. Seurantavuoden jälkeen kuntien taloudelliset vaikeudet ovat kasvaneet, ja kunnat ovat joutuneet etsimään säästökohteita myös kuntoutuksessa.

Selonteossa ei ole arvioitu kuntien valtionosuusleikkausten merkitsemiä oleellisia heikennyksiä kuntoutuksen saatavuuteen. Tämän arvioiminen olisi kuitenkin ollut erittäin tarpeellista, jatkuuhan valtionosuuksien leikkauslinja edelleenkin. Myöskään valiokunta ei mietinnössään arvioinut kuntien valtionosuusleikkausten haittoja kuntoutuksen kannalta. Tänä vuonna valtionosuuksia leikataan lähes 5 miljardia markkaa. Tämän lisäksi lisäleikkaus ensi vuodelle on yli 2 miljardia markkaa. Näillä leikkauksilla vaarannetaan vakavasti myös kuntoutuspalvelujen järjestämismahdollisuuksia.

Kuntoutuksen yhteydessä on syytä korostaa kunnan peruspalvelujen tärkeyttä. Kotona an-

nettavat palvelut samoin kuin vammaispalvelulain mukaiset palvelut ovat välttämättömiä vaikeavammaisten henkilöiden jokapäiväisen selviytymisen kannalta. Valtioneuvoston ja eduskunnan on huolehdittava kuntien taloudellisista toimintaedellytyksistä, jotta kuntoutuspalvelujen järjestäminen voidaan turvata.

Valtioneuvoston selonteossa on lukuisia ehdotuksia siitä, mitä pitäisi tehdä. Ehdotusten tekeminen kuuluu hallituksen työhön. Tähän mennessä hallitus ei ole toiminut. Vasta valiokunnan käsitellessä selontekoa hallitus antoi joitakin pienenköjä muutosesityksiä. Esityksistä on karsittu pois kaikki kustannuksia aiheuttavat välittömät lainmuutokset. Kokonaisvaltainen ajattelu olisi kuitenkin tärkeää. Kuntoutuksen käytettävät varat ovat hyvin pieni osa kaikista sosiaalimeinoista nyt ja tulevaisuudessa. Kuntoutuksen panostaminen on aktiivista toimintakyvyn ylläpitämistä ja säästää tulevaisuuden menoja.

Kuntoutuksen kannalta keskeisiä ryhmiä onkin löydettävissä ainakin kolme. Nuorten kannalta on välttämätöntä, että heillä on mahdollisuudet osallistua työelämään tai itsenäistyä muuhun toimintaan. Kela ja kunnat ovat kantaneet päävastuun tästä toiminnasta. Tilanne ei ole paljoakaan muuttunut lain säätämisen jälkeen.

Keski-ikäisillä työntekijöillä eli 40-vuotiailla on jo keskimäärin 20 työvuotta takanaan. Tänä aikana työtehtävät ovat saattaneet muuttua merkittävästi. Vanhalla koulutuksella ei ole enää paljon annettavaa. Uutta ammattia on opittu työpaikalla tai erilaisilla kursseilla.

Vajaakuntoisuus näyttää alkavan keskimäärin 50-vuotiaana. Yli 60-vuotiaista 80 prosentilla on jokin fyysinen työkykyä rajoittava vamma. Tärkeää on, että varaudutaan aktiivisesti 40—50-vuotiaiden ammattitaidon säilyttämiseen, uuden hankkimiseen ja muunkin kunnan ylläpitämiseen. Puheet siitä, että yli 40-vuotiaita ei kannata kuntouttaa, ovat epäuskottavia. Kuntoutuksen täytyy vain olla heille soveltuva. Esimerkiksi työkykyä ylläpitävä ja parantava valmennus, tyk-toiminta, on osoittautunut hyödylliseksi. Toiminta tapahtuu työpaikoilla yleensä yhteistoiminnassa työterveyshuollon kanssa. Kustannukset ovat kohtuullisia ja tulokset voitto-
puolisesti hyviä.

Yli 60-vuotiaiden osuus tulee merkittävästi lisääntymään. He tarvitsevat erityisesti lääkinnällistä kuntoutusta. Tähän on jo nyt varauduttava. Mikäli kuntoutus ja muut avopalvelut ovat asiallisesti järjestetyt, elämisen laatu kohenee ja kotona asuminen on mahdollista.

Arvoisa puhemies! Kuntoutuslainsäädännössä olevien tavoitteiden toteutuminen edellyttää palvelujärjestelmien jatkuvaa vuoropuhelua ja vuorovaikutusta. Toiminnan painopisteen on hallinnollisten järjestelmien sijasta oltava kuntoutuspalvelujen saatavuudessa ja sisällön sekä toiminnan tehokkuuden kehittämisessä. Asiakkaan pallottelu palvelun järjestäjältä toiselle ei ole järkevää eikä taloudellista. Kuntoutusta tarvitsevat ovat usein epätietoisia siitä, minkä kuntoutusjärjestelmän piiriin he kuuluvat. Kuntoutusta haetaan usein ensimmäisenä Kelalta, vaikka kuntoutusvastuu kuuluisikin tapaturma- tai liikennevakuutuksen tai työeläkejärjestelmän piiriin.

Päällekkäisen työn välttämiseksi kuntoutusta hakevien käytössä pitäisi olla selkeä kuntoutuspalveluopas. Tämä helpottaisi eri tahojen työtä ja edesauttaisi riittävän aikaisin alkavaa kuntoutusta. Sosiaali- ja terveysministeriö olisi sopiva paikka tämän oppaan laatimiseen.

Kuntien ja Kelan yhteistyössä on paljon toivomisen varaa. Nostan nyt esiin vain yhden esimerkin. Kunnat ovat esimerkiksi Turussa järjestäneet kouluissa tapahtuvan lasten ja nuorten kuntoutuksen omana toimintanaan, koska se on havaittu parhaimmaksi ratkaisuksi. Kela ei kuitenkaan kustanna koulun ja opetuksen yhteydessä tapahtuvaa kuntoutusta, vaan sen pitäisi tapahtua Kelan määräämässä paikassa ja tavalla, vaikka kuntoutus olisikin sekä tehokkainta että taloudellisinta ja myös inhimillisintä opetuksen yhteydessä. Tämän korjaamiseksi ei tarvita lainsäädännöllisiä tai asetuksen muutoksia. Kelan tulintaohjeen muutos riittää asian korjaamiseen.

Arvoisa puhemies! Kuntoutusta koskeva lainsäädäntö oli välttämätön ja hyödyllinen. Taloudellinen lama on vaikeuttanut kuntoutuksen toimeenpanoa. Korkea työttömyys ja talouden lama on vaikeuttanut myös sellaista toimintaa, mikä ei aiheuta kustannuksia. Kuntatasolla on yhteistoimintaa eri viranomaisten välillä tehostettava. Yhteistoiminnan on oltava aitoa ja asiakkaan etuja ajavaa. Työpaikoilla on työkykyä ylläpitävää toimintaa yhteistoiminnassa työnantajien, työntekijöiden ja työterveyshuollon kanssa tehostettava.

Arvoisa puhemies! Sosialidemokraattien mielestä Suomi ei lähde nousuun ennen kuin talous elpyy. Kuntoutus tukee nimenomaan tällaista toimintaa. Selonteon pohjalta käyty keskustelu on ollut hyödyllistä koko suomalaisen yhteiskunnan kannalta. On jouduttu tekemään välitilinpäättös siitä, missä nyt olemme. Voi todeta,

että olemme matkalla parempaan. Loppupäätä ei ole kuitenkaan näkyvissä, joten työtä on vielä runsaasti tehtävänä. Käytännön työtä jatkaa työryhmä sekä sosiaali- ja terveysministeriö. Työryhmän ja ministeriön onkin tuotava eduskunnalle selkeät muutosesitykset lakiteksteineen. Vain näin voidaan saada aikaan valiokunnan yksimielisesti vaatimat parannukset.

Edustajat Viinanen ja Karhunen merkitään läsnä oleviksi.

Ed. A l a - H a r j a : Arvoisa puhemies! Suomalainen kuntoutusjärjestelmä on kehittynyt asteittain. Suomihan on kuntoutuksen kärkimaita. Ratkaiseva uudistus tapahtui vuonna 84, jolloin tuli voimaan laki lääkinnällisestä kuntoutuksesta. Se korvasi voimassa olleen invalidihuoltolain, jolla jokaiselle vammaiselle ja pitkäaikaissairaalle erikseen anottiin tarpeellinen kuntoutus ja apuvälineet erillisellä lääkärinlausunnolla sosiaalihuoltoksesta ja kuntoutuslaitoshoidon Kelalta. Päätöksenteko oli hidasta ja järjestelmä oli kankea. Se aiheutti tarpeettomia kustannuksia.

Lääkinnällisessä kuntoutuksessa potilaan tarvitsema hoito ja kuntoutus kytkettiin kiinteästi yhteen. Valtion suora tuki kuntoutujalle muuttui valtionapusäästösten alaiseksi tueksi kunnille, joiden ylläpitämille terveyskeskuksille ja sairaaloille tuki meni. Osana kuntoutuksuuuudistusta kehitettiin ostopalvelujärjestelmä, jonka avulla terveydenhuolto saattoi ja edelleen saattaa ostaa ulkopuolisia palveluja palvelun tuottajilta ja hyvin paljon vammaisjärjestöiltä sellaista kuntoutusta, jota se ei itse tuottanut. Terveysdenhuollolahan ei ole omia kuntoutuslaitoksia. Uudistuksen jälkeen potilasta hoitava lääkäri ja tarvittaessa terveydenhuollon kuntoutustyöryhmä on voinut välittömästi sairauden toteamisen jälkeen tehdä hoito- ja kuntoutussuunnitelman ja ryhtyä sitä toteuttamaan.

Keskussairaalapireihin perustettiin kuntoutustutkimusyksiköt terveyskeskuksen ja erikoissairaanhoidon kuntoutuksen kehittämiseksi. Kuntoutustutkimus, kuntoutusohjaus, sopeutumisvalmennus ja laitoskuntoutus sekä apuvälineyksiköt toimivat joustavasti porrastaen toiminnat. Potilaiden jatkuva seuranta on terveydenhuollossa ollut selkeää. Kuntoutus on osa potilaan kokonaisuhoitoa. Kustannuksetkin pysyivät kurissa, koska sama taho vastasi kuntou-

tuksen suunnittelusta, toteutuksesta ja kustannuksista.

Kansaneläkelaitos ja muut eläkelaitokset osallistuivat laitostuntoutuksen, kuntoutustutkimuksen ja ammatillisen kuntoutuksen kustannuksiin. Lisäksi terveydenhuollon lääkinällisen kuntoutuksen alueelliset työryhmät selvittelevät edelleenkin moniongelmaisten potilaiden kuntoutusta, ja näissä työryhmissä on kutsuttuna työvoimahallinnon ja Kansaneläkelaitoksen edustajat. Lisäksi työvoimahallinto, vakuutusyhtiöt ja sairausvakuutus järjestävät kuntoutusta. Koettiin kuitenkin, että järjestelmä oli hajainen ja että kuntoutus tapahtui liian myöhäisessä vaiheessa, usein juuri ennen eläkkeelle siirtymistä. Tämä oli yksi paine kuntoutusuudistuksessa.

Käsitteltävänä on nyt kuntoutuslainsäädäntö, joka tehtiin vuonna 1990 osana tulopoliittista niin sanottua Kallion sopimusta. Uudistuksen tarkoitus oli myös kuntoutusta järjestävien eri tahojen työnjaon selkeyttäminen ja parantaminen, asiakkaan aseman ja vaikutusmahdollisuuksien parantaminen, kuntoutuksen varhainen aloittaminen ja sen varmistaminen, että kuntoutukseen ryhdytään aina, sekä kuntoutuksen ajan toimeentuloturvan parantaminen. Nämä tavoitteet olivat oikeita. Nyt voimme kysyä, ovatko ne toteutuneet. Tätä selvitettiin tässä valtioneuvoston selonteossa ja valiokuntakäsittelyssä.

Voidaan sanoa, että tavoitteet ovat toteutuneet osittain, mutta uudistus on tuonut myös uusia lisähankaluuksia, jopa lisännyt virkamiesvaltaa. Lain toteutumisen arviointia vaikeuttaa nyt nopeasti tullut lama ja suurtyöttömyys, joka on varsinkin kuntatasolla vaikuttanut kuntoutusmäärärahoja kaventavasti. Kahden vuoden arviointiaika on lyhyt, mutta toisaalta on hyvä, että voidaan nopeasti arvioida näin suuressa muutosvaiheessa myös kuntoutuslain muutostarpeita ja korjata puutteita.

Selonteossa esitetään jo muutosehdotuksia. Ne ovat oikeansuuntaisia, ja kokoomuksen eduskuntaryhmä kannattaa ehdotettuja korjauksia.

Sosiaali- ja terveystoimikunta käsitteli hyvin perusteellisesti selontekoa ja teki yksimielisen kannanoton. Siinä on useita lainmuutos- ja laintulkintaehdotuksia, joiden selvittämistä ja korjaamista kokoomuksen eduskuntaryhmä pitää tärkeänä.

Selonteko käsittelee kuntoutusta rajoitetusti lähinnä Kansaneläkelaitoksen kannalta. Muka-

na ovat myös muut vakuutuslaitokset ja lyhyesti perusterveydenhuolto ja työvoimahallinto. Täytyy kuitenkin ihmetellä, miksi suurin kuntoutuksen hoitaja ja osaaja — erikoissairaanhoidon — on jätetty kokonaan valtioneuvoston selonteon ulkopuolelle kuin myös veteraanikuntoutus.

Terveydenhuolto käytti vuonna 92 kuntoutukseen 590 miljoonaa markkaa, joka pieneni edellisestä vuodesta vain 3 prosenttia. Tällä terveydenhuolto hoiti suuren osan terveydenhuollon kuntoutustarpeesta.

Lukuisten asiantuntijoiden antama yhteinen viesti valiokunnassa on hyvin samansuuntainen. Kuntoutusjärjestelmä on edelleen monimutkainen, vaikeaselkoinen, ja on luultavaa, ettei kuntoutus kokonaisuudessaan ole yksittäisten kuntoutuksista päättävien viranomaisten ja sitä antavien työntekijöiden hallinnassa puhumattaakaan kuntoutusasiakkaasta. Eri viranomaisten tiedonsirut voivat jopa kyseenalaistaa kuntoutusasiakkaan oikeusturvan toteutumista.

Lainuudistuksen hyviä kohtia on kuntoutusrahalaki, jonka tarkoitus oli parantaa kuntoutujan toimeentuloturvaa. Ennen lain voimaantuloa Kansaneläkelaitoshan maksoi sairauspäivärahaa kuntoutuksen ajalta kustantamalleen kuntoutukselle. Sen sijaan puutteena todettiin silloin, että terveydenhuollon ja sosiaalitoimen järjestämä ja kustantama sopeutumisvalmennus- ja kuntoutuskurssilla oleva kuntoutuja ei saanut minkäänlaista päivärahaa, ellei hän ollut sairaslomalla. Tämä epäkohta on lain myötä poistunut, mutta samalla terveydenhuollon mahdollisuudet kustantaa itse kuntoutuslaitoshoidtoa ja sopeutumisvalmennusta ovat olennaisesti vähentyneet.

Kuntoutusraha antaa toimeentuloturvan myös kuntoutusta odottavalle, siis odotusajalle, joka on hyvä asia. Mutta esimerkiksi työssä olevalla vammaisella kuntoutusrahan taso on monesti niin matala, etteivät monet heistä pysty toimeentulovaikeuksien takia osallistumaan kuntoutukseen kuntoutusrahan turvin.

Kuntoutuslain hyvänä puolena voidaan pitää vaikeavammaisten lääkinällisen kuntoutuksen siirtämistä terveydenhuollolta Kansaneläkelaitoksen kustannettavaksi. Muutos antoi vaikeavammaisille samat mahdollisuudet kuntoutukseen asuinpaikasta riippumatta. Kustannuslisä on selonteon mukaan ollut vuodessa 200 miljoonaa markkaa. Rahapulassa olevat kunnat ovat säästäneet tämän osuuden siirtämättä sitä muiden vammaisten kuntoutukseen. Lakia toteutettaessa nousee esiin vaikeavammaisuuden määrit-

telyn rajallisuus, joka rajaa oikeuden kuntoutukseen vain korotettua tai erikoishoitotukea saaville vaikeavammaisille, ja vaikeavammaisuus arvioidaan liikuntaesteisyyden perusteella. Tällöin hän jäävät ulkopuolelle muut vaikeasti vammaiset ja monivammaiset, esimerkiksi mielenterveyspotilaat ja päihdeongelmaiset, joihin vaikeavammaisuuden määrittely nyky muodossa sopii erittäin huonosti. Lisäksi esimerkiksi suojattua vammaistukea saavat jäävät tämän etuuden ulkopuolelle.

Arvoisa puhemies! Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä vaikeavammaisuuden määrittely on uusittava niin, ettei myöskään apuvälineen, esimerkiksi pyörätuolin saaminen pudota vaikeavammaista tämän etuuden piiristä, niin kuin nyt on tapahtunut. Eroavuuksia on myös todettu tulkinnoissa Kansaneläkelaitoksen eri toimistojen välillä eri puolilla maata. Kokoomuksen eduskuntaryhmä vaatii, että kuntoutuslakien tulkinnassa Kelan on sovellettava kuntoutuslakia samalla tavalla koko maassa.

Mielenterveyspotilaiden kuntoutus on jäänyt lapsipuolen asemaan verrattuna muihin pitkäaikaissairaisiin potilaisiin. Kun laki lääkinnällisestä kuntoutuksesta tuli voimaan vuonna 1984, tulkittiin se aluksi koskemaan lähinnä muita kuin mielenterveyspotilaita. Erikoissairaanhoitolaki rinnastaa psyykkiset sairaudet muihin sairauksiin, ja lääkinnällinen kuntoutus koskee myös heitä. Vuonna 92 vain 5 prosenttia Kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta meni mielenterveysongelmaisten kuntoutukseen.

Kuntoutuksen järjestäminen mielenterveyspotilaille on välttämätöntä monestakin syystä. Vuonna 1991 mielenterveyspotilaita oli eläkeellä 90 000, joka on 35 prosenttia kaikista työkyvyttömyyseläkeläisistä muodostaen siis suurimman vammaisryhmän.

Psykiatrisessa hoidossa on käynnissä palvelurakenteen muutos, jossa 12 vuoden sisällä on vähennetty sairaansijoja 70 prosentilla. Avohoitopalveluja ei ole vastaavasti kehitetty. Mini-Suomi-tutkimuksen mukaan 60 prosenttia psykiatrisista potilaista jää tällä hetkellä vaille riittävää hoitoa.

Koska psykiatrinen hoito on pitkäjännitteistä ja kokonaisvaltaista, kuntoutuksen osuus hoidon onnistumisessa on välttämätöntä. Psykoterapian osuus varsinkin nuorten kuntoutuksessa on ratkaiseva. Pitkiä psykoterapioita, joita Kansaneläkelaitos on kustantanut, on toki pystytty jatkamaan entisellä vauhdilla, eli noin 5 000 potilasta vuosittain on saanut pitkäaikaista psykote-

rapiaa. Samanaikaisesti lyhyet psykoterapiahoitot täydentävät kuntoutusmahdollisuuksia. On kuitenkin muistettava, ettei maassa ole joka alueella päteviä psykoterapeutteja ja että palvelut keskittyvät suuriin kaupunkeihin.

Psykiatrisille potilaille on voitava järjestää myös muunlaista kuntoutusta: sopeutumisvalmennusta, erimuotoisia kuntoutusvaihtoehtoja, joita voidaan paikallisesti järjestää yhdessä terveydenhuollon ja vammaisjärjestöjen kanssa. Myös asumispalvelut ja työharjoittelu on voitava joustavasti liittää psykiatristen potilaiden kuntoutukseen.

Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä mielenterveyspotilaiden kuntoutuksen järjestämisen on oltava kehityksen painopiste jo potilaiden tasavertaisen kohtelun vuoksi. Mielenterveyspotilaiden kuntoutuksella on myös arvaamaton kansantaloudellinen ulottuvuus.

Kuntoutusselonteon mukaan päihdeongelmaisten kuntoutusmahdollisuudet lain soveltamisaikana ovat huonontuneet. Kuntoutuslain mukaan voidaan päihdeongelmaisten kuntoutus toteuttaa vain laitoshoidona, työpaikalta hoitoon ohjattuna työterveyshuollon palveluna ja perhekuntoutustapauksissa. Nämä rajoitukset ovat niin tiukkoja, että on ymmärrettävää, että vain 92 päihdekuntoutettua löytyy seuranta-aikana tilastoista.

Päihdekuntoutus on nykyisellään lähes kuollut kirjain eikä vastaa nykypäivän tarpeita. Tiedämme, että suomalaisesta aikuisväestöstä 10 prosenttia käyttää ongelmallisesti päihteitä, erikoisesti alkoholia. Lisäksi 80 prosenttia hoitoa hakevista päihdeongelmaisista on työelämässä, ja osalla on niin suuria ongelmia selvitä työelämän vaatimuksista, että he jäävät ajan mittaan työttömiksi. Kuntoutuslainsäädös rajata laitospotilaiden kuntoutuksen saamisen oikeus työsuhteessa oleviin vaikeuttaa kuntoutuksen toteuttamista juuri sillä ryhmällä päihdeongelmaisilla, joka näitä palveluja kipeimmin tarvitsisi. On ymmärrettävää, että tuposopimukseen liittyvänä kuntoutuslainsäädäntö hyväksyy päihdeongelmaisten kuntoutuksen vain työhön palaaville. Kysymyksen on kustannusten maksamisesta.

Kun samanaikaisesti kunnat ovat vähentäneet määrärahoja sosiaali- ja terveydenhuollon budjetissa päihdeongelmaisten kuntoutukseen, on tämä väestönosa, jossa yhä enemmän on nuoria, keski-ikäisiä ja työttömiä, jäämässä julkisen hoidon ja huollon ulkopuolelle. Kuntoutuslainsäädäntö tuntee vain laitospotilaiden kuntoutuksen. Kuitenkin

avokuntoutus ja päivä kuntoutus ovat toimivia vaihtoehtoja myös päihdekuntoutuksessa.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä on sitä mieltä, että kuntoutuslainsäädäntöä on kehitettävä niin, että tarkoituksenmukaisen päihdekuntoutuksen toteuttamista estävät säädökset voidaan purkaa ja päihdeongelmaiset saadaan jo varhaisvaiheessa kuntoutuspalvelujen piiriin heidän sitä halutessaan. Tämä on pitkällä aikavälillä myös kustannuksia säästävä vaihtoehto.

Miten kuntoutusuudistus on vaikuttanut vajaakuntoisten työttömien asemaan? On selvää, että lama ja suurtyöttömyys on lisännyt myös vajaakuntoisten työnhakijoiden määrää, joka vuonna 92 oli 75 000 ja 81 000 vuonna 93. Kaiken kaikkiaan vajaakuntoisten sijoittuminen työmarkkinoille on vaikeutunut. Kuntoutuslakiuudistus ei ole lisännyt vajaakuntoisten ammatillista kuntoutusta saavien määrää. Sekä Kansaneläkelaitoksen että työvoimahallinnon kustantamaan ammatilliseen kuntoutukseen pääsee vain alle 50 prosenttia hakeneista, ja samanaikaisesti on toisaalta arvioitu, että puolet vajaakuntoisista työnhakijoista on vailla ammatillista koulutusta. Se tarkoittaa sitä, että 30 000 vajaakuntoista työnhakijaa on vailla ammatillista peruskoulutusta.

Koululaitos ei ole pystynyt vastaamaan oikea-aikaiseen koulutukseen runsaan hakijamäärän vuoksi. Todetaan myöskin suuria koulukohtaisia ja kuntakohtaisia eroja, mikä huonontaa vajaakuntoisten asemaa. Tilastojen mukaan sekä Kansaneläkelaitoksen että työhallinnon ammatilliseen kuntoutukseen hyväksytyjen määrä on laskenut muutamalla sadalla seuranta-aikana. Oecd-tutkimuksen mukaan Suomessa ohjataan vajaakuntoisten koulutukseen liian vähän voimavaroja.

Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä juuri vajaakuntoisten työttömien ammatillinen kuntoutus on otettava laaja-alaisesti käsittelyyn ja etsittävä ratkaisut Kansaneläkelaitoksen, työvoimahallinnon, opetustoimen ja sosiaali- ja terveyshuollon yhteistyöllä.

Arvoisa puhemies! Miten Kansaneläkelaitoksen järjestämä, työkykyä parantava ja ylläpitävä kuntoutus on onnistunut? Lakiuudistuksessa Kansaneläkelaitoksen on määriteltävä kuntoutustarve potilaan saatua 60 päivää sairaslomapäivärahaa. Tämä ei ole käytännössä toiminut riittävän hyvin kuin vasta viime aikoina. Vaikauksia on kuntoutustarpeen määrittelyssä, ja esimerkiksi työterveyshuollosta tuleva tieto voi myöhästyä useita kuukausia, koska tieto voi tul-

la vasta silloin, kun työnantaja hakee sairausvakuutuskorvausta maksamalleen sairauslomalle. Vain harvat työnantajat ovat lähteneet mukaan toteuttamaan työkykyä ylläpitävää ja valmentavaa kuntoutusta.

Saamiemme tietojen mukaan niin sanotun työkuntoutuksen ammatillinen otekin on lipsunut erikoisesti kuntoutuslaitoksissa, jotka unohtavat, että kysymyksessä on ammatillinen eikä lääkinnällinen kuntoutus. Kaavamainen kuntoutusohjelma ei riittävästi hyödytä näitä työntekijöitä. Toisaalta Kelan järjestämät Aslak-kurssit ovat osoittautuneet erittäin hyödyllisiksi ja toimiviksi.

Kuntoutusselonteko on arvioinut tilannetta lähinnä Kansaneläkelaitoksen kannalta. Jos arvioidaan kuntoutujien kannalta, voidaan todeta, että vain noin 40 prosenttia terveydenhuollon arvioimista kuntoutuksen tarvitsijoista hyväksytään Kelan kustantamaan kuntoutukseen. Vaikutena todetaan kuntoutuksen jäykkyys. Kurssit järjestetään ammattialakohtaisesti ja tautiryhmäkohtaisesti. Tällöin yksilöllistä kuntoutushoitoa tarvitseva voi jäädä vaille hoitoa, kun ei ole sopivaa kurssia eikä kuntoutettava kuulu sopivaan ammattiryhmään tai tautiryhmään.

Ristiriitaisia ajatuksia synnyttää myös vertailu, jossa tuki- ja liikuntaelinsairaitten kuntoutukseen on käytetty runsaasti kansaneläkelaitoksen varoja, mutta samanaikaisesti juuri tuki- ja liikuntaelinsairauksia potevat ovat eniten siirtyneet eläkkeelle. Vaikuttavuuden ja tuloksisuuden mittaukset ovat siis aiheellisia.

Vajaakuntoisuuden määritelmä on tulkinnanvarainen: Vajaakuntainen on henkilö, jonka työkyky ja ansiomahdollisuudet ovat sairauden, vian tai vamman vuoksi olennaisesti heikentyneet. Kelan Kuntoutuskäsikirjassa olevat sairasperusteet riippuvat siitä, minkä alan erikoislääkäri ottaa kantaa olennaisen haitan määrittelyyn tulkintaan. Tästä johtuu myös vammaisen, ammatillista kuntoutusta saavan etuuden epävarmuus. Kuntoutuslainsäädäntö rajoitti Kelan ammatillisen koulutuksen koskemaan vain sairaita ja vammaisia, jolla on vammastaan olennaista haittaa. Periaate on sinänsä oikea. Lain hengen mukaan myös vammaisten koulutus olisi ensisijaisesti toteutettava normaalin koulutuksen kautta käyttäen hyväksi opintososiaalisia etuuksia. Kelan vaikeavammaisten ammatillisella kuntoutuksella varmistetaan niiden vammaisten koulutus ja kuntoutus, joiden vammasta on suurta haittaa.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä katsoo, että pitkäaikaissairaat, jotka joutuvat sairautensa tai vammansa vuoksi uudelleen kouluttautumaan, esimerkiksi diabeetikot, astmaatit tai reumaatikot, joilla on sairaudestaan olennaisen haitan uhka, olisi otettava Kansaneläkelaitoksen kustantaman ammatillisen kuntoutuksen piiriin.

Kustannuksiltaan suuri apuvälinehuolto on myös mielletävä osaksi kuntoutusta. Lain mukaan apuvälineet ovat käyttäjilleen maksuttomia. Nyt valitettavasti kunnat ovat ruvenneet perimään käyttömaksua ja epäämään yksinkertaisimpiakin apuvälineitä, jotka ovat aivan välttämättömiä kuntoutujan kotona tai työssä pärjäämiselle. Kokoomuksen mielestä apuvälinehuolto on järjestettävä niin, että kuntoutujat eri puolilla Suomea ovat samanarvoisessa asemassa kunnan varallisuudesta riippumatta.

Työntekijöiden työelämässä pärjäämisen varmistamiseksi on työterveyshuolto toteutettu tehokkaaksi. Se on lähellä työntekijöitä. Se seuraa ja poimii jo varhaisessa vaiheessa kuntoutuksen tarpeessa olevat työntekijät ennen kuin työkuntopettä. Kuntoutuksen ja työssäolon vuorottelu takaa parhaimman ja myös pitkäaikaisimman tuloksen. Tämä työnantajan velvollisuus työkykyä ylläpitävän toiminnan osalta varmistui kuntoutuslain yhteydessä työterveyslakiin tehdyllä muutoksella.

Luontevaa on myös, että työeläkejärjestelmä osallistuu yhdessä työterveyshuollon kanssa työntekijöiden jatkuvaan kuntoutukseen. Työeläkelaitoksen kuntoutus on huolehtinut vain pienestä määrästä työelämän kuntoutettavia. Tilastojen mukaan Työeläkelaitoksen kuntoutukseen hakeutuneista hyväksyttiin 53 prosenttia. Kuntoutusta sai 514 vuonna 1992 ja seuraavana vuonna 516 henkilöä, siis aika pieni määrä. Heistä kuitenkin palasi työkykyisiksi yli 50 prosenttia ja jo eläkkeelle siirtyvistäkin 15 prosenttia. Tästä voimme tehdä sen johtopäätöksen, että Työeläkelaitoksen kuntoutus on pääasiassa ammatillista kuntoutusta ja uudelleen koulutusta, ja tulokset ovat hyviä. Työeläkelaitoksen ja työterveyshuollon yhteistyötä onkin aiheellista kehittää ja laajentaa, koska kuntoutus sopii luontevasti juuri Työeläkelaitoksen tehtäväksi. Oman ryhmäni mielestä Työeläkelaitoksen onkin otettava enemmän vastuuta työssä olevien työntekijöiden kuntoutuksesta.

Arvoisa puhemies! Onko kuntoutuslainsäädäntö vähentänyt byrokratiaa, lisännyt eri hallinnonalojen yhteistyötä, parantanut kuntoutu-

jan asemaa? Valitettavasti ei. Lainuudistus on vaikuttanut ratkaisevasti terveydenhuollon ja Kansaneläkelaitoksen yhteistyöhön. Kun periaatteena on kuntoutuksen oikea-aikaisuus, viiveiden toteuttaminen, se ei ole käytännössä toteutunut syystä, että terveydenhuollossa tehty henkilökohtainen kuntoutussuunnitelma, jonka tekemisessä kuntoutuja itse on ollut mukana — tämä kuntoutusanomus — on tarvetta aina lähettää Kansaneläkelaitokselle hyväksyttäväksi.

Kansaneläkelaitoksessa hakemus käsitellään uudelleen jopa yhden viranhaltijan viranomaisytyönä. Kuntoutujalla ei ole mahdollisuuksia osallistua oman asiansa käsittelyyn. Kansaneläkelaitoksen paikallistoimistoissa ei ole riittävästi henkilökuntaa eikä riittävästi terveydenhuollon koulutusta saaneita henkilöitä töissä. Kansaneläkelaitos voi myös tutkituttaa samat asiat uudelleen, tehdä päätöksen, joka muuttaa kuntoutusta tai pahimmassa tapauksessa on kielteinen.

Tässä käsittelyssä tapahtuu siis turhaa viivytystä. Tieto päätöksestään ei kulkeudu aina välittömästi kuntoutujalle, joka joutuu usein itse sitä kyselemään. Tieto sen paremmin kuin perustelutkaan eivät tule hoitavalle lääkärille tai terveydenhuollon yksikköön, jolloin tapahtuu kuntoutujan väliin putoaminen. Eri hallinnonhaarojen yhteistyön parantamistavoite ei ole siis toteutunut, vaan on käynyt päinvastoin. Eri tahot ovat jopa rakentaneet väliaitoja ja varmistaneet omia asemiaan rahanpuutteen vuoksi. Samanaikaisesti tapahtuu toimintojen ja tutkimuksen päällekkäisyyttä, joka lisää kustannuksia ja hidastaa kuntoutustapahtuman toteuttamista.

Kuntoutuslaki Kansaneläkelaitoksen osalta on kuitenkin tästä kritiikistä huolimatta pääasiassa toiminut kohtuullisen hyvin. Kuntoutettavien määrä on pysynyt suurin piirtein entisellään. Kustannukset ovat lisääntyneet, joka johtuu osittain siitä, että Kansaneläkelaitoksen kustannettavaksi tuli uusia toimintoja, kuten kuntoutusraha ja vaikeavammaisten lääkinnällinen kuntoutus. Näyttää kuitenkin siltä kuin olisi nyt astuttu pieni askel taaksepäin invalidi-huoltolain aikaan, jossa maksaja, kuntoutuksen antaja ja kuntoutusesityksen tekijä kuuluvat eri järjestelmiin. Niiden välille tarvitaan siis monimutkainen säännöstö ja valvonta, joka lisää kuntoutuksia ja hidastaa kuntoutuksen oikea-aikaisuutta.

Tulevaisuudessa väestön ikääntyessä kuntoutustarve lisääntyy. Kuntoutusmäärärahat tuskin

tulevat nousemaan. Kokoomuksen eduskuntaryhmän vaatimuksesta kuntouspalveluiden turvaamiseksi tulevaisuudessa:

- on yhdistettävä kuntoutuksen voimavarat;

- on vähennettävä toimintojen päällekkäisyyttä Kansaneläkelaitoksen, terveydenhuollon ja muiden järjestäjien välillä;

- on panostettava ennaltaehkäisyyn, vammaiskuntoutukseen ja kuntoutuksen oikea-aikaisuuteen;

- on siirryttävä laitospalvelusta avo- ja monimuotokuntoutukseen;

- on pyrittävä kokonaisvaltaiseen kuntoutukseen lähelle työ- ja hoitopaikkaa;

- laitospalvelusta on kehitettävä nykyisestä kaavamaisesta toiminnasta yksilökohtaisesti toteutettavia ohjelmia kuntoutujan tarpeita vastaavaksi;

- hotellipalvelut on erotettava aktiivikuntoutuksesta;

- kuntoutuksen antajia, kuntoutuspalvelun tuottajia on kilpailutettava;

- monimutkaista kuntoutuslainsäädäntöä on yksinkertaistettava; ja

- kuntoutuksen taloudellisuutta ja kustannusvastaavuutta on seurattava.

Mielestämme kuntoutusvaroja on suunnattava erikoisesti mielensterveys-, päihdehuolto- ja vajaatyökykyisten työttömien kuntoutukseen, eikä pidä unohtaa yli 65-vuotiaiden kuntoutuksen järjestämistä. Myös kuntoutuskoulutus on otettava osaksi terveydenhuollon ja sosiaalitoimen normaalia koulutusta.

Kokoomus kantaa huolta erityisesti terveydenhuollon voimavarojen riittävydestä kuntoutuksen toteuttamiseksi tulevaisuudessa, koska suurin osa terveydenhuollon kuntoutuksesta tulee edelleen toteutumaan kuntien kustantamana osana terveydenhuoltoa. Terveydenhuollossa ja sosiaalitoimessa oleva kuntoutuksen korkeatasoinen tietotaito on tehokkaasti käytettävä potilaiden kokonaisvaltaiseen kuntoutukseen, mutta myös asennekasvatuksella on annettava kuntoutujalle omaa vastuuta ja motivaatiota kuntoutukseen.

Arvoisa puhemies! Kuntoutus on olennainen osa hoitoa, osa ihmisen pärjäämistä työssä ja kotihoidossa. Kokoomuksen mielestä on tärkeää, että kuntoutusjärjestelmä tulevaisuudessa vastaa väestön kuntoutustarpeita ja että se on yhteiskunnan kannalta maksimaalinen, kattava ja kustannuksiltaan hallittavissa oleva sekä että se tukee työkyvyn ylläpitämistä ja toimintakyvyn

säilyttämistä ja takaa myös vammaisille ihmisarvoisen elämän.

Ed. Mäkelä merkitään läsnä olevaksi.

Ed. O. Oja : Arvoisa puhemies! Kuuntelin suurella mielenkiinnolla ed. Ala-Harjan asiantuntevaa puheenvuoroa. Lääkärinä hän hyvin tietää ne haasteet, joiden edessä kuntoutustointamme on. Kuitenkaan ei voinut välttyä siltä johtopäätökseltä, että ed. Ala-Harjan lopuksi tarjoamat lääkkeet kaikkien hyvien tavoitteiden toteuttamiseksi eivät tule kyllä onnistumaan ilman lisärahoitusta. Tähän varmaan voimme palata myöhemmin keskustelussa.

Arvoisa puhemies! Kuntoutustoiminnan taustalla ovat niin humanitaariset kuin yhteiskunnalliset perusteet, todetaan myös kuntoutuslainsäädännössä. Kuitenkin se, kuinka paljon kulloinkin painotetaan yhteiskunnan edun lisäksi tasa-arvoisuuden ja täyden osallistumisen periaatteita, riippuu paitsi taloudellisista resursseista myös niistä arvoista, jotka ovat vallalla yhteiskunnassa.

Kuntoutuslainsäädännön uudistuksen taustana oli selkeästi huoli työvoiman riittävydestä ja ennenaikaiselle eläkkeelle pääsevien määrästä. Lakiuudistuksella haluttiin parantaa ikääntyvien työntekijöiden, vajaakuntoisten ja vaikeavammaisten selviytymis- ja työntekomahdollisuuksia, selkeyttää kuntoutusjärjestelmien työnjakoa ja kehittää niiden välistä yhteistyötä, turvata kuntoutujan toimeentulo sekä parantaa kuntoutuspalvelujen saatavuutta ja kuntoutujan asemaa. Uudistuksella pyrittiin myös lisäämään vammaisten ja vajaakuntoisten kuntoutusmahdollisuuksia siten, että he voisivat elää oma-toimisina ja välttyä mahdollisimman pitkään laitoshoidolta.

Vaikeavammaisten vaativan lääkinnällisen kuntoutuksen järjestämisvastuu ja rahoitus siirtyivät kunnalliselta terveydenhuollolta Kansaneläkelaitokselle. Tutkijat arvioivatkin kyseisen siirron kuntoutusrahallain ohella lakiuudistuksen merkittävimmäksi tulokseksi.

Kuntoutusta tarvitsevan kansalaisen kannalta uudistus ajoittui viime hetkiin, sillä lain voimaantulo ajoittui siihen hetkeen, jolloin maamme talous ajautui voimakkaaseen kurimukseen ja työvoimapula muuttui ennennäkemättömäksi työttömyydeksi. Samalla valtio alkoi voimakkaasti velkaantua. Voidaan sanoa, että kuntoutuslainsäädännön uudistaminen ja toteuttami-

nen oli niitä viimeisiä aitoja uudistuksia, jotka paransivat yksilöiden asemaa. Sen jälkeen edessä on ollut vain heikennysten ja säästöjen aika.

Kun siis uhkaava työvoimapula oli keskeinen lähtökohta kuntoutuslainsäädännön uudistukselle 80-luvun lopulla, niin jäljellä olevan 90-luvun merkittävien kuntoutushaaste on voimakkaasti kasvanut pitkäaikaistyöttömyys. Vuonna 1990 oli keskimäärin 3 000 yli vuoden työttömänä yhtäjaksoisesti ollutta työnhakijaa, ja tämän vuoden elokuussa heitä oli 139 000. Yli puolitoista vuotta yhtäjaksoisesti työttömänä olleita oli 71 000, ja peräti 36 000 työtöntä oli ollut kaksi vuotta yhtäjaksoisesti työttömänä.

Pitkäaikaistyöttömyyden torjunnalla ja pitkäaikaistyöttömien työllistämällä on siksi merkitystä paitsi työttömien toimeentulolle myös heidän työ- ja toimintakyvyilleen. Työllistäminen on siten samalla parasta ennalta ehkäisevää kuntoutusta, vaikkei sitä varsinaiseksi kuntoutukseksi luettaisikaan.

Toinen oleellinen toimintaympäristössä tapahtunut muutos, jolla on vaikutusta kuntoutuksen kehittymiseen taloudellisen taantuman ohella, on palvelurakenteen muutos laitoshoidosta avohoitoon. Esimerkiksi psykiatrisella puolella muutos on ollut todella raju. Laitospaikkoja on 12 vuoden aikana supistettu lähes 70 prosenttia, kuten ed. Ala-Harjakin totesi. Samana aikana noin 12 000 pitkäaikaissairasta psykiatrista potilasta on siirretty avohoitoon. Kuitenkaan avohoitoa ei ole kyetty vastaavasti kehittämään alkuperäisten suunnitelmien mukaisesti. Kun tämän lisäksi on osoittautunut, että säästösyistä mielenterveyspalveluita leikataan muita rajummin ja hoitoyksiköt toimivat jo ääri-rajilla, voidaan ja on syytä olla todella huolissaan psykiatristen potilaiden tilanteesta.

Väestökehityksellä ja erityisesti väestön ikärakenteen muutoksella on myös oleellinen merkitys tulevaan kuntoutustarpeeseen. Suomen kuten muiden Länsi-Euroopan maiden kehitys näyttää olevan kohti ikääntyvien yhteiskuntaa. Tämän vuoksi työttömien toimintakyvyn ylläpitämisen ohella ikääntyvien kuntoutustarpeet korostuvat tulevaisuudessa. Nyt tulisikin kohdistaa jo ennalta ehkäisevästi työkykyä ylläpitävää toimintaa nimenomaan suuriin ikäluokkiin. Riittävän varhain aloitetut kuntoutustoimenpiteet lisäävät paitsi kuntoutuksen onnistumista myös kuntoutujan omaa motivaatiota. Tässä merkityksessä työeläkejärjestelmien ja työterveyshuollon osuutta kuntoutuksessa on selvästi kasvatettava.

Tavoite, että kansalaiset voisivat osallistua

työelämään ja selviytyä elämänsä muista vaatimuksista kykyjensä ja ikänsä edellyttämällä tavalla entistä paremmin ja entistä pidempään, on yhä ajankohtainen. Vanhusväestön kasvaessa on perusteltua lisätä resursseja toimintakykyä ja omatoimista selviytymistä edistäviin toimenpiteisiin. Kuntoutustoiminnassa on siis vastaisuudessa otettava huomioon muitakin tavoitteita kuin työllistämiseen tai työssä pysymiseen tähtäviä.

Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunta on mietinnössään todennut kiireellisiksi seuraavat kuntoutuslainsäädännön muutostarpeet:

1) Työeläkejärjestelmän vastuun täsmentäminen, jotta työelämässä olevien kuntoutus aloitettiin riittävän aikaisin.

2) Kuntoutusrahalain mukaisen kuntoutusrahan kattavuuden laajentaminen myös työtä vailloleiviin päihdeongelmaisiin laituskuntoutuksen ajalta, kun tavoitteena on työelämään palautuminen.

3) Kansaneläkelaitoksen järjestämä vaikeavammaisten lääkinnällisen kuntoutuksen saamisedellytysten tarkistaminen siten, että kaikilla vaikeavammaisilla on mahdollisuus välttämättömään kuntoutukseen.

4) Tulkintamuutosta nykykäytäntöön, jotta mielenterveyspotilaiden lääkinnällinen, ammatillinen ja sosiaalinen kuntoutus saatetaan rinnasteiseksi muun kuntoutuksen kanssa.

Näiden valiokunnan esille tuomien muutostarpeiden johdosta on sanottava, että ne ovat toteutettavissa välittömästi ja varsin vähäisin kustannuksin. Hallituskin on kyllä hyvin perillä näistä kiireellisistä muutostarpeista. Silti se on syyskuun 30 päivänä antamassaan lakiesityksessä, hallituksen esitys n:o 207, jättänyt pois edellä mainitut, selonteossa jo ehdotetut tarpeelliset lainmuutokset, joista aiheutuisi näitä vähäisiä kustannuksia. Tätä valiokunta ei siis ole hyväksynyt, vaan pitää edellä mainittuja lakimuutoksia välttämättöminä.

Valiokunnan yksimielisessä mietinnössä kiinnitetään huomiota myös kuntoutuksen laatuun ja tehokkuuteen. Toimivan yhteistyön puute terveydenhuollon ja Kansaneläkelaitoksen välillä näyttää eräissä tapauksissa aiheuttavan päällekkäisiä tutkimuksia, lisäkustannuksia sekä viivästyksiä kuntoutuksen oikea-aikaisessa aloittamisessa.

Valiokunnan saamien tietojen mukaan apuvälineiden saannissa on suuriakin kuntakohtaisia eroavaisuuksia. Jotkut kunnat ovat karsineet

myönnettävien apuvälineiden valikoimaa ja rajoittaneet välineiden määrää. Esimerkiksi sokeain valkoinen keppi on näkövammaisten perusapuväline. Monet kunnat ovat kuitenkin rajoittaneet sen saantia yhteen kappaleeseen vuodessa aikaisemman kolmen sijasta.

Lisäksi kunnat ovat ryhtyneet perimään kuntoutujilta omavastuuosuuksia, vaikka apuvälineet ovat lainsäädännön mukaan edelleen maksuttomia kuntoutujille. Valiokunnan saaman tiedon mukaan omavastuuosuudet voivat vaihdella muutamasta kympestä jopa viiteensataan markkaan apuvälinettä kohden.

Kuntoutuksen onnistuminen edellyttää kuntoutujan omaa motivaatiota ja sitoutumista. Asiantuntijakuulemisen yhteydessä kävi varsin selvästi ilmi se, että kuntoutujan osallistuminen oman kuntoutuksensa suunnitteluun ja päätökseen ei ole toteutunut odotetulla tavalla. Valiokunnan mielestä tilanne vaatii korjausta, ja samoin on parannettava kuntoutujan mahdollisuuksia saada tutustua hoitoon ja kuntoutumiseen liittyviin viranomaisohjeisiin.

Valiokunta valmisteli mietintöönsä hyvän yhteisymmärryksen ilmapiirissä kunnianhimoisena tavoitteenaan kuntoutuksen kehittäminen ja lainsäädännössä olevien, kiireellistä korjausta vaativien muutostarpeiden toteuttaminen. On varsin toivottavaa, että hallituksessa suhtaudutaan vakavasti valiokunnan maltillisiin esityksiin.

Arvoisa puhemies! Haluan seuraavaksi tuoda esiin eräitä näkökohtia kuvaamalla erityisesti kehitysvammaisten tilannetta, mutta tiedän hyvin ja valiokunnassa tiedämme, että vastaavallaisia esimerkkejä voisi esittää myös muiden vammaisryhmien osalta, mutta esimerkin luonteisesti kuvaan nyt joitakin tapauksia kehitysvammaisten kohdalta.

Kuntoutuslakiuudistus on selvästi merkittävästi parantanut vaikeavammaisten kehitysvammaisten mahdollisuuksia Kansaneläkelaitoksen kuntoutuslain 3 §:n mukaiseen kuntoutukseen. Silti vaikeavammaisuuden määrittelyssä esiintyy suuria ongelmia. Esimerkiksi joitakin kehitysvammaisten ryhmiä tulkitaan joko liian lievästi tai liian vaikeasti vammaisiksi, jolloin he jäävät kuntoutuksen ulkopuolelle. On tiedossa, että myös eräiltä pieniltä ryhmiltä evätään kuntoutus sillä perusteella, että vamma aiheuttaa jatkuvaa toimintakyvyn heikkenemistä eikä edellytyksiä kuntoutukselle näin ollen katsota olevan. Tämä on inhimillisesti ja moraalisesti arveluttavaa.

Kehitysvammaisten nuorten pääsy kuntou-

tuslain 2 §:n mukaiseen ammatilliseen Kansaneläkelaitoksen kuntoutukseen on työttömyyden lisääntyessä entisestäänkin vaikeutunut. Työkyvyttömyyseläkkeelle siirto ei voi olla yhteiskunnallisesti järkevä eikä yksilötasolla oikeudenmukainen ratkaisu lievästi kehitysvammaisen nuoren kohdalla, ellei hänen kuntoutustarvettaan ja -kykyään ole perusteellisesti selvitetty. Nyt on kuitenkin käynyt ilmi, että työkyvyttömyyseläke on se, jota liian helposti tarjotaan vaihtoehdoksi.

On myös esimerkkejä siitä, että kuntoutusta antava toimipiste määräytyy rahoittajan eikä asiakkaan tarpeiden mukaisesti. Esimerkiksi kehitysvammaisia lapsia on siirretty tutuilta terveyskeskuksen puheterapeuteilta Kansaneläkelaitoksen rahoittamaan yksityiseen puheterapiaan, jotta kuntoutukseen saadaan Kansaneläkelaitoksen rahoitus. Kun järkevää olisi, että rahoitus joustaa asiakkaan edun mukaisesti, näissä tapauksissa jousto tapahtuukin asiakkaan vahingoksi. On aivan selvää, että jos luottamuksellinen ja hyvin alkanut hoitosuhde katkeaa, asiakashan siitä kärsii.

Kunnat ovat vähentäneet säästösyistä kuntoutuspalvelujaan, kuten täälläkin on tänään moneen kertaan mainittu. Valtionosuusuudistus on merkinnyt huomattavaa rahoituksen muutosta mm. kehitysvammahuollossa. Kunnat voivat nykyisin itse päättää, miten ne käyttävät valtionosuuksia kehitysvammaapalveluihin. Näyttääkin siltä, että kehitysvammahuollon kuntayhtymien rahoitusmahdollisuudet ovat heikentyneet ja paikoin kehitysvammaisten tarvitsemat kuntoutuspalvelut ovat jopa uhattuina.

On selvästi ollut nähtävissä myös se, että kunnat ovat olleet aktiivisesti siirtämässä kuntoutusvastuutaan Kansaneläkelaitokselle. On kuitenkin muistettava se, että ne kehitysvammaiset, joilla ei ole oikeutta vaikeavammaisten kuntoutukseen, ovat riippuvaisia terveyskeskusten, keskussairaaloiden, erityishuollon kuntayhtymien ja muiden julkisten palvelujen tarjoamista kuntoutuspalveluista.

Arvoisa puhemies! Otin siis esimerkin kehitysvammaryhmän osalta. Vastaavia esimerkkejä todella löytyisi myös muiden vammaisryhmien kohdalta.

Me vasemmistoliitossa kyllä tiedämme, että talouden todellisuutta ei voida paeta, ei päiväuniin eikä pilvilinnoihin. Me tiedämme, että valtio on velkaantunut voimakkaasti ja uhkaa velkaantua edelleen, ellei käänteestä päätetä. Maassa on edelleen puoli miljoonaa työtöntä. Vaikka olettaisimme talouden käänteen tapahtuneen ja

uskoisimme sen pysyvyyteen, on syytä varautua siihen, että seuraava laskukausi voi olla taas edessä, kenties jo viiden vuoden kuluttua. Jos valtion velkaantumista ja työttömyyttä ei ole siihen mennessä saatu vähennetyksi oleellisesti, Suomessa olemme entistä tukalammassa tilassa. Velkaisen ja korkean työttömyyden valtio uhkaa jälleen syöksyä lamaan.

Kun sanoin, että pidän valtion velkaa ongelmalla, se ei ole ristiriidassa sen kanssa, että me vasemmistoliitossa laman alkaessa vastustimme säästötoimia. Me näet jo tuolloin sanoimme, että lamaan mentäessä on huolehdittava työllisyydestä ja ostovoimasta siten, että vasta nousun alkaessa toteutetaan säästöjä. Hallitus ei meitä kuunnellut. Sen toisenlainen talouspolitiikka syvensi lamaa ja siten itse asiassa keräsi enemmän velkaa kuin toisella politiikalla olisi ollut tarpeen. Itku ei kuitenkaan tässä enää auta. Meidän on nyt eletävä Ahon ja Viinasen talouspolitiikan kitkien hedelmien kanssa.

Arvoisa puhemies! Vaikka me keskustelemme kuntoutusselonteosta, minusta tämä tausta on välttämätöntä ymmärtää ja se on välttämättä puhuttava julki myös tässä yhteydessä. Ei nimittäin olisi oikein, että jokaisen sosiaalipolitiikan lohkon kohdalla vain luettelisimme parantamistarpeet, joita kiistatta on, antaen samalla ymmärtää, että kyllä me korjaisimme kaikki puutteet, jos vain valta olisi meillä. On myönnettävä, että talouden tila asettaa ahtaat puitteet ja pakottaa lähivuosina hyvinvointivaltion puolustajat asettamaan asioita tärkeysjärjestykseen, jotta keskeinen puolustettava, niukoistakin mahdollisuuksista huolimatta oikeudenmukainen sosiaalipolitiikka voisi toimia.

Kuten sanoin, kuntoutuksessa on lainsäädännön uudistamisesta huolimatta edelleen eräitä puutteita. Katson kuitenkin, ettei näiden puutteiden korjaaminen olisi sellainen asia, etteikö niitä voisi toteuttaa niukkenevissäkin oloissa. Näin me vasemmistoliitossa näemme tämän asian.

Arvoisa puhemies! Mikäli kokoomuksen eduskuntaryhmä tulee toimimaan eduskunnassa jatkossa kuten ed. Ala-Harja täällä on todennut, uskon, että saamme omille pyrkimyksillemme lisää kannatusta.

Ed. N o r d m a n : Arvoisa puhemies, värderade talman! Rehabilitering är många beroende av, rehabilitering berör ännu flera och bör intressera oss alla. Social- och hälsovårdsutskottet har ägnat mycket tid åt redogörelsen och varit så

ambitiöst att vi har haft svårigheter att prioritera och koncentrera synpunkterna.

Betänkandet visar att bristerna och behoven är uppenbara. Men begränsade resurser bromsar förbättringstakten. Även i det här sammanhanget gäller det att använda befintliga resurser på mest ändamålsenliga sätt, så att så många klienter som möjligt får rehabiliteringshjälp. Rehabiliteringssystemet är splittrat och arbetsfördelningen därefter. Det behövs bättre samarbete, speciellt mellan Folkpensionsanstalten och hälso- och sjukvården.

Itsestäänselvänä pyrkimyksenä tulee olla kuntallisten palvelujen täysimittainen käyttö, koska nämä tuovat turvallisuutta ja läheisyyttä kuntoutujalle ja ovat kansantaloudellisesti edullisia. Kansaneläkelaitoksen palvelut suhteessa julkisiin palveluihin on selvitettävä. Tämä sanottuna tietoisena siitä, että vaihtoehtoja tarvitaan mm. vaihtelevien asukaspohtien, kohderyhmien, kielilojen, etäisyyksien, pätevyysvaatimusten ja muiden tekijöiden vuoksi. Kuntoutujaa ei kuitenkaan saa heittää organisaatiosta toiseen raioitussyiden vuoksi.

Kuntoutuksesta aiheutuvat kustannukset onkin nähtävä riittävän laajasti. Alhaisemmat kuntoutuskustannukset eivät merkitse samaa kuin säästö yhteiskunnan tai yksilön kannalta. Ihminen on nähtävä voimavarana ja samoin on nähtävä tehtyjen tai tekemättä jätettyjen toimenpiteiden seurausvaikutukset.

Valiokunnan lausuma, jonka mukaan kuntoutus ehkäisevänä ja toimintakykyä ylläpitävänä toimintana on asetettava sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten etusijajärjestyksessä korkealle tasolle, on todella syytä panna merkille.

En primär målsättning för rehabiliteringspolitiken skall vara att behandlingen skall sättas in i ett tidigt skede. Då blir resultatet bäst och vårdkostnaderna för klienten minst. För att detta skall lyckas måste rehabiliteringsmöjligheter finnas, villkoren på arbetsplatsen göra det möjligt och människor uppmuntras att söka rehabilitering. En precisering av arbetspensionssystemets ekonomiska ansvar liksom Folkpensionsanstaltens yrkesinriktade rehabilitering behövs, samt effektivare samarbete mellan arbetsplatser, Folkpensionsanstalten och arbetspensionsanstalter.

När den nya lagstiftningen kom till, motiverades en utbyggd rehabilitering med växande be-

hov av arbetsföra. Efter en hård rationalisering på arbetsplatserna handlar det nu om att ta hand om personer som slits ut i förtid av hårt arbete och sådana som mår illa p.g.a. arbetslöshet. Vad detta medför kan vi bara ana oss till.

Työkyvyttömyyden vuoksi varhaiseläkkeelle siirtyneiden määrä on maassamme suuri, vaikka yhä useammalta hakijalta evätään varhaiseläke. Taustalla on yhä useammin psykiatrinen diagnoosi. Tämä on otettava huomioon niin työympäristössä kuin kuntoutuspolitiikassakin. Onkin olemassa ilmeinen tarve panostaa enemmän psykiatriseen kuntoutukseen, jolla on ammatilliset tavoitteet. Tällaisen kuntoutuksen tulee olla laaja-alaista ja kokonaisvaltaista. Tässä pyrkimyksessä Kansaneläkelaitoksen tulee kannustaa uusiin otteisiin.

I social- och hälsovårdsutskottet har sakkunniga hävdat att rehabiliteringen skiljs från hälso- och sjukvården på ett onaturligt sätt. Samordningen av rehabilitering som utförs av Folkpensionsanstalten och hälso- och sjukvården är otillräcklig. Klientens inflytande på Folkpensionsanstaltens administrativa beslut är litet. Avsteg görs från personliga vård- och rehabiliteringsplaner utan ordentliga motiveringar och klienter utelämnas åt sig själva med sina problem. Lika väl som preventiva åtgärder bör uppföljande åtgärder betonas med tanke på resultatet.

I utskottsbehandlingen har eferlyst en starkare ställning för klienterna, som bör tillåtas spela en aktivare roll i planeringen av sin rehabilitering och i beslutsprocessen. Besvärskläggnad skall i sista hand tryggas klientens rättsskydd. Särskilt handikapporganisationerna efterlyser större möjligheter att delta i beredningen av bestämmelser och mera information och anvisningar om service och vård.

On ryhmiä, joilla on heikko asema kuntoutustoiminnassa ja jotka tarvitsevat tukea asenne-muutoksessa, valintakriteereissä ja hoitomenetelmissä. Kuten on jo todettu, mielenterveysongelmissa kärsivien ihmisten asemaa on parannettava. Eikä tämä koske pelkästään työelämässä olevia. Tämä on erityisen tärkeää tilanteessa, jossa laitospaikkoja vähennetään tuntuvasti ja avohoito ei ehdi mukaan. Hoitolaitoksesta pääsy ei merkitse sitä, että henkilö selviää omin päin. Tämä asia on pyrittävä koordinoimaan muiden kuntoutujien kuntoutuksen kanssa.

Väärinkäyttäjien ryhmä jätetään melko häi-

kailemättömästi oman ja lähimpiensä avun vaaraan. Valtio ja kunnat vetäytyvät vastuusta lyhytnäköisin argumentein. Niin inhimilliset kuin taloudellisetkin seikat puhuvat sen puolesta, että heille on raivattava tilaa kuntoutuksessa. Mitä kauemmin apu viipyy, sitä todennäköisempänä seurauksena on laitoshoido ja varsin suuret sairauskulut. Kuntoutusraha on ulotettava myös väärinkäyttöongelmista kärsiviin työttömiin.

En utredning av hur rehabiliteringen för gravt handikappade — även 65 år fyllda — kunde förbättras, bör ske i snabb ordning. Det handlar om allas rätt till livskvalitet oberoende av åldern. Rätt för Folkpensionsanstalten att köpa kommunala tjänster kunde i det här sammanhanget övervägas. Rehabiliteringstjänsterna för utvecklingsstörda är osäkra och försvårar satsningen på självständigt boende.

Barnperspektivet saknas här liksom i många andra sammanhang. Det finns anledning att lyfta fram barnens behov av rehabilitering. Alarmerande rapporter om psykiska problem från skolor kräver samarbete med utbildningssektorn.

Rätten till avgiftsfria hjälpmedel bör tryggas. Nu försöker kommunerna gallra i lagstadgade rättigheter och uppbära avgift för avgiftsfria hjälpmedel.

Sosiaali- ja terveystaloustalouden korostaa suojatyön, työtoiminnan, palveluasumisen tai asumispalvelujen tärkeyttä kuntoutuksen yhteydessä. Tarvitaankin uutta suojatyötä koskevaa lainsäädäntöä ja vastaavaa panostusta vajaakuntoisten työllistämiseen kuin esimerkiksi Ruotsissa, jossa yhteiskunnan tukemat niin sanotut Samhall-yritykset toimivat hyvin työnantajina. Ylipäänsäkin on syytä korostaa kuntoutuksen kokonaisuutta, mikä merkitsee myös omaisten ja läheisten osallistumista toimintaan.

Tämän päivän Suomessa hallinnossa käynnissä oleva kustannusten karsiminen ei saa johtaa hätiköityihin toimenpiteisiin. Nopeaa hoitoa ja avohoidon priorisointia kuntoutuksessa ei saa tehdä itsetarkoitukseksi. Kuntoutujalle on oltava aikaa ja tilaa kokonaisvaltaisessa hoitokulttuurissa.

Ruotsalaisen eduskuntaryhmän mielestä selonteossa puututaan olennaisiin tarpeisiin, jotka vaativat uusia järjestelyjä ja lainsäädäntötoimenpiteitä.

Värderade talman, arvoisa puhemies! Den kostnadsjakt som pågår i förvaltningen i dagens

Finland får inte leda till förhastade åtgärder. Snabb behandling och prioritering av öppen vård i rehabiliteringen får inte göras till ett självändamål. Det måste finnas tid och rum för klienterna i en helhetsinriktad vårdkultur.

Svenska riksdagsgruppen anser att redogörelsen pekar på väsentliga behov som kräver nya arrangemang och lagstiftningsåtgärder.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. N i k u l a : Arvoisa puhemies! Selonteon lähete keskustelussa 12.4.1994 vihreiden ryhmäpuheenvuoron käyttänyt ed. Ulla Anttila tähdensi kuntoutukselle asetettavat tavoitteet kahdeksaan kohtaan. Niissä esitettiin kuntoutuksen tuloksellisuutta ja sen tarpeen ennaltaehkäisyä, priorisointia, kuntoutuvan ihmisen perusoikeuksia ja työllistymistä, taloudellisen eriarvoisuuden poistamista ja kuntoutujan omaa osallistumista sekä hallinnon selkeyttä ja tehokkuutta.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta, jonka jäsen tuolloisen ryhmäpuheenvuoromme käyttäjä ed. Ulla Anttila on, listaa mietintönsä aluksi tavoitteet ja niiden saavuttamiseksi tarvittavat toimenpiteet olennaisissa kohdissa samalla tavoin kuin vihreä eduskuntaryhmä. Näin ollen voimme todeta, että ryhmämme yhtyy sosiaali- ja terveysvaliokunnan kannanottoihin. Mielestämme koko eduskunnan on perusteltua tehdä samoin. Valiokunnan mietintö yhdessä selonteon kanssa antaa hallitukselle sekä muillekin tahoille hyvän pohjan kuntoutuksen eri alueilla tapahtuvalle kehittämistyölle.

Kuntoutusselonteko perustuu lähinnä vuoden 1992 kokemuksille uuden kuntoutuslainsäädännön voimassaolosta. Vertailukohteena on käytetty vuosia 1990 ja 1991. Valiokunta on tosin omalta osaltaan hankkinut mm. laajahkolla asiantuntijakuulemisella viimeisimmät tiedot, jolloin lainsäädännön vaikutusten arvioinnin aikaväli on jonkin verran pidentynyt, mutta edelleenkin monet kysymykset vaativat eduskunnan seurantaakin myös jatkossa. Tätä edellyttävät myös eduskuntakäsittelyssä esiin nostetut uudet painotukset ja kehittämisaalueet. Tämä taas puoltaa sosiaali- ja terveysvaliokunnan esittämää uutta selontekoa eduskunnalle neljän vuoden kuluttua vuonna 1998.

Uudessa selonteossa on tarkasteltava kuntoutuksen eri osapuolien toimintaa ja tehtävien täyt-

tämistä. Tämä koskee myös Kansaneläkelaitoksen valtuutettuja, joilla on tärkeä tehtävä valvoa ja seurata Kansaneläkelaitoksen vastuulla olevaa varsin laaja-alaista kuntoutusta sekä sen riittävyyttä ja tehokkuutta. Tässä tehtävässään Kellan valtuutettujen on pystyttävä arvioimaan kriittisesti myös Kansaneläkelaitoksen omia toimia.

Yleiseltä kannalta merkittävin saavutus selonteon eduskuntakäsittelystä on kuntoutuksen ymmärtäminen yhtenä elimellisenä osana siinä toiminnassa, joka tähtää ihmisen terveyden ja terveellisyysylläpitämiseen sekä saavuttamiseen. Kuntoutuksen piiriin tulevat ihmiset ovat elämäntilanteiltaan ja tarpeiltaan hyvin erilaisia. Heidän sairauksiensa ja vammojensa laatu vaihtelee suuresti, mutta kaikille on yhteistä se, että niiden ennaltaehkäisy on yhtä välttämätöntä kuin kuntoutustoimenpiteet sairauden tai vamman ihmistä kohdattua.

Kuntoutuksen yksilökohtaiset tavoitteetkin vaihtelevat tapausten mukaan. Yleinen tavoite työkyvyn palautumisesta on keskeinen ja tärkeä, mutta yhtä olennaista on se, että myös niissä tapauksissa, joissa näin pitkälle menevää tavoitetta ei voida saavuttaa, kuntoutuksen määrästä ja laadusta ei tingitä. Tavoitteet on asetettava yksilökohtaisten mahdollisuuksien perusteella. Tällaisen kuntoutuksen järjestäminen ja ylläpitäminen kertoo yhteisvastuuta kantavasta yhteiskunnasta. Kuntoutettavien ihmisten määrä on sinänsä suuri, mutta silti he muodostavat yhden yhteiskunnan vähemmistöryhmistä, ryhmän, johon kuitenkin kuka tahansa meistä saattaa elämänsä taipaleella joutua siirtymään.

Kuntoutuminen on myös lääketieteellisen tiedon ja yhteiskunnallisen kokemuksen sekä sairauksien ja vammojen laadun vuorovaikutusta. Mitä enemmän kuntoutukseen laajassa mielessä keskitytään ja osoitetaan voimavaroja, sitä enemmän saadaan uutta tietoa sairauksien ja vammojen hoitamiseksi. Yhteiskunnan ratkaisuilla, kuten eduskunnan päättämällä lainsäädännöllä, on merkittävä toimintaa ohjaava vaikutus.

Esimerkkinä voidaan käyttää liikennevakuutusta, joka meillä jo 1950-luvulta alkaen on ollut varsin kattavaa moniin muihin verrattuna. Hyvä vakuutusurva on puolestaan ollut käyttövoimana liikenneonnettomuuksissa vammautuneiden hoidolle ja kuntoutukselle. Seurauksena oli, että Suomesta tuli jo 1960-luvulla liikennevammojen lääketieteellisen hoidon tason johtavia maita. Motiivina oli ihmisten auttamisen ohella tarve

pienentää vakuutuskorvauksia kuntouttamalla onnettomuuksissa vammautuneet mahdollisimman monessa tapauksessa takaisin työelämään.

Esimerkki osoittanee kuntoutuksen erilaiset intressit, joista osa on yksilökohtaisia ja muut yhteiskunnallisia. Ne ovat sinänsä erimitallisia, inhimillisiä ja taloudellisia, mutta yhdessä ne perustelevat tehokkaan kuntoutustoiminnan järjestämisen. Ehkä tästä voisi johtaa kuntoutuksen koko tarvekehän. Yhteiskunta, joka tuntee vastuunsa kovaosaisimmista jäsenistään, huolehtii heidän kuntoutumisestaan mahdollisimman hyvin ja näin sekä lieventää yhteiskunnan inhimillistä hätää että saavuttaa kokonaistaloudellista etua.

Toinenkin esimerkki voisi valaista tätä ajatuskulkua. Runsas vuosi sitten kansanedustajille esiteltiin suomalaista vammaisten apuvälineiden tuotantoa alkaen asuntoratkaisuista ja päättyen erilaisiin kulku- ja muihin henkilökohtaisiin apuvälineisiin. Osoittautui, että kehitys Suomessa juuri kuntoutustoimien ansiosta on selvästi edellä muita Länsi-Euroopan maita. Niissä ollaan paljolti vasta pyrkimässä sille tasolle, jolle meillä jo on ainakin auttavasti päästy. Tämä asemamme antaa kaiken muun ohella hyvät markkinaosuudet apuvälineiden tuotannossa ja kaupan käynnissä.

Arvoisa puhemies! Vihreä eduskuntaryhmä painottaa ennalta ehkäisevän toiminnan keskeistä merkitystä. Tämä on inhimillisesti ja yhteiskunnallisesti vähiten kustannuksia aiheuttava tapa estää sairauksien ja vammautumisen mukanaan tuomaa tuskaa ja avun tarvetta. Ennalta ehkäisevää toimintaa voidaan tehdä mitä moninaisimmilla aloilla. Jo yhdyskuntasuunnittelussa on huolehdittava siitä, että liikenneonnettomuuksien vaara minimoidaan. Yksinkertainen mutta valitettavan usein laiminlyöty periaate on se, että turvalliset kävelyreitit on aina järjestettävä asuntojen sekä kauppojen ja koulujen samoin kuin muiden vastaavien palveluiden välille. Kuntoutuksen merkitystä ilmeisesti täysin yksimielisesti korostava eduskunta tekisi merkillisen karhunpalveluksen tälle tavoitteelle, jos se sallisi yhdyskuntasuunnittelusta poistettavan näiden ratkaisujen toteutumisen tehokkaan valvonnan.

Kuntoutuksen tarvetta voidaan vähentää myös monin ympäristöterveydenhuollon toimenpitein. Meillä on jo aivan riittävästi tietoa esimerkiksi huone- ja ulkoilman epäpuhtauksien samoin kuin saastuneiden maa-alueiden aiheuttamista terveysriskeistä. Sama koskee elintarvikkeita. Silti valvontaorganisaatioiden edellytyksiä

puuttua ongelmiin ei ole mitenkään ainakaan parannettu.

On tietysti aivan perusteltua valvoa kauppojen kylmätiskejä ja pakattujen tuotteiden viimeisten myyntipäivien noudattamista, mutta työ jää pahasti puolittiehen, jos samaan aikaan rakennusvalvonnassa ei voida huolehtia siitä, että talot eivät homehdu ja pilaa asukkaiden terveyttä, taikka terveysvalvonta ei kykene estämään lasten leikkipaikkojen sijoittamista likaantuneiden maa-alueiden liepeille.

Arvoisa puhemies! Näillä esimerkeillä vihreä eduskuntaryhmä pyrkii osoittamaan, kuinka kaukaa ja monelta taholta parannusten ja toiminnan tehostamisen on lähdettävä liikkeelle, jotta kunnollisia tuloksia saadaan aikaan. Ne voidaan parhaiten toteuttaa laaja-alaisilla toimilla, joita joskus on kuvattu ilmaisulla ”kokonaisvaltainen”, näin myös nyt käydyssä keskustelussa kuullakseni. Mielestäni jokaisen eduskuntaryhmän olisi omalta osaltaan käytävä samanlaiseen kartoitukseen, jotta eduskunnan palaute hallitukselle olisi mahdollisimman perusteellinen.

Kuntoutuksen pragmaattisimmat tavoitteet löytyvät työelämästä, niin kuin selonteosta sekä sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnöstäkin käy ilmi. Näihin kannanottoihin ja tavoitteisiin ei sinänsä ole poikkipuolista sanaa lausuttavana. Mielestämme on kuitenkin korostettava yhtä suomalaisen työelämän helmasyntiä, nimittäin työnantajan ja työntekijän vastakkainasettelua. Sairauksien ja vammautumisen ennaltaehkäisyssä jos missään sekä työnantaja että työntekijäpuolen intressit ovat yhden suuntaiset. Näin ollen myös ennalta ehkäisevässä työssä tulee toimia yhteisesti. Tämä merkitsee sitä, että työntekijöiden näkemyksiä ja ehdotuksia on kuunneltava paljon herkemällä korvalla kuin nyt tapahtuu.

Vihreiden niin kuin varmasti useimpien muidenkin havainto muutaman viime vuoden kehityksestä on, että työnantaja- ja työntekijäpuolen vastakkainasettelu on kuitenkin vain kärjistynyt. Kehitys tulisi voida muuttaa päinvastaiseksi. Juuri ennalta ehkäisevä työ on sellainen alue, jolla työpaikan suhteiden kehitys voidaan kääntää tasa-arvoa ja yhteenkuuluvuutta lisäävään ja lujittavaan suuntaan sekä tehdä lopullinen irtioto patruunamentaliteetista.

Asian laajuutta osoittaa, että kuntoutustarpeen ennalta ehkäisyä voidaan toteuttaa esimerkiksi työajan jakamisella ja muilla työaikajärjestelyillä, joiden avulla työkyvyn aleneminen pys-

tytään pysäyttämään. Näiden toimenpiteiden työllisyystään lisäävää merkitystä korostetaan tasavallan presidentin työllisyystyöryhmän raportissa ja vihreiden siitä tekemässä lakialoitteessa. Esimerkki osoittaa, miten työelämän uudistuksilla voi olla useita erilaisia myönteisiä vaikutuksia. Sama koskee työpaikkojen henkisen väkivallan torjumista ja myös työntekijöiden sukupuolisen häirinnän estämistä.

Asian merkitys ilmenee siitäkin, kuinka yleisiä mielenterveyden ongelmat työelämässä ovat. Henkinen pahoinvointi on yksi suurimmista työkyvyttömyyden aiheuttajista. Tämän torjumisen lähtökohta on, että tajutaan, miltä toisesta tuntuu. Mutta tarvitaan muitakin. Vihreän ryhmän piiristä nostettiin esiin myös ihmisten keskinäisen kommunikoinnin oikean osaamisen tärkeys. Tämä on vaativa haaste myös koulujärjestelmällemme.

Tärkeä erityisryhmä ovat lapset, joiden elämää vanhempien työssään ja muutenkin kokevat vaikeudet voivat rasittaa hyvinkin raskaasti. Lapset joutuvat usein sijastakärsijän asemaan. Niin hyvin ennalta ehkäisevässä toiminnassa kuin kuntoutuksessakin lasten oikeudet ja tarpeet on otettava herkillä vaistolla ja tarkoin huomioon.

Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta on mielestämme oikein kiinnittänyt huomiota kuntoutuksen avohoidon kytkemiseen muihin toimiin. Erityisesti mielenterveyspotilaiden avohoidon lisääminen on osoittanut ongelmat, jotka aiheutuvat jatkuvan hoidon tarpeessa olevien ihmisten sysäämisestä oman onnensa tai läheistensä avun varaan. Avohoito on varmasti yksi oikea ja tarpeellinen kuntoutuksen muoto, mutta se ei saa johtaa yhteiskunnan vastuun väistämiseen.

Selonteossa viitataan siihen, että kuntoutus ei ole kunnissa ollut yhtä tuntuvien leikkausten kohde kuin muut palvelut. Tältä osin teksti, ikävä kyllä, näyttää vanhentuneelta. Viimeksi eilen, 17.10.94, eduskunnan apulaisoikeusasiamies julkisti kannanottonsa, jossa huomautettiin erään uusmaalaisen kunnan toistuvasti evänneen kuntoutettavilta tärkeitä liikkumispalveluita.

On pelättävissä, että hallituksen esitykset kuntien valtionosuuksien leikkaamisesta johtavat myös kuntoutuksen taloudellisen pohjan kapeenemiseen entisestään. Vihreät ovat omilla talousarvioehdotuksissaan osoittaneet, miten verotuksen uudistuksilla ja painopisteen siirtämisellä ympäristöveroihin voidaan turvata sellaiset yhteiskunnan tulot, joilla myös kuntoutuksen taloudellisten edellytysten leikkauksilta pysty-

tään välttymään. (Ed. Aittoniemi: Miten ympäristöveroista riittää kaikkeen, miljardejako sieltä otetaan?) — Se riittää kaikkeen, kun oikein kerätään, ed. Aittoniemi. Kuntoutuksen menot eivät ole sellaisia miljardiluokkien hankkeita kuin monet muut hallituksen tärkeämmiksi nostamat kohteet.

Arvoisa puhemies! Hallituksen selonteko kuntoutuksella sekä sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö kertovat myönteisestä asennoitumisesta kuntoutuksen kehittämiseen. Hallituksen omat säästötoimet ja leikkaukset kuitenkin puhuvat korutonta ja karkeaa kieltään siitä, mitä tapahtuu todella. Hallituksen puheet ja teot ovat ikävällä tavalla ristiriidassa myös kuntoutuksessa. Hallituspuheen tunteen ei voida käyttää kielikuvaa siitä, ettei oikea käsi tietäisi, mitä vasen tekee. Ehkä voisi sanoa niin, että hallituksen oikeistopolitiikka ohjaa vähäosaisille korkeintaan lämmintä kättä, mutta jättää käytännössä heidät luvattua apua paljossa vaille.

Tästä syystä ilmeisesti valiokuntakaan ei ole yltänyt kuntoutuksen kustannusten osalta muuta kuin esittämään kaimon selvityspyynnön kulkukaton asettamisesta kuntoutujan kustannuksille. Monet valiokunnan kuulemista alan valtakunnallisista järjestöistä pitävät kulukattoja välttämättömänä.

Kuntoutuksessa on perinteisesti toimittu yhteistyössä viranomaisten ja järjestöjen kesken. Tämä on jäänyt selonteossa yllättävän vähälle huomiolle. Tämä yhteistyö on merkittäväällä tavalla keventänyt viranomaistyötä ja tuonut kuntoutettavien sekä heidän sairautensa ja vammojensa erityistä asiantuntemusta kuntoutuksen mukaan. Vihreiden mielestä yhteistyötä järjestöjen kanssa on edelleen syvennettävä ja laajennettava. Tällä yhteistyöllä on tärkeä merkityksensä myös kuntoutuksen sitoutumisen kannalta. Pakkoauttaminen on yleisesti ottaen taakse jäänyttä elämää, vaikka kokonaan siitä ei olekaan vapauduttu.

Kuntoutujan sitoutuminen on tärkeä ja välttämätön edellytys toimenpiteiden tuloksellisuudelle. Pakko on osoittautunut tässä suhteessa kehnoksi keinoksi, josta apua saadaan korkeintaan tilapäisesti. Kuntoutujan sitoutumista voidaan vihreiden käsityksen mukaan edesauttaa niillä oikeusturvaa ja asiakaskeksitystä lisäävillä toimilla, joita selonteossa ja valiokunnan mietinnössä esitetään. Haluamme kuitenkin lisätä, että oikeiden tietojen antamisella ja kustannusten rajaamisella sitoutumista voidaan merkittävästi lisätä. Tässä nimenomaan kuntoutetta-

vien erijärjestöjen merkitys on tärkeä, eikä sitä voida koskaan viranomaistoimin korvata.

Arvoisa puhemies! Vihreä eduskuntaryhmä toteaa, että valtioneuvoston kuntoutuslonteko on saanut eduskuntakäsittelyssä merkittävällä tavalla lisää syvyyttä ja laajuutta. Vaikka asia tulee nyt loppuun käsittelyksi, se koskee vain tätä kertaa, koska itse aiheeseen on palattava vielä monesti. Eduskunnalla on todella syytä seurata hallituksen toimia kuntoutuksen kehittämisessä niin hyvin vuosittaisissa talousarvioissa ja niihin liittyvissä lakiesityksissä kuin uudessa selonteos-
sa neljän vuoden kuluttua.

Ed. Hiltunen: Arvoisa rouva puhemies! Paljon tekstin ja kaiken puheen jälkeen jää tärkeimmäksi kysymykseksi, pääseekö kuntoutusta tarvitseva kuntoutukseen vai ei. Ryhmämme puheenvuorossa kuntoutuslonteon lähetekeskustelussa miltei tasan puoli vuotta sitten todettiin: ”Keskeinen kysymys ei ole puolessa vuodessa olennaisesti muuksi muuttunut: Pystytäänkö kuntoutuksen tarpeeseen vastaamaan vai ei?” Sosiaali- ja terveysvaliokunta esitti käsityksensä kuntoutuksen keskeisiksi kehittämisalueiksi voimavarojen riittävyyden ja tehokkaan käytön varmistamisen kaikilla osa-alueilla, ehkäisevän ja toimintakykyä ylläpitävän toiminnan painottamisen sekä oikea-aikaisuudesta huolehtimisen, kuntoutujan oman vastuun korostamisen ja sen osana mahdollisuuden osallistua kaikkeen omaa kuntoutumistaan koskevaan päätöksentekoon, kuntoutusajan toimeentulon turvan kehittämisen kannustavaksi, kuntoutuksen kattavuuden ja menetelmien parantamisen, kuntoutuksen opetuksen ja tutkimuksen voimavarojen lisäämisen, kuntoutuksen hallinnollisten päällekkäisyyksien purkamisen erityisesti Kansaneläkelaitoksen ja terveydenhuollon väliltä sekä menettelytapojen kehittämisen ja yksinkertaistamisen sekä kansallisen ja kansainvälisen vertailtavuuden aikaansaamisen toiminnan tuloksellisuudesta ja kustannuksista.

Valiokunnan käsitykset keskeisistä kehittämistarpeista osuvat oikeaan ja ne ansaitsevat tulla otetuiksi vakavasti. Valiokunta on muutoinkin mietintöään valmistaessaan tehnyt hyvää työtä. Mietinnössä hahmottuu selkeästi kuntoutuksen koko kuva ja keskeiset tarpeet. Silti paljon tekstin ja kaiken puheen jälkeen yhä jää tärkeimmäksi kysymykseksi, saako kuntoutusta tarvitseva kuntoutuksen vai ei.

Arvoisa puhemies! Kuntoutuslainsäädännön uudistusta valmisteltiin viime vuosikymmenen

lopulla, kun maa vielä eli taloudellisessa korkeasuhteessa, huoli työvoiman riittävyydestä oli yleinen ja leimasi myös kuntoutuslainsäädännön henkeä. Suomalaisten siirtyminen ennenaikaiselle eläkkeelle on poikkeuksellisen tavallista niin, että se lisää huolestuttavasti eläkejärjestelmien kustannuksia.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä pitää huolestuttavana sitä, että työhön osallistuvien noin 55-vuotiaiden osuus on Suomessa alhaisempi kuin monissa muissa maissa ja kuin esimerkiksi Pohjoismaissa. Keskimääräinen eläkkeellesiirtymisikä Suomessa on ollut 58 vuotta. Samalla kristillisen liiton eduskuntaryhmä yhtyy siihen sosiaali- ja terveysministeriön raporttiin ”Sosiaaliturvan strategiset valinnat kohti 2000-lukua”, jossa kuntoutus ja muut työkykyä ylläpitävät toimenpiteet nähdään yhtenä ehkäisevän politiikan strategiana, jolla voidaan ehkäistä ennen aikaista eläkkeelle siirtymistä.

Olennaista on myös vahvistaa ihmisen omaa halua pysyä ja ennen kaikkea jaksaa työelämässä. Tämä edellyttää, että yhteiskunnassa luodaan mahdollisuudet terveille ja raittiille elämäntavoille, ja sen osana kristillisen liiton eduskuntaryhmä yhtyy myös valiokunnan puheenjohtajan näkemykseen kuntoliikuntamahdollisuuksien parantamisesta.

Kuntoutusjärjestelmää haluttiin uudistaa siten, että jokainen voisi osallistua työelämään ja selviytyä elämänsä muista vaatimuksista kykensä ja ikänsä edellyttämällä tavalla entistä paremmin ja entistä pitempään. On ymmärrettävää, että talouslama vei terän uudistukselta, kun kuntoutettavat nyt käsitetään lyhytnäköisesti lähinnä vain taloudellisenä rasitteena. Kuitenkin kuntoutus on yhä välttämätöntä, vaikka hieman eri syistä kuin kuntoutuslainsäädännön uudistuksen alkuvaiheessa. Nyt olisi ymmärrettävä, että tehokkaasti toimiva kuntoutus on pikemminkin kilpailukykyä lisäävä tekijä, panostus, joka kannattaa. Perustelujen muuttumisesta huolimatta yhä yhtä kaikki kuntoutus on ääretömän tärkeä.

Rajanveto varsinaiseen kuntoutukseen ja työkykyä ylläpitävän kuntoutuksen korvaaminen työterveyshuoltona on yksi tarkastelun kohde tulevaisuudessa. Silloin voisi harkita myös askeleen ottamista vieläkin pidemmälle niin, että mm. lakia työterveyshuollon järjestämisestä voitaisiin muuttaa siten, että kuntoutus osana työntekijöiden yleistä terveyden edistämistä katsottaisiin työterveyshuollon lakisääteiseksi tehtäväksi. Työnantajien osallistumista työkykyä ylläpitä-

vään toimintaan olisi kaikin tavoin lisättävä ja tuettava työterveyshuoltolain 2 §:n velvoitteen mukaisesti.

Tulonsiirtojärjestelmien kokonaisuuden uudelleen arvioinnin yhteydessä joudutaan puuttumaan työeläkejärjestelmän ongelmiin lähinnä valtiontalouden näkökulmasta. Parempi olisi, jos työeläkejärjestelmän toimivuuden ja kuntoutuksen välinen yhteys varmistettaisiin jo ennalta siten, että varhaisessa vaiheessa annettava kuntoutus nähtäisiin eräänä keskeisenä työeläkejärjestelmän toimivuuden varmistavana tekijänä. Nyt käytäntö toimii päinvastoin, koska kuntoutuksen edellytyksenä on työkyvyn olennainen alentuminen sairauden, vian tai vamman johdosta. Lisäksi järjestelmän olisi oltava toimintakykyinen, kun suuret ikäluokat 10–15 vuoden kuluttua alkavat lähestyä eläkeikää ja varhaiseläkkeelle hakeutuvien määrän ennustetaan oleellisesti kasvavan. Valiokunta on aivan oikein antanut asiasa vastuuta myös työmarkkinaosapuolille.

Valiokunta nostaa myös aivan oikein mietinnössä esiin kuntoutuksen eriytymisen hoidosta. Terveystenhuollossa hoito ja kuntoutus suunnitellaan yhdessä potilaan kanssa, mutta Kansaneläkelaitoksessa viranomaispäätöksellä ilman kuntoutujan vaikutusmahdollisuutta. Terveystenhuolto ja Kansaneläkelaitos eivät riittävästi järjestä kuntoutusta yhteistyössä. Tapahtuu päällekkäistä tutkimusta, joka lisää kustannuksia ja viivästyttää oikea-aikaisen kuntoutuksen. Yhteistyön puute saattaa jopa estää pääsyn taroituksenmukaisimpaan kuntoutukseen.

Valiokunnan esitys, jonka mukaan Kansaneläkelaitoksen hallinnollisen päätöksen tulisi poiketa terveydenhuollon tekemästä suunnitelmasta vain erityisestä syystä ja yksilöidyn perustein, on kannatettava. Kristillisen liiton eduskuntaryhmä korostaa, että kuntoutus on osa hoitoa ja siitä päättäminen kuuluu hoitopäätökseen. Onkin päästävä eroon asenteesta, jonka mukaan kuntoutus on terveydenhuollosta erillinen järjestelmä.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä edellyttää, että valiokunnankin esiin nostama epäkohta kuntien vaihtelevasta käytännössä apuvälineiden saatavuuden ja kustannusten osalta on nopeasti korjattava. Yksinkertaiset mutta kuntoutujalle korvaamattoman tärkeät apuvälineet on oltava tarjolla asuinpaikasta riippumatta. Samoin lakiin perustumattomat tai jopa lainvastaiset omavastuuosuuksien perimiset kuntoutujan tarvitsemista apuvälineistä on nopeasti saatava pois kuntien käytännöstä.

Kristillinen liitto yhtyy niihin jo aiemmissa puheenvuoroissa esitettyihin näkökantoihin, joiden mukaan nykyistä paremmin on saatava kuntoutuksen piiriin eräät valiokunnankin mainitsevat ryhmät; mielenterveysongelmista kärsivät ja päihdeongelmaiset sekä eläkeikään ehtineet ja lapset. Vaikka kuntoutus nähdään yleisellä tasolla kokonaisvaltaisesti, se edelleenkin määritellään paljolti lääkinnällisin perustein.

Lääkinnälliset perusteet siis määrittelevät vammaisuuden astetta, kuntoutuksen ja palvelujen tarvetta, jolloin osa kuntoutuksen tarvisijoista rajautuu pois. Kuntoutuksen kannalta olisi tarkoituksen mukaisempaa, että vammaisuus määritellään yksilön ja ympäristön välisenä haittana.

Kuntoutus tulisi mieltää myös laajaksi prosessiksi, jolla tähdätään yksilön ja ympäristön syytä tai toisesta häiriintyneen vuorovaikutussuhteen eli vajaakuntoisuuden korjaamiseen. Se on tärkeää erilaisten vammaisryhmien kohdalla, mutta erityisen tärkeää myös nyky-Suomessa, jossa syrjäytyminen, huono-osaisuus ja erilainen vieraantuminen saattavat viedä perustan elämän hallinnalta ja ennustettavuudelta ja jossa elämän rakentaminen saatetaan joutua aloittamaan uudestaan yhä useamman kerran.

Tulevaisuudessa tulee henkisen ja sosiaalisen kuntoutuksen tarve myös ottaa haasteena, johon on vastattava. Vaikka ei ole arvioitavissa taloudellisten voimavarojen paranemista, on kaikin tavoin tehostettava nykyisten voimavarojen käyttöä siten, että kuntoutusta voidaan järjestää yhä useammalle. Tämä edellyttää luonnollisesti myös tulosten ja kuntoutuksen vaikuttavuuden seuranta.

Arvoisa rouva puhemies! Kuntoutuslainsäädännön uudistamisessa on selkeästi tiedostettu kuntoutuksen ongelmakohdat ja löydetty oikea suunta kuntoutuksen tulevalle kehitykselle. On jossain määrin ymmärrettävää, että sosiaalivaliokunta on pukeutunut mietintöönsä kirjatut kauniit toiveet ja hyvät ehdotukset muotoon, josta ei seuraa velvoitteita mihinkään suuntaan. Ehkä valiokunta jätti kuntoutusalalle vastuun siitä, että asioiden myönteiseen etenemiseen käytettävissä olevien voimavarojen puitteissa voi myös luottaa, kun päättäjät kerran ovat suuntaviivat näyttäneet.

Valiokunta ei edellyttänyt edes seuraavaa kuntoutusselontekoa vuonna 1998, vaikka kuntoutuksen inhimillisen ja taloudellisen merkityksen huomioon ottaen valiokunta pitää sitä tarpeellisena. Tähän liittyen kristillisen liiton edus-

kuntaryhmä pitää kuitenkin tärkeänä, että kansanterveyttä kuvaava kertomus olisi käytettävissä jokaisen eduskuntavaalikauden alussa, jolloin uusi valittu eduskunta voisi sitä käsitellessään laatia omat, myös kuntoutusta koskevat, terveyspoliittiset suuntaviivansa alkavalle kaudelle.

Ed. J u r v a : Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunta on määritellyt mietinnössään hallituksen kuntoutuslonteosta varsin onnistuneesti kuntoutuksen keskeiset kehittämisalueet.

Tämän hetkistä kuntoutustoimintaa vaativat valtion ja kuntien talouden heikosta tilasta johduvat taloudellisten voimavarojen puute. Sen seurausta osittain ovat kuntoutuksen kattavuuden ja opetuksen sekä tutkimuksen puutteellisuus, kuntoutujan taloudellisista ja muistakin edellytyksistä riittävässä määrin huolehtimisen puutteellisuus sekä vielä päällekkäishallinto ja tehdyistä päätöksistä saatava puutteellinen tieto. Olennaista kuntoutuksessa on se, että henkilö, joka itse tuntee tarvitsevansa tai jonka terveyden huolto-organisaatio näkee tarvitsevan kuntoutusta, pääsee riittävän nopeasti kuntoutukseen, ja hän voi tehdä sen ilman jatkuvaa huolta toimeentulostaan.

Tässä törmäämme ensimmäiseen ongelmaan, jonka myös sosiaali- ja terveysvaliokunta on mietinnössään selkeästi havainnut. Terveystienhuollon ja toisaalta Kansaneläkelaitoksen päätökset samasta tapauksesta poikkeavat liian usein toisistaan, mikä tarkoittaa poikkeuksetta sitä, että Kela tyrmää terveydenhuollon esityksen potilaan kuntoutuksesta. Tähän liittyy vielä se, ettei Kansaneläkelaitos vaivaudu juurikaan perustelemaan tai selittämään hylkääviä päätöksiään. Tilanne on kestävä, ja yhteiskunnan kahden saman henkilön samaa asiaa hoitavan organisaation on pystyttävä sovittamaan päätöksensä yhtenevään linjaan keskenään, muutoin menee molemmilta uskottavuus kansan silmissä. Tähän onkin asianomaisen ministeriön heti puututtava ja ryhdyttävä toimiin asiantilan korjaamiseksi. Potilaalla leikkiminen ja palloilu ei ole soveliaista varsinkin, kun Kelasta ollaan kehittämässä tavoiteltua yhtä luokkaa sosiaali- ja terveysasioissa.

Kuntoutustoiminnan taloudellisten ongelmien ratkaisu onkin jo sitten vaikeampi kysymys, kun tiedetään yhteiskunnan tämänhetkisten resurssien heikkous niin kunta- kuin valtakunnan tasollakin. Eniten vallitsevien talousongelmien aiheuttamasta tai sen varjolla tehdyistä supistuksista ovat joutuneet kärsimään mielenterveyspo-

tilaat, päihdeongelmaiset sekä vanhusväestön ennalta ehkäisevä kuntoutus. Aktiiviväestön kuntoutustoiminta on toiminut tyydyttävästi, sillä sen avulla saavutettavat eläke- ym. säästöt ovat huomattavasti konkreettisempia jo lyhyellä tähtäimellä. Lisäksi työnantajan kiirehtivää myötävaikutusta ei tässä yhteydessä sovi vähentellä.

Erityissairaanhoidon piiriin kuuluvien mielenterveyspotilaiden ja päihdeongelmaisten kuntoutuksella on kuitenkin pitkällä aikavälillä saavutettavissa merkittäviä säästöjä ja pelastettava suuri määrä sairastuneita takaisin työelämään. Molempien osalta voidaan myös todeta kuntoutuksen laiminlyönnin, nimenomaan riittävän ajoissa tehtävän kuntoutuksen laiminlyönnin, johtavan huomattaviin lisäkustannuksiin terveydenhuollossa ja eläkemenossa sekä lisäksi tuotavan suuria kärsimyksiä potilaille ja heidän läheisilleen. Siksi valtion ja kuntien sosiaali- ja terveystoimen määrärahoista päätettäessä olisi muistettava, että tänään säästetty markka tulee vuosien saatossa moninkertaisesti maksuun laiminlyödyn kuntoutuksen tai hoidon takia.

Vanhusväestön laitoshoidon lykkäävän kuntoutuksen hyödyt on havaittavissa vielä tätäkin nopeammin, maksaahan esimerkiksi vanhuksen omakotitalon korjaaminen itsensä vuodessa takaisin, mikäli vanhus pystyy sen avulla selviytymään vuoden kauemmin omatoimisesti kotonaan.

Vielä muutama sana uudesta alati kasvavasta kuntoutettavien ryhmästä. Tämä väestönosa on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnössään huomioimat pitkäaikaistyöttömät, jotka todella tarvitsevat työttömyyden kestäessä vuosia kuntoutusta pystyäkseen jälleen palaamaan takaisin työelämään, mikäli se muista syistä joskus tulee mahdolliseksi. Tarkoitan muilla syillä työvoimapolitiittisia ja koulutuksellisia syitä. Jos nyt jo vuosia vallinneen joukkotyöttömyyden annetaan yhä edelleen jatkua eikä puututa nopeasti ja tehokkaasti pitkäaikais- ja nuorisotyöttömyyteen, tulevat ne poikimaan koko joukon vakavia ongelmia tulevina vuosina.

Pitkäaikaistyötön ajautuu vähitellen niin työelämän kuin koko normaalin elämän rytmityksen ulkopuolelle. Tästä ei voi syyttää yksin häntä itseään, vaan merkittävä vastuu on yhteiskunnalla, joka lyhytnäköisyydessään ja säästöinnossaan poisti työllisyyslaista työllistämismahdollisuuksia. Sen ansiosta pyrittiin pitkäaikaistyöttömyys ainakin hetkeksi katkaisemaan ja palauttamaan työtön takaisin normaaliin elämäänrytmiin.

Velvoitetyöllistämistä voitaisiin siis aivan hyvin kutsua ehkäiseväksi kuntouttamiseksi. Lieneekö virhe ollutkin siinä, että velvoitetyöllistämishat tulivat väärtä momentilta ollessaan työministeriön vastuulla? SMP:n mielestä työllistämivelvoite tulee palauttaa lakiin, jolloin voidaan jälleen tehdä ennalta ehkäisevää toimintaa pitkäaikais- ja nuorisotyöttömyydestä kärsivien osalta.

Arvoisa puhemies! SMP:n eduskuntaryhmä katsoo, että sosiaali- ja terveysvaliokunta on mietinnössään hallituksen selonteosta kuntoutuslainsäädännön vaikutuksista ja kuntoutusjärjestelmän kehittämisestä kiinnittänyt huomiota olennaisiin puutteisiin ja ongelmiin, joita ko. toiminnassa tällä hetkellä on. Huomiotta ei saa myöskään jäädä kuntoutettavan osallistumismahdollisuuksien ja tiedon saannin lisääminen kuntoutusta suunniteltaessa ja toteutettaessa. Katsomme kuitenkin, että eduskunnan tulisi puuttua nyt esitettyä ponnekkaammin pitkäaikais- ja nuorisotyöttömyyden mukanaan tuomiin ongelmiin ja niiden ennalta ehkäisyyn. Tämän johdosta ehdotan, että lausunnossa lausutaisiin:

”Hallituksen tulee viipymättä ryhtyä toimiin työllistämivelvoitteen palauttamiseksi työllisyyslakiin, jolloin voidaan ennalta ehkäistä pitkäaikais- ja nuorisotyöttömyyden aiheuttamia myöhempiä kuntoutus- ja hoitotarpeita.”

Sosiaali- ja terveysministeri H u u h t a n e n : Arvoisa puhemies! Valtioneuvosto antoi tämän vuoden keväällä eduskunnalle eduskunnan edellyttämän selonteon runsaat kaksi vuotta sitten voimaan tulleen kuntoutuslainsäädännön vaikutuksista. Selontekoon sisältyi myös valtioneuvoston näkemyksiä kuntoutusjärjestelmän kehittämisestä ja tarvittavista muutoksista.

Selonteon käsittelyssä olemme nyt edenneet vaiheeseen, jossa eduskunta perehdyttyään kuntoutuksen tilaan maassamme antaa selonteosta palautteensa. Jo selonteon lähetekeskustelu eduskunnassa huhtikuussa osoitti, että kuntoutusta pidetään tärkeänä asiana.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on nyt perusteellisen käsittelyn jälkeen antanut selonteosta mietinnön, joka on kuntoutuksen kannalta hyvin rohkaiseva ja pitkälle valtioneuvoston näkemysten mukainen. Valiokunta on, kuten valtioneuvostokin, korostanut työelämässä olevien kuntoutuksen tärkeyttä ja varhain aloitetun kuntoutuksen merkitystä. Vaikka juuri tähän kuntoutusuudistuksella tähdättiin, kulunut aika on

osoittanut, että lainsäädäntöuudistukset tässä suhteessa jäivät puolitiehen. Eri viranomaisten ja rahoitusjärjestelmien vastuuta ja tehtäviä työssä olevien tai sinne pyrkivien kuntoutuksessa on edelleen täsmennettävä.

Voimme toivoa, että käynnistynyt taloudellinen kasvu ja ulkoapäin tulevien impulssien määrän lisääntyminen taas herättää työelämän ja työmarkkinoiden kiinnostusta kuntoutukseen. Uusien aukottomampien kuntoutusmallien rakentamisessa meillä voi olla paljon apua muiden maiden ja erityisesti Pohjoismaiden ratkaisuista. Työelämään liittyvää kuntoutusta on uudistettu 1990-luvun alussa mm. Ruotsissa ja Norjassa suurin piirtein samoista lähtökohdista kuin meillä. Näiden ratkaisujen ja niistä saatujen kokemusten vertailu antanee uusia näköaloja omaan keskusteluamme.

Valiokunta on nimennyt ne erityiskysymykset, joista hallituksen tulisi antaa kiireellisesti esitykset kuntoutuslainsäädännön uudistamiseksi.

Ensinnäkin työelämässä olevien kuntoutuksen tehostaminen. Tästä voi todeta, että parhailaan käydään neuvotteluja työeläkejärjestelmän kuntoutuksen kehittämisestä osana yleisen eläkepolitiikan kehittämistä. Neuvotteluissa on mukana työeläkejärjestelmän ja työmarkkinajärjestöjen edustus. Näihin neuvotteluihin liittyy myös Kansaneläkelaitoksen ammatillisen kuntoutuksen kehittämisen painopisteen selvittäminen. Koko tämä työ eli hankkeeseen varattu aika päättyy ensi vuoden maaliskuun loppuun mennessä.

Lisäksi mietinnössä todetaan uudistamistarpeita koskien päihdeongelmaisten kuntoutusrahaa ja vaikeavammaisten kuntoutusta. Näitä koskevia lakiesityksiä ei ole voitu antaa vielä vuoden 95 tulo- ja menoarvioesityksen yhteydessä, varmaankin sitten myöhemmin.

Sosiaali- ja terveysministeriössä jatketaan valmisteluja näiden tarpeellisten muutosten aikaansaamiseksi ja sellaisten ratkaisujen löytämiseksi, jotka parantavat kuntoutujan mahdollisuuksia saada kuntoutusta. Realiteettina on otettava huomioon, että niiden olisi samalla oltava läpivietävissä mahdollisimman vähin kustannuslisäyksin. Tässä tilanteessa olisi aika lyhytnäköistä ja mahdotontakin laajentaa kuntoutusta saavien joukkoa tai lisätä heidän etuuksiaan ilman, että koko järjestelmää ja siinä jo havaittuja muita epäkohtia tarkastellaan perusteellisemmin. Tällaisia puheenvuoroja oli myös ryhmäpuheenvuoroissa. Väliinputoajien asemaan joutuneiden ti-

lannetta on korjattava, mutta se on tehtävä niin, että ei samalla synnytetä uusia ongelmia.

Kuntoutukseen on edelleen käytettävissä kohdallaisen paljon rahaa. Kunnallista sosiaali- ja terveydenhuoltoa lukuunottamatta ovat muut kuntoutuksen järjestäjät selvinneet lamasta lähes ilman leikkauksia. Kuntoutukseen käytetyt varat ovat lamavuosinakin pikemminkin kasvaneet kuin pienentyneet, näin erityisesti vaikeavammaisten kuntoutuksen kohdalla. On aiheellista hyvin tarkkaan seurata, miten kuntoutusta järjestävien velvollisuudet ja rahoitusmahdollisuudet pysyvät tasapainossa. Kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon vastuuta ja velvollisuuksia kuntoutuksessa ei ole ollut tarkoitus muuttaa tämän hetken rahoitusvaikeuksien vuoksi.

Lainsäädännön ja rahoituksen lisäksi voidaan kuntoutusta tehostaa ja kehittää monin keinoin. Päämääränä on, että kuntoutuksella annetaan ihmisille eväitä ja edellytyksiä oman elämänsä hallintaan.

Valtioneuvosto korosti kuntoutusselonteossa, että kuntoutujan vaikutusmahdollisuuksien ja oman sitoutumisen lisääminen on kaiken lähtökohta. Kuntoutusjärjestelmää on myös sisältäpäin uudistettava sen mukaisesti kuin edellä totesin. Tämä edellyttää koko kuntoutuskoneiston aikaansaannoksien jatkuvaa seurantaa ja sen tulosten ymmärtämistä asiakkaiden kuntoutumisena, ei vain rahan ja palvelujen käyttönä.

Tässä yhteydessä haluaisin todeta ed. Nikulan tavoin — tämä ajatus syntyi ed. Ala-Harjan puheen yhteydessä — että Kelan antamaa kuntoutusta ja toimintatapoja ovat eduskunnan valtuutetut parhaita valvomaan, ja toivon, että sitä mielenkiintoa riittää, jota tiedän kyllä valtuuteilla olevankin tähän asiaan runsaasti.

Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunta on pitänyt tarpeellisena, että eduskunta antaa uuden selonteon kuntoutusjärjestelmän vaikutuksista ja kehittämistarpeista vuonna 98. Otamme tämän haasteen meliilyin vastaan. Vuoropuhelun jatkuminen kuntoutuksesta eduskunnan, valtioneuvoston ja kuntoutusjärjestelmän monien toimijoiden välillä on tervetullut, ja se on tehokas tapa kehittää kuntoutusta.

Lopettaisin mielelläni ja lopetankin oman puheenvuoroni siihen, mihin ed. Muttilainen oikeastaan tiivistä oman puheenvuoronsa. Hän sanoi, että olemme matkalla parempaan kuntoutusasiassa; siihen voin täysin yhtyä. Olemme todella voineet kehittää kuntoutusta viime vuosinakin, mutta varsin laajasti toki myönnämme, että kaikki tällä alueella ei vielä ole valmista.

Ed. N i k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Huuhtanen puuttui myös Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen valvontavelvollisuuteen mielestäni erittäin oikealla ja osuvalla tavalla. Tässä on eräitä ihan käytännön näkökohtia, jotka on syytä ottaa tarkasteluun, kun ajatellaan valtuutettujen toimintaedellytyksiä.

Vanha totuus on, että esityslistan kirjoittaminen on kaiken menestyksellisen kokoustyöskentelyn tärkein edellytys ja pohja. Sikäli kuin olen ymmärtänyt, Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen sihteerityövoima tulee laitoksen sisältä eikä muodosta omaa, suoraan valtuutettujen valvonnan ja ohjauksessa työskentelevää yksikköä tai edes yhtä ihmistä. Minusta tämäntapaiset asiat ovat hyvin tärkeitä, kun mietitään, miten joku valvontaviranomainen voi todella riittävällä laaja-alaisuudella ja samalla pitäen etäisyyttä ja tiivistä kontaktia valvottavaansa toimia.

Toivoisin, että kun ministeriössäkin näitä asioita mietitään, myös näihin aivan konkreettisiin kysymyksiin ja valvontaedellytyksiin kiinnitetään asianmukainen huomio ja tehdään tarvittavat toimenpiteet valvonnan paranemiseksi ja tehostumiseksi.

Ed. A s t a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Arvoisa ministeri korosti kuntoutuksen laatua sekä laadun seurantaa aivan oikein.

Mutta eräs alue teiltä jäi kokonaan käsittelemättä. Se on jäänyt myös sosiaalivaliokunnalta käsittelemättä, ja se on kysymys kokonaisvaltaisen kuntoutuksen ottamisesta huomioon kuntoutuksen kentällä. Siitä pitäisi ryhtyä vakavasti keskustelemaan mielestäni. Niin sanotut täydentävät ja toisaalta perinteisen koululääketieteen tarjoamat hoidot eivät ole vaihtoehtoisia, toisiaan poissulkevia. Siis nämä vaihtoehtoiset täydentävät hoidot ovat monissa maissa jo sulassa sovussa rinnan koululääketieteen kanssa, mutta kehitys Suomessa on ollut paljon hitaampaa, joskin viime aikoina ennakoluulot ovat olleet väistymässä ja mielenkiinto on herännyt näihin alueisiin.

Minä toivoisin todella hartaasti, että kuntoutuksen sisällön kehittämisestä alettaisiin paljon runsaammin keskustella ja niin sanotut täydentävät, vaihtoehtoiset kuntoutushoidot ja -muodot otettaisiin myös tutkimuksen kohteeksi tässä maassa. Koska olen itse saanut kokea tällaista kokonaisvaltaista kuntoutushoitoa, jaksan puhua tästä asiasta, koska tiedän itse, että tällaisella

mallilla kuntoutus on teholtaan aivan toisenlais-ta.

Ed. A l a - H a r j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Huuhtanen toi esiin useita korjaussuunnitelmia ja selvityksiä, joiden pohjalta suunnitellaan lainmuutoksia. Kuiten-kin jäin odottamaan mainintaa tai kommenttia psykiatristen potilaiden kuntoutuksen kohtalosta, siitä milloin siihen saamme parannusta ja miten sen suuren probleemin, suuren eläköityvän psykiatristen potilaiden ryhmän, tulee jatkossa käymään. Sinne joudumme joka tapauksessa aika paljon rahaa uhraamaan.

Toinen asia, jota myös jäin kaipaamaan, on yhteistyö. Olisiko nyt aihetta asettaa joku selvitysmies, joka katsoisi yhden miehen tai naisen komiteana, miten tämä yhteistyö tapahtuisi eri kuntoutusjärjestäjien ja -tahojen kesken niin, että se tapahtuu joustavasti kuntoutujan tarpeet huomioon ottaen, ja niin, että myös säästöä tulee tapahtumaan?

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ministeri Huuhtanen puhui Kelan valtuutetuista. Olemmehan me sitä mieltä, että niin pankkivaltuusmiehet kuin Kelan valtuutetutkin käyttävät eduskunnan ja kansan ääntä siellä, missä heidän toimipaikkansa on. Minä olen vain valittavasti sitä mieltä, että samanlainen vaikutus on molemmilla, sekä pankkivaltuusmiehillä että Kelan valtuutetuilla: Niillä ei ole mitään merkitystä siellä työkentässä. Heidän käteensä jälki ei valitettavasti näy missään. He kyllä käyvät kokouksissa ja ehkä tekevät esityksiä ja varmasti tekevät, mutta mitään puutteita ei ole tullut kyllä korjattua. Samat Kelan valtuutetut täällä valittavat esimerkiksi eläkejärjestelmissä olevista selvistä epäoikeudenmukaisuuksista mm. eläkkeiden myöntämisessä, mutta kuitenkin ei tapahdu mitään, vaikka heidän pitäisi käyttää isännän ääntä siellä Kelassa.

Toinen asia on kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuus. Kuntoutusta käytetään hyvin paljon silloin, kun ei henkilöä haluta laskea eläkkeelle: Hänet pannaan kuntoutukseen. On turhaa kuntouttaa ihmistä, joka on varmasti pysyvästi työkyvytön, enää palaamaan työelämäänsä. Siitähän pitää luopua. Häntä pitää kuntouttaa silloin niin, että hän saisi elää ihmisarvoisen elämän eläkkeellä. Mutta, niin kuin olen sanonut, kuntoutus on kiusantekoa sellaisille ihmisille, joiden eläkehakemus on hylätty. Heitä pallotellaan kuntoutuksen ja uuden eläkehakemuksen välissä

ja vuorotellen hylätään eläkehakemus ja ohjataan taas kuntoutukseen, ja tällä tavalla. Kyllä tämäkin asia on ollut esillä mm. Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen kanssa keskusteluissa, mutta mitään johdonmukaista parannusta näihin asioihin ei todennäköisesti tule.

Ed. K u i t t i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen itse kunnanvaltuutettu, Kelan valtuutettu ja sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäsen, ja tuon esiin erään esimerkin, joka mielestäni hyvin kuvaa sitä valvonnan vaikeutta. On pieni kehitysvammainen lapsi, joka tarvitsee kunnan palveluja, joita hän saa, mutta hän tarvitsee myöskin erityishuoltopiirin kehitysvammanevolan palveluja, sen fysioterapeuttia, toimintaterapeuttia ja muita asiantuntijoita. Usein tulee ongelmaksi se, että kunta ei ole halukas antamaan erityishuoltopiirin palveluja vaan katsoo, että pystyy itse kuntouttamaan, ja Kela katsoo, että lapsi on liian vaikeavammainen saadakseen Kelan palveluja. Kysymys kuuluukin:

Miten kehitämme sellaisen valvontajärjestelmän, jossa nimenomaan vaikeavammaiset saavat tarvitsemansa palvelut ja myöskin kunnalla on mahdollisuus käyttää erityishuoltopiirin palveluja tai saada korvaukset Kelan kautta? Erityisesti seuraavassa selonteossa toivon, että myös valvonta-asiaa käsitellään nykyistä tarkemmin.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kuittinen totesi puheenvuorossaan, että kunnan pitäisi saada korvauksia antamistaan palveluista Kansaneläkelaitokselta. Tämä asia oli esillä myöskin valiokunnan käsittelyssä. Siellä mm. ministeriön edustaja totesi, että tarkoitus on selkeästi pitää erillään Kelan korvaukset ja toisaalta kuntien palvelut. Olen aivan samaa mieltä siitä, että näin juuri tulee olla.

Me joudumme aivan mahdollittomaan tilanteeseen, jos Kela alkaa korvata kuntien palveluja. Kuntien pitää nähdä se, että kunnan palvelut on tarkoitettu kuntalaisille ja ne kustannetaan verovaroin ja Kansaneläkelaitoksen kautta tulevat korvaukset ovat aivan toinen asia.

Jos tässä syntyy rajanvetoja, että kunta ei oikein tiedä, mikä palvelu kunnalle kuuluu, tällaiset rajanvetotapaukset tulee toki ratkaista, mutta ei missään tapauksessa ryhtyä korvaamaan Kelan kautta kunnan antamaa palvelua.

Muuten ed. Astala täällä otti esiin vaihtoehtoiset hoitomuodot. On todettava se, että valiokunta ei näihin tässä yhteydessä kiinnittänyt oikeastaan ollenkaan huomiota. Olen ed. Astalan

kanssa aivan samaa mieltä siitä, että kuntoutuksen käsitettä on ehdottomasti laajennettava ja meillä nähdään nämä asiat aivan liian suppeasti. Toisaalta meillä ei panna painoa sille, että monen tyyllisellä kuntoutuksella on myöskin psyykkistä ja sosiaalista kuntoutusvaikutusta ja ne pitäisi kaikki ottaa huomioon silloin, kun kokonaisuutta arvioidaan. Uudet hoitomuodot ovat monesti paljon kokonaisvaltaisempia kuin meidän vanhat perinteiset järjestelmämme.

Sosiaali- ja terveysministeri H u u h t a n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Nikula puuttui Kelan valtuutettujen sihteerikysymykseen. Siihen voi vain todeta, että se on mitä suurimmassa määrin valtuutettujen oma asia. Haluan tässä yhteydessä vain entisenä Kelan valtuutettujen puheenjohtajana todeta, että on siinä hyvätkin puolensa, että on elävä ja toimiva yhteys toimeenpanijoihin. Uskon, että josniin halutaan, objektiivisuus ja nimenomaan valvojan rooli kyetään hoitamaan, vaikka sihteerityövoima tulee Kelan sisältä. Ei se sinänsä ole este, vaan toimintatavoista voidaan sopia.

Ed. Astala otti esille varmasti hyvin mielenkiintoisen alueen eli vaihtoehtoisen hoidon ja kuntoutuksen ja voiko sanoa myöskin ehkäisynkin laajan alueen. On totta, että ei kuntoutus eikä lääketiede, hoitotiede, ole varmaan koskaan valmista ja sillä tavoin eksaktisti, täsmällisesti, määritettyä, etteikö syntyisi aina myöskin uutta ja vaihtoehtoista mallia rinnalle. Olen itse tehnyt saman havainnon, että ehkä viime vuosina on tällä alueella kaikkein nopeimmin menty eteenpäin, jos vaikka ajattelen omaakin käytännön työtä, jossa pääsääntöisesti lähdettiin aina siitä, että torjuttiin vaihtoehto. Se kuului ikään kuin ammattiylpeyteen. Pelättiin myös, että tehdään jokin virka-tai toimivirhe, jos toimitaan opetetun vastaisesti. Nyt ymmärretään, että myöskin sitä kautta voi syntyä uutta ja tarpeellista tietoa, joka otetaan sitten myöhemmin käyttöön. Niinhän tässä usein käy. Tässä nimenomaan koulutuksen merkitys on aivan keskeinen; miten koulutus-suunnittelu ja koulutusta antavat tahot ovat ennakoluulottomia tai ovat sitten kovasti ennakoluuloisia.

Ed. Ala-Harja teki mielestäni hyvin konkreettisen ehdotuksen siitä, miten kuntoutuslainsäädäntöä ja -järjestelmiä tulisi jatkossa kehittää, koska meillä on niin monta järjestäjää ja tämä systeemi on järjestämisvastuun, rahoituksen ja toimeenpanon kannalta näin monimutkainen. Selvitysmieskäytäntö voisi olla aivan hyvä. Tu-

lemme ottamaan tämän vihjeen kyllä huomioon. Kuten totesin puheenvuorossani, näitä asioita ministeriössä koko ajan selvitetään ja pyritään kehittämään eteenpäin. Siihen liittyy myös psykiatrisen kuntoutuksen pohdinta, joka ei kaiketi ole kaikkein helpoimpia alueita. On niin monenlaisia käsityksiä, miten tehokkaimmin ja vaikuttavimmin kuntoutus ja myös hoito järjestetään.

Ed. Aittoniemi on siinä varmasti aivan oikeassa, että ei ole helppoa eläköitymisen ja kuntoutumisen päätöstä tehdä, kumpaan puoleen käännetään, kun ollaan yksilötasolla miettimässä ratkaisua, mutta kyllä meillä eläkepäätöksissä on myös jonkin verran väärää tietoa koko ajan julkisuudessa, kun vedotaan siihen, että lähettävän tai hoitavan lääkärin ehdotus eläkepäätökseksi kumotaan aina täällä Helsingin päässä, niin kuin kansanomaisesti sanotaan. Siihenhän liittyy, kun eläkepäätös tehdään, hyvin laaja tietopaketti, minkä perusteella eläkepäätös tehdään. Se ei ole pelkkä lääkärin arvio, vaan tietoja haetaan toki muiltakin osa-alueilta. Joskus nämä muut tiedot ovat sitten niin ratkaisevia, että pelkkä lääkärinlausunto eli hoitavan lääkärin arvio ei olekaan niin riittävä ja niin täsmällinen, etteikö päädyt toiseen tulokseen kuin hoitavan lääkärin. Mutta nämä ovat asioita, jotka tiedän käytännön elämästä, eivät missään tapauksessa kaikkein helpoimpia ratkaisuina, että ne olisivat aina oikeita.

Ed. Kuittisen esittämiin ongelmiin. Paikallisesti olettaisin kuitenkin, että yhteistyöryhmillä tulisi pyrkiä ratkomaan yhteensovitusongelmia pikemminkin kuin rahansiirroilla. Yhdyn siinä ed. Tainaan, että on erinomaisen vaarallista sotea kahta julkista rahoitusta keskenään. Siinä tulee pian sellainen sekasotku, että sitä ei hallita. Näen, että kunnallisen hoito- ja kuntoutusjärjestelmän tulee vastata omilla kustannuksillaan omista vastuistaan, ja Kelan hoito- ja kuntoutusvastuut ovat taas oma osuutensa.

Luulen, että yhteistyöryhmät, jotka pohtivat potilaan kokonaisvaltaista tilannetta, ovat hyviä, kunhan niiden toiminta on riittävän vakiintunutta. Nythän kuntoutuslainsäädäntö ja toimintamallit ovat olleet käytännössä oikeastaan vasta kolme vuotta. On aika mahdotonta vaatia, että myöskään yhteistyömuodot olisivat jo valmiita, vaan niitä opetellaan koko ajan. Uskon, että niissä myös koko ajan kehitytään ja saadaan paremmin yksilöä huomioivia päätöksiä yksilön parhaaksi.

Ed. A s t a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministerillä oli hyvin mielen-

kiintoinen puheenvuoro mm. täydentävistä hoitomuodoista eli kokonaisvaltaisesta kuntoutuksesta. Yhdyn siihen, että koulutuksen merkitys on erittäin tärkeä ja suuri. Olen iloinen, jos voin luottaa siihen, että sosiaali- ja terveysministeriössä tullaan edistämään kokonaisvaltaisen kuntoutuksen ja hoitomuotojen mahdollisuuksia, jotta ennakkoluulot myös vähenisivät. Näin nimittäin potilaat voisivat saada myös tuloksiltaan paljon tehokkaampaa kuntoutusta kuin nykyään pelkillä niin sanotun koululääketieteen mukaisilla kuntoutusvälineillä ja -muodoilla. Kun teho ja inhimillinen vaikuttavuus lisääntyisivät, se olisi myös koko kansantalouden ja kansakunnan hyöty.

Ed. A l a - H a r j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri mainitsi paikalliset yhteistyöryhmät ja niiden mahdollisuudet. Pitää paikkansa, että tämän lain perusteella yhteistyöryhmät ovat olleet voimassa vasta kolme vuotta. Mutta esimerkiksi niissä kunnissa, joissa toimi ennen tätä lakia jo lääkinnällisen kuntoutuksen kuntoutustyöryhmä — joka vastaa juuri samallaista toimintaa, kun tämän lain paikallinen yhteistoimintaryhmä, jossa ovat eri tahot edustettuina: hoitava puoli, hoitava lääkäri, sosiaalitoimi, Kela, työvoimahallinto — ryhmät varmaan ovat toimineet erittäin tehokkaasti ja tosiaankin potilaan kokonaisuhoitoa ja kuntoutusta tuloksellisesti arvioiden.

Minusta juuri tätä toimintatapaa ja työmuotoa täytyisi pyrkiä kehittämään ja se olisi juuri sellainen monialainen tietoyksikkö, joka parhaiten potilaan kuntoutusturvaakin parantaisi. Potilas itsehän saa olla mukana joko siinä ryhmässä tai sitten eri tutkimuksissa, esimerkiksi lääkärin vastaanotolla, psykologin ja sosiaalityöntekijän kanssa keskustella niin, että tiedot sitten tuodaan yhteiseen päätöksentekoon. Joten korostan juuri paikallisen yhteistyöryhmän merkitystä.

Ed. A n t v u o r i: Arvoisa puhemies! Ryhmäpuheenvuoroissa on varsin kattavasti käsitelty kuntoutusselontekoa, joten en aio toistaa jo esille tulleita näkökohtia. Yhteisenä näkökohtana haluan kuitenkin vielä puuttua koko kuntoutusperiaatteiden tavoitteisiin lyhyesti.

Kuntoutuslakihan säädettiin korkeasuhtanteen aikana, jolloin työvoimasta oli puutetta. Lain henki oli se, että pyritään pitämään ihmiset työssä mahdollisimman pitkään. Uudistuksella pyrittiin myös siihen, että vammaiset ja vajaa-

kuntoiset voisivat elää mahdollisimman omatoimisesti yhteiskunnassa.

Lain henki on sinällään ihan oikea. Parin vuoden kokemusten ja nykyisen tarkastelun valossa voidaan painatuksia ei muuttaa mutta syventää. Yhteiskunnassa yleensä mutta erityisesti laman myötä on syntynyt ryhmittymiä, jotka auttamattomasti jäävät väliinputoajiksi, eivätkä ehkä milloinkaan kykene tuottavaan työhön. On inhimillistä ja yhteiskunnan kannalta järkevää ja taloudellista tukea näitä ihmisiä kuntoutuksen kautta pysymään omassa elämässään päivittäisissä askareissaan omatoimisin ja estää heidän kroonisoitumisensa laituskuntoon.

Merkittävimmän ryhmän näistä muodostavat mielenterveyspotilaat. Vuodesta 88 tähän päivään psykiatrisia hoitopaikkoja on vähennetty 50 prosentilla. Näin suuri pudotusaalto lähti 80-luvun päätöksistä, jolloin syntyi näkemys siitä, että hoidon painopistettä on suunnattava avohuoltoon. Sairaalasta poistetut potilaat olivat vaikeasti sairaita, eivätkä tulleet toimeen ilman jatkuvia tukimuotoja. Valtioneuvosto asettikin tuolloin laatukriteerit, jotta vaikeavammaiset potilaat eivät jäisi heitteille. Laatukriteerit on sittemmin poistettu. Voimavaroja avohuoltoon ei ole lisätty sen paremmin henkilöstön kuin kuntoutusmahdollisuuksienkaan osalta.

Kuntoutus ei voi olla vain tehokkaaseen työhön tähtäävää vaan myös elämän mahdollisimman hyvään hallintaan ja elämänarvoiseen elämään tähtäävä tavoite.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on mietinnössään kartoittanut kuntoutuksen kehittämisen alueet ja pitänyt myös tärkeänä, että vuoteen 98 annetaan uusi selonteko eduskunnalle. Mielestäni se on tärkeätä, koska nyt lain antamat kokemukset ovat varsin lyhytaikaiset ja on tärkeätä nähdä, millä tavoin vastataan niihin haasteisiin, jotka selonteon käsittelyssä ovat nousseet esiin.

Kokemus on jo nyt osoittanut sen, että monet hankaliksi koetut käytännöt ovat helpostikin muutettavissa. Kuntoutujan tilannetta voidaan huomattavasti helpottaa pelkästään jo sillä, että tehostetaan ohjausta, nimitään vastuu- ja koordinaatiohenkilö ja otetaan kuntoutuja yksin tai yhdessä omaisten kanssa suunnittelemaan kuntoutusohjelmaa. Tähän ei välttämättä tarvita rahaa, on kysymys asenteista ja lain hengen toteuttamisesta. Todennäköisesti parantamalla kaikkien tahojen yhteistyötä säästetään aikaa, rahaa ja turhaa juoksemista luukulta toiselle.

Arvoisa puhemies! 12 000 psykiatrista pitkäaikaispotilasta on siirretty avohoitoon. Nämä po-

tilaat ovat vaikeasti sairaita, ja heillä hoidon tarve sairaalasta päästyäkin jatkuu. Osa potilaista, siis erikoissairaanhoidon tarpeessa olevista, on siirretty terveyskeskuksen hoitoon, osa mielen-terveystoimistoihin, osa hoitokoteihin, osa oman onnensa nojaan. Sairaalahoidon painopisteen siirto avohoitoon ei ole onnistunut. Psykiatriset potilaat ovat joutuneet eriarvoiseen asemaan verrattuna muihin sairausryhmiin, koska vastavia säästöjä tai toimenpiteitä ei ole millään muulla erikoissairaanhoidon alueella tehty. Potilaat ovat joutuneet jopa heitteille riittämättömän hoidon ja valvonnan vuoksi.

Psykiatriset potilaat ovat selkeä väliinputoajien ryhmä myös kuntoutuspalveluissa. Mielen-terveyspotilailla on mahdollisuus päästä kuntoutukseen lähinnä harkinnanvaraisen kuntoutuksen kautta. Harkinnanvaraiseen kuntoutukseen käytettyjä määrärahoja ei viime vuosina ole juurikaan nostettu, vaikka tarve on moninkertaistunut. Niukkuutta on yritetty jakaa lyhentämällä mm. psykoterapiajaksoja tai terapiakertoja. Tulokset eivät näissä tapauksissa välttämättä ole olleet hyviä. Mielenhäiriöt ovat usein pitkäaikaisia ja syvälle urautuneita. Solmujen avaaminen ei käy hetkessä. Harvoin mitkään nopeat temputkaan auttavat potilaita kuin ehkä hetken oivalluksessa, mutta vaativat sitten kuitenkin syvempää tarkastelua, pidempiä hoitokursseja, ja ongelmista vapautuminen vaatii kasvuprosessia.

Psykiatriset potilaat ovat lähes kokonaan jääneet vaille lääkinnällistä kuntoutusta, koska harvoin lähettävät tahot määrittävät potilaat vaikeavammaisiksi, vaikka ammatti-ihmiset katsovatkin, että osa potilaista kuuluisi vaikeavammaisiin. Lapsipotilaiden mielenterveysongelma pitäisi aika helposti luokitella vaikeavammaisuudeksi, koska hoitamatta jäänyt tai heikosti hoidettu lapsipotilas vammautuu helposti kroonisesti.

Psyykkiset sairaudet ovat se sairausryhmä, minkä vuoksi jäädään eniten sairauseläkkeelle. Psyykkisten sairauksien suurin kustannuserä muodostuu ei niinkään hoidosta, vaan eläkkeistä, sairauspoissaoloista ja muista sosiaalisista kustannuksista. Varhainen asianmukainen hoito on paras tapa estää kroonistumista. Psykoterapia on keskeinen kuntoutuksen muoto, jonka tuomat säästöt ovat useimmiten suurempia kuin kustannukset.

Arvoisa puhemies! Selonteossa todetaan mielenterveyspotilaiden olevan selvä väliinputoajien ryhmä. Valiokunta on mietinnössään korostanut näitä kysymyksiä. Pidän erityisen tärkeänä, että

seuraavaan kuntoutusselontekoon mennessä psykiatristen potilaiden asemaa parannetaan kuntoutuksen osalta vastaamaan niitä rakenteellisia haasteita, joita mielenterveystyössä on toteutettu.

Valitettavaa ja varmaa on myös, että pitkään jatkunut lama, työttömyys, epävarmuus, taloudelliset huolet, konkurssit jne., ovat omalta osaltaan jättäneet jälkeensä sellaisia asioita, jotka eivät hoidu itsestään. Ilmeisen totta on se, kuten joku asiantuntijoista lausui: Kalleinta hoitoa psykiatriassa on hoitamattomuus.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Selonteossa on asianmukaisesti käsitelty monia tärkeitä ongelma-alueita. Suuri pitkäaikaisten nuorisotyöttömien määrä tulee varmasti lisäämään kuntoutustarvetta, mikäli edes osa tästä suuresta joukosta halutaan saada takaisin työelämään, kunhan nyt edes joskus päästään tästä lamasta nousuun. Talouden nousua EU-kannattajat kovasti painottivat ennen kansanäänestystä.

Ennalta ehkäisevä toiminta on myös kuntoutustoiminnassa tärkeää. Tämän johdosta kannatan ed. Jurvan lausumaehdotusta, koska katson, että työllistämismallin palauttaminen työllisyyslakiin olisi paras ennalta ehkäisevä toimenpide monen pitkäaikaistyöttömän kohdalla, ettei kallista kuntoutusta mm. työttömyyden aiheuttamiin mielenterveysongelmiin tarvittaisi siinä määrin kuin muutoin valitettavasti tarvitaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies:
Asian käsittely keskeytetään.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi varallisuusverolain 24 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 123
Valtiovainvaliokunnan mietintö n:o 46

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on valtiovainvaliokunnan mietintö n:o 46. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 24 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Ehdotus laiksi veroasioissa annettavaa keskinäistä virka-apua koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 129
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 47

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 47. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—3 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Hallituksen esitys n:o 219 laiksi ulkomaalaisvirastosta, laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta ja laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin hallintovaliokuntaan.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Pysin viime tiistaina asian pöydälle. Kysymys on ulkomaalaislain muuttamisesta siten, että nykyinen ulkomaalaistoimisto menettää tietyn osan tehtävistään sisäasiainministeriöstä. Tilalle perustetaan ulkomaalaisvirasto, joka käsittelee tulevaisuudessa myöskin turvapaikkahakemukset ja erät suojeluun liittyvät oleskelulupa-anomukset.

Olen katsellut tämän lain, joka muuttaa ulkomaalaislakia, hyvin tarkasti ja hyvin epäluuloisena. Siinä ei ole muuta kuin teknisiä muutoksia, ei

asiamuutoksia. Silti minua hiukan hämmästyttää tämä tilanne sikäli, että nykyinen ulkomaalaistoimisto ja sen johtaja jäävät omiin tehtäviinsä, mutta ulkomaalaisvirastolle, joka nyt perustetaan, hankitaan uusi johtaja, joka on tietysti tämä mirriä leukansa alla pitävä herrasmies Sepälä, josta kerrotaan, että hän on ulkomailta kovinkin innokas pakolaisia Suomeen rahtamaan.

Toisin sanoen suhtaudun hyvin epäluuloisesti, että tällainen virasto perustetaan ja että sille valitaan uusi johto, kun nykyinen ulkomaalaistoimiston johto on ylläpitänyt varsin asiallista, mutta kuitenkin tiukkaa ulkomaalaispolitiikkaa, mistä johtuen meillä pakolaiskysymykset ja muut ovat sentään kohtuullisessa jamassa. Minä hiukan epäilen, aika näyttää, mutta epäilen, että tässä on taustalla se, että ulkomaalaispolitiikkaa selvästi lievennetään ja sitä tulee johtamaan joku sellainen henkilö uuden viraston johdossa, joka parhaiten toteuttaa tällaisia ajatuksia. Mutta aika sen sitten näyttää.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

sivistysvaliokuntaan:

4) Hallituksen esitys n:o 228 laeiksi Helsingin yliopistosta annetun lain muuttamisesta ja Eläinlääketieteellisestä korkeakoulusta annetun lain kumoamisesta

valtiovarainvaliokuntaan:

5) Hallituksen esitys n:o 237 valmisteverotusta koskevaksi lainsäädännöksi

maa- ja metsätalousvaliokuntaan:

6) Hallituksen esitys n:o 238 laiksi maaseutuelinkeinojen valituslautakunnasta annetun lain muuttamisesta

7) Hallituksen esitys n:o 239 laiksi Valtion viljavaraston liiketoiminnoista muodostettavasta osakeyhtiöstä

8) Hallituksen esitys n:o 241 ympäristöhallintoa koskevaksi lainsäädännöksi

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin ympäristövaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Mäkipää: Arvoisa puhemies! Eduskunnan käsittelyyn on tullut hallituksen esitys ympäristöhallintoa koskevaksi lainsäädännöksi. Tämä paksu hallituksen esitys pitää sisällään kaiken kaikkiaan 31 erillistä lakiehdotusta ympäristöalan lakien muuttamisesta. Esityksessä ovat mm. ehdotukset säännöksiksi ympäristönsuojelua, alue- ja yhdyskuntasuunnittelua, maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvia vesivarojen käytön ja hoidon tehtäviä, alueellisten ympäristökeskusten perustamista sekä vesivarojen käytön ja hoidon tehtäviä koskeviksi laeiksi. Vesi- ja ympäristöhallituksesta ehdotetaan mm. muodostettavaksi monipuolinen ympäristöalan tutkimus- ja kehittämiskeskus nimeltään Suomen ympäristökeskus. Pirkanmaalaisena kansanedustajana minua kiinnostaa myös Hämeen ympäristökeskuksen sijoittamiskysymys.

Ympäristöhallinnon uudistus on suunniteltu toteutettavaksi 1.3.1995 alkaen. Ympäristöasioiden aluehallinto tulee käsittämään 13 ympäristökeskusta, joihin sijoitetaan vesi- ja ympäristöpiirien sekä lääninhallitusten ympäristötehtävissä toimiva henkilöstö. Hämeen ympäristökeskuksen alue käsittäisi Pirkanmaan, Hämeen ja Päijät-Hämeen maakunnat. Päijät-Hämeen kunnat ovat ilmoittaneet haluavansa kuulua Uudenmaan ympäristökeskuksen alueeseen.

Mielestäni Hämeen ympäristökeskuksen päätoimipaikan tulisi olla Tampereella. Mielipidettä tukevat mm. seuraavat näkökohdat: Tampere on alueen merkittävin ja väkiluvultaan selvästi suurin keskus, joka sijaitsee lähellä alueen maantieteellistä ja väestöllistä painopistettä. Ympäristökeskukseen siirtyvästä henkilöstöstä toimii nykyisin Tampereella vesi- ja ympäristöpiirissä 85 henkilöä ja läänin ympäristötehtävissä 5 henkilöä. Lisäksi työmäärärahoilla palkattuja on keskimäärin 30 henkilöä. Vastaavasti Hämeenlinnassa siirtyy lääninhallinnon ympäristötehtävistä ja läänin suunnittelusta ympäristökeskukseen vain 38 henkilöä.

Tampereen valitsemista keskuspaikaksi puol-

taa vielä se, että siellä on uusi ja ajanmukainen ympäristölaboratorio. Tampereelle on myös kehitetty valtakunnallisesti erikoistuneet jätetutkimus ja matemaattisten ympäristömallien laatiminen. Nykyisen vesi- ja ympäristöpiirin tehtäviä hoitava henkilöstö toimii Tampereella, missä myös on tulevan ympäristökeskuksen hallintopalveluja hoitava henkilöstö. Myös läänin aluetta palvelevista piirihallintoviranomaisista tiepiirillä, työvoimapiirillä ja työsuojelupiirillä on keskuspaikkansa Tampereella. Kaupungista löytyvät myös useat keskeiset yhteistyöorganisaatiot, kuten Tampereen yliopisto, Tampereen tekninen korkeakoulu ja Kokemäenjoen vesistön vesien-suojeluyhdistys.

Hallituksen esitys ympäristöhallintoa koskevaksi lainsäädännöksi on laajuutensa puolesta merkittävä lakiuudistus. Toivoa sopii, että sen avulla pystytään tämän alan toimintoja tehostamaan ja parantamaan keskus- ja alihallinnon taloudellisuutta ja tuottavuutta. Pohdittaessa kunkin toimipisteen sijoituspaikkaa eri piirien alueella tulee päätettäessä ottaa huomioon ennakkoluulottomasti kaikki asiaan vaikuttavat näkökohdat. Näin myös Hämeen ympäristöpiirin osalta, jonka sijoittamista Tampereelle jo äsken useiden tekijöiden avulla pyrin osoittamaan järkevimmäksi vaihtoehdoksi.

Ed. Nikula: Arvoisa puhemies! Ennen kuin keskustelu Hämeen ympäristökeskuksen sijoituksesta ilmeisesti jatkuu, ottaisin asiaan vähän laajemman näkökulman. Hallituksen esitys on yksi näytös ilmeisesti koskaan päättymättömästä näytelmästä: suomalaisen keskushallinnon kehittämisen vuoksi ja luode. Meillä on keskusvirasto-organisaatio kaikkein vanhimpia organisaatioita, ja se on hoitanut aina monia yhteiskunnan hyvin keskeisiä ja tärkeitä toimialoja, paljossa juuri sellaisia, jotka ovat ihmisen jokapäiväisen elämän kannalta olennaisia. Nyt tuota keskushallintoa ollaan vauhdilla purkamassa, niin kuin on voitu havaita. Keskusvirastoista on tullut kehittämiskeskus. Viimeksi esiteltiin kunniakkaan rakennushallinnon muuttaminen siivousfirmaksi. Nyt meneillään on huomattavasti nuoremman tulokkaan, kaikkein nuorimman, vesi- ja ympäristöhallinnon muutos.

Niin kuin esityksestä näkyy, vesi- ja ympäristöhallitus tässä todella tyhmässä nimessä — oikea nimi tietysti olisi ollut vesi- ja muu ympäristöhallitus, mutta se olisi näyttänyt vielä naurettavammalta — perustettiin vuonna 1970, kun maassa oli suuret voimalaitoshankkeet saatettu

loppuun ja tuo sinänsä ammattitaitoinen, korkeatasoinen suunnittelu- ja rakentamishenkilöstö tuli rasitukseksi voimalaitosyrityksille. Perustettiin keskusvirasto, johon suuri osa näistä ihmisistä siirtyi.

Ympäristöministeriö perustettiin runsaat kymmenen vuotta sitten hyvin katkeran ja vaikean poliittisen kiistan jälkeen. Tässä on nyt juuri meidän ympäristöhallintomme yksi ratkaisemattomia ongelmia, ja valitettavasti tämäkään esitys ei siihen vastausta tuo. Kysymys on yksinkertaisesti siitä, mikä merkitys maa- ja metsätalousministeriöllä on suhteessa ympäristön tilan kohentamiseen ja parantamiseen ja sitä valvoviin viranomaisiin. Kun katsomme tuota esitystä, sieltä tämä ristiriita näkyy suoraan pykälistä. Suomen ympäristökeskus olisi ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön ohjauksessa.

Arvoisa puhemies! Tämä tilanne on hallinnollisesti täysin sietämätön. Pahinta on tietysti se, että sen olemassaolo estää elinympäristömme hyvinkin tärkeät ja kiireelliset kehittämistehtävät. Kahden ministeriön ohjauksessa oleva yksikkö ei pysty toimimaan tehokkaasti. Jompikumpi niistä saa yliotteen. On hyvin todennäköistä, että tämä yliotteen ottaja varsinaisissa toimenpiteissä on maa- ja metsätalousministeriö.

Samanlainen ongelmahan jäi metsähallintoa koskevaan lainsäädäntöön, joka eduskunnassa hyväksyttiin. Olisi tärkeää, että nyt, kun asiaa ympäristövaliokunnassa valmistelevasti käsitellään, tähän peruskysymykseen puututtaisiin ja vihdoin tehtäisiin ratkaisu. Ainoa oikea ratkaisu tietysti on, että ympäristöministeriö on itsenäisesti toimivaltainen ympäristön tilaa ja tulevaisuutta selvittävä ja siihen toimenpiteitä kohdistava ministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö niin kuin meillä monet muutkin on elinkeinoministeriö. Sille ympäristöasiat annetaan asiantuntevien muiden viranomaisten toimesta. En halua sinänsä syyllistää tai moittia sen enempää maa- ja metsätalousministeriötä kuin se ansaitsee. Tosi asia vain on, että jos itse tekee ja itse valvoo, ei tule jälkipuheita mutta siitä kaikki muut valitettavasti kärsivät.

Toinen ongelma, joka liittyy hallinnon uudistukseen, on ympäristökeskusten heikko asema suhteessa valtion ylimpään hallitustyöhön. Suomen ympäristökeskus voisi tehdä esityksiä ja aloitteita, niin kuin pykälässä lukee, mutta sen yhteys varsinaisen talousarvion valmisteluun ja lainsäädännön valmisteluun näyttää jäävän valittavan heikoksi. Tietysti käytännössä yhteys

voi olla vahvempi, jos tuosta viranomaisyksiköstä omaa aloitteellisuutta ja voimaa riittää. Mutta jälleen kahden ministeriön alaisuuteen sijoittuminen tekee aloitteellisuudesta jo lähtökohtaisesti hyvin heikon ja tuloksiltaan vaatimattomaksi jäävän. Näin on aiheellista pelätä.

Toinen ongelma on, jos juristin termein sanoo, aineellisen ja organisaatiolainsäädännön erimittallisuus. Sinänsä tämä organisaatiomuutos virtaviivaistaa tilannetta ja luo myös alueellisesti paremmat edellytykset: kootaan tietoja, taitoja ja kokemusta yhteen yksikköön koko ympäristön tilasta. Tässä suhteessa tätä voidaan ehkä pitää edistysaskeleenakin huolimatta monista vakavista puutteistaan. Sinänsä palaute kentältä ei ole ollut yksinomaan positiivinen tässä suhteessa, niin kuin varmaan tässäkin keskustelussa käy ilmi.

Tässä on vähän sellainen tilanne, että kun kehitetään organisaatiota, aineellinen lainsäädäntö jää jälkeen ja sitten taas, kun aineellista lainsäädäntöä päästään mahdollisesti kehittämään, organisaatio jää jälkeen. Tilanne on hämähämähäkin kiipeämistä muistuttava eikä ympäristön kannalta onnellinen. Parasta olisi tietysti kehittää organisaatio ja sille toimivalta yhdellä kertaa ja tietysti mahdollisimman korkeatasoiseen ympäristöön tähdäten.

Arvoisa puhemies! Tässä mielessä toivoisin, että ympäristövaliokunta myös tarkastelisi ympäristöhallinnon lainsäädännöllistä kenttää. Siellä on todella 32 lakiesitystä, joista yksi on uudelleen kirjoitettu laki tästä hallinnosta. Kaikissa muissa on sanat ”lääninhallitus tai joku muu viranomainen” korvattu sanalla ”ympäristökeskus”. Se on mittavuudessaan sisällöltään yksi kaikkein vaatimattomimpia lainsäädäntöuudistuksia, joka eduskuntaan on tullut.

Minusta ympäristövaliokunnan tulisi keskittyä miettimään, mitä uusi hallinto tarvitsee suoraan ympäristöön vaikuttavan lainsäädännön osalta, vesilain, maa-aineslain, ilmansuojelulain ja meluntorjuntalainsäädännön osalta. Kaksi viimeksi mainittua lakia ovat hyvin heikkoja vielä. Niistä ei viranomaisille kunnollista toimivaltaa synny. Se toimivalta on ehdottomasti perustettava.

Sitten on myös näiden keskustusten osalta tarkasteltava ympäristöön välillisesti vaikuttavan lainsäädännön tilaa. Kemikaalilaki on hiljattain hyväksytty, mutta siinä ei saatu aikaan kemikaalivahinkojen rahastoa. Tiedämme, että meillä on yli tuhat saastunutta laajaa maa-aluetta, joiden kunnostamisesta ei vastaa se tuotannonala, joka

saastumiset on aikaansaanut. Valitettavasti eduskunta myös viime keväänä hylkäsi esityksen, jonka mukaan luotonantajan vastuu ympäristövahingosta olisi tullut tehokkaammaksi läntisen maailman malliin. Nämä kaikki lainsäädäntövalmistelut on saatettava viivytyksettä käyntiin, mieluiten jo uuden lainsäädännön eduskuntakäsittelyn aikana.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Ed. Mäkipää esitti toivomuksen siitä, että ympäristökeskus tulisi sijoittumaan Tampereelle. Turha on toive, se tiedetään jo tässä vaiheessa, erityisesti kun katselee vastausta, joka annettiin kirjalliseen kysymykseen tätä asiaa koskien, jossa ei oikeastaan sanota mitään. Sävy on kuitenkin selkeä. Vaalit ovat lähellä ja ympäristöministeri Hämeenlinnasta. Siinä vaiheessa, kun vaalit alkavat lähestyä, tietenkään mikään kohtuus ja tarkoituksenmukaisuus eivät pääse voitolle. Nyt tehdään Tampereelle kokoomuksen taholta jo toinen jekku tässä asiassa. Aluetuki meni aikoinaan Kanervan ansiosta, ja Pietikäinen vie nyt ympäristökeskuksen Hämeenlinnaan.

Rouva puhemies! Haluan todeta, että kun Hämeen lääni on muuttunut rajoiltaan, Tampere on tällä hetkellä niin keskellä kuin voi olla, mielestäni pitäisi herättää uudelleen sellaiset ajatukset, että läänin hallinto ja siihen liittyvät keskus-toimet siirrettäisiin Hämeenlinnan tuppukylästä Tampereelle, joka on sentään kaupunki kaupunkien joukossa. Nykyinen tilanne jo vaatii sitä, että tällainen keskustelu pitäisi herättää. Kun tällaisessa tapauksessa vielä viedään poliittisilla perusteilla tällaisia toimintoja toiseen laitaan läänin, jossa ei ole minkäänlaista aputoimintaa. Laboratoriot ja korkeakoulukoulutus ovat Tampereella, myös näitä asioita koskien poliittinen tarkoituksenmukaisuus vie pohjan pois koko ajattelulta.

Ed. Taina: Arvoisa puhemies! Se on tosiaan totta, että Hämeen läänissä on se ongelma, että läänin merkittävin kaupunki ei ole läänin pääkaupunki. Tässä tapauksessa, kun on kyse ympäristökeskuksesta, sen sijoittaminen läänin pääkaupunkiin merkitsisi sitä, että ympäristökeskus sijoitetaan paikkaan, joka ei ole siihen yhtä sopiva kuin Tampere tässä tapauksessa on.

Lain 4 §:ssä luetellaan ympäristökeskuksen tehtävät. Siihen kuuluu tutkimusta ja kansainvälistä yhteistyötä ym., joihin Tampereella luonnollisesti on paljon paremmat mahdollisuudet

kuin Hämeenlinnassa. Yksi mielestäni merkittävä asia on kulttuuriympäristön hoidon edistäminen. Itse toivoisin, että Tampere saisi jonkinlaisen roolin tällaisen teollisuusympäristön suojelussa, jossa Tampere on tehnyt kansainvälisestikin ajatellen paljon.

Minä toivon, että me pystymme eduskunnassa vaikuttamaan siihen, että ministerin kotipaikka ei tässä tapauksessa ratkaise tätä asiaa vaan se asiantuntemus, jolla kaikki asiantuntijatahot ovat ehdottaneet Hämeen läänin keskuspaikaksi Tamperetta, että me voimme tehdä yhteistyötä niin kuin keskustelussa on osoitettu, että olemme samaa mieltä tästä asiasta.

Ed. Nikula puhui maa- ja metsätalousministeriön roolista ympäristökeskuksissa. Minä myös ihmettelen sitä, miten tällainen kahden ministeriön alainen systeemi voi toimia. Toivon, että valiokuntakäsittelyssä tätä asiaa pohditaan. Jos tämä menee vain ympäristövaliokuntaan, niin toivoisin, että myös hallintovaliokunta osaltaan katsoisi hallinnon kannalta, onko tämä jako järkevä, jota tässä laissa ehdotetaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään ympäristövaliokuntaan.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

maa- ja metsätalousvaliokuntaan:

9) Hallituksen esitys n:o 243 kolttalaiksi sekä laiksi leimaverolain 30 §:n muuttamisesta

valtiovarainvaliokuntaan:

10) Ed. Ala-Nissilän ym. lakialoite n:o 71 laiksi tuloverolain 58 §:n muuttamisesta

11) Talousarvioaloitteet n:ot 1—669

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että nyt valiokuntaan lähettämistä varten esiteltävät talousarvioaloitteet ovat tänään nähtävinä eduskunnan kansliassa pääsihteerin huoneessa.

Puhemiesneuvosto ehdottaa, että talousarvioaloitteet lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Olen tehnyt kolme talousarvioaloitetta, ja yksi niistä on varsin merkittävä, jopa älykäs, koskee 30 miljoonan markan määrärahaa, jolla on tarkoitus kuljettaa runsaat 2 000 Somalian pakolaista ja Kosovon albaania takaisin Finnairin sinivalkoisin siivin. Minä olen pyytänyt tästä tarjouksen tosin puhelimitse ja laskenut 30 miljoonan markan kulut siitä. Siihen liittyy myös se, että 10 000 markkaa antaisin jokaisen rintataskuun vielä rahaa, jotta he tuntisivat lähtevänsä sivistyneestä ja lämpimästä maasta takaisin kotiinsa.

Somaliasta tulleilla pakolaisilla ei ole enää täällä mitään tekemistä, koska olosuhteet ovat siellä rauhoittuneet, ja Kosovon albaaneilla ei ole koskaan Kosovossa ollutkaan olosuhteita, jotka olisivat muodostaneet heille pakolaisaseman, koska siellä ei ollut minkäänlaisia rauhatto-
muuksia, eikä asiaa ole sillä tavalla täällä käsiteltykään.

Siis 30 miljoonaa ja toisessa aloitteessani 30 miljoonan markan vähennys, koska puolessa vuodessa nämä kustannukset tulisivat takaisin. Toimenpide ei ole epäinhimillinen. Se on fiksua, 10 000 markkaa käteen tai rintataskuun jokaiselle uuden elämän aloittamiseen kotimaassaan, jossa heidän tulee yhteiskuntansa puolesta ponnistella ennemmin kuin seilailla Helsingin rautatieasemalla.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja talousarvioaloitteet lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi perjantain täysistuntoon:

12) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 48 (HE 201)

13) Hallintovaliokunnan mietintö n:o 10 (HE 171)

14) Hallintovaliokunnan mietintö n:o 11 (HE 172)

15) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 18 (HE 143)

16) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 19 (HE 144)

17) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 20 (HE 146)

18) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 21 (HE 169)

19) Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 26 (HE 212)

20) Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 27 (HE 206)

21) Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 10 (HE 130)

Ensimäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on ensi perjantaina kello 13, suullinen kyselytunti ensi torstaina kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 17.47.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen

